

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Mari Haamer

**JÄRELEVALVE KOLLEKTIIVSE ESINDAMISE ORGANISATSIOONIDE
LITSENTSITASUDE ÜLE**

Magistritöö

Juhendaja: dr. iur. Villu Kõve

Tartu
2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4	
I KOLLEKTIIVSE ESINDAMISE ORGANISATSIOONIDE		
TEGUTSEMISPÕHIMÕTTED JA LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVE VAJADUS8		
1.1. Kollektiivse esindamise organisatsiooni mõiste ja seonduvad mõisted.....	8	
1.2. Kollektiivse esindamise organisatsioonide tegutsemispõhimõtted.....	9	
1.3. Kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund ja litsentsitasude üle järelevalve teostamise vajadus	12	
II EUROOPA LIIDU ÕIGUSEST TULENEVAD NÕUDED LITSENTSITASUDELE 16		
2.1. Euroopa Liidu konkurentsioigus	16	
2.1.1. ELTL art 102 eesmärk	16	
2.1.2. Ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit.....	17	
2.1.3. Ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine või rakendamine.....	19	
2.1.4. Võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste rakendamine.....	24	
2.1.5. Hinnang Euroopa Liidu konkurentsioigusest tulenevatele nõuetele	25	
2.2. Kollektiivse esindamise direktiiv	29	
III EESTI ÕIGUSEST TULENEVAD NÕUDED LITSENTSITASUDELE JA MENETLUSÕIGUSLIKUD VÕIMALUSED LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVEKS		33
3.1. Konkurentsiseadus	33	
3.2. Kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmine autoriõiguse seadusesse.....	38	
3.3. Võlaõigusseadus ja tsiviilseadustiku üldosa seadus.....	43	
3.4. Menetlusõiguslikud võimalused litsentsitasude järelevalveks.....	46	
3.4.1. Litsentsitasude järelevalve võimalused konkurentsioiguse alusel haldus- ja väärteomenetluses	46	
3.4.2. Litsentsitasude järelevalve võimalused autoriõiguse seaduse alusel haldusmenetluses	49	
3.4.3. Litsentsitasude järelevalve võimalused tsiviilkohtumenetluses.....	51	
IV LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVE VÄLISRIIKIDE ÕIGUSES		54
4.1. Saksamaa.....	54	
4.2. Suurbritannia	58	

4.3. Madalmaad	63
V HINNANG KEHTIVALE ÕIGUSELE JA MUUDATUSETTEPANEKUD	67
5.1. Hinnang kehtivale õigusele	67
5.2. Muudatusettepanekud.....	71
KOKKUVÕTE	76
Supervision of Licence Fees Set by Collective Management Organisations (Abstract) ..	81
KASUTATUD MATERJALID	86

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida, kas Eestis kehtiv õiguslik raamistik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks on sobiv, et tagada tasakaal teoste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objektide kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Töö autor püstitab hüpoteesi, et Eestis kehtiv õiguslik raamistik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks on nii menetluslikust kui ka sisulisest aspektist kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide tasakaalustamiseks ebasobiv. Töös on keskendunud kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vaheliste suhete analüüsimisele ning ei ole käsitletud kollektiivse esindamise organisatsioonide suhteid õiguste omajatega ehk kogutud litsentsitasude jaotamist. Hüpoteesi kontrollimiseks püstitab töö autor järgnevad uurimisküsimused. Esiteks, miks on vaja kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostada? Teiseks, millised sisulised nõuded on kehtivas õiguses kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele seatud? Kolmandaks, millistes menetlustes on kehtiva õiguse kohaselt võimalik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostada? Neljandaks, millised kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemid on kasutusel välisriikides? Viiendaks, kas on olemas kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteem, mis võimaldab kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvisid paremini tasakaalustada kui kehtiv süsteem ning kui jah, milline see alternatiivne süsteem on?

Uurimisküsimustest lähtudes on töö jaotatud viide peatükki. Esimeses peatükis luuakse taust järgnevale analüüsile ning antakse ülevaade töös kasutatud põhimõistetest ning kirjeldatakse kollektiivse esindamise organisatsioonide tegutsemispõhimõtteid. Samuti on esimeses peatükis analüüsitud kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolse seisundi tekkepõhjust, monopoolse seisundi eeliseid ning litsentsitasude järelevalve vajalikkust, vastates seega esimesele uurimisküsimusele. Teises peatükis on analüüsitud Euroopa Liidu õigusest tulenevaid nõudeid litsentsitasudele, täpsemalt Euroopa Liidu toimimise lepingu¹ (edaspidi ELTL) art-s 102 sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise koosseisu ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/26/EL² (edaspidi kollektiivse esindamise

---

¹ Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326, lk 47–200.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/26/EL, 26. veebruar 2014, autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul. – ELT

direktiiv). Sealjuures on hinnatud, millisel määral saab analüüsitavaid Euroopa Liidu õiguse norme pidada sobivateks alusteks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks. Euroopa Liidu õiguse analüüsimine on vajalik, kuna Eesti õigus põhineb kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve osas suure osas Euroopa Liidu õigusel. Kolmandas peatükis on analüüsitud Eesti siseriiklikus õiguses sätestatud sisulisi nõudeid litsentsitasudele ning menetlusõiguslikke võimalusi litsentsitasude järelevalveks, vastates sellega teisele ja kolmandale uurimisküsimusele. Neljandas peatükis on käsitletud Saksamaa, Suurbritannia ja Madalmaade õigust kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas ning seeläbi vastatud neljandale uurimisküsimusele. Viiendas peatükis on eelneva analüüsi ning Eesti ja välisriikide õiguse võrdleva analüüsi põhjal antud hinnang kehtivale õigusele, arvestades eesmärki saavutada tasakaal kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Eelneva analüüsi põhjal on tehtud ettepanekud kehtiva õiguse muutmiseks ning seeläbi vastatud viiendale uurimisküsimusele.

Analüüsitavateks välisriikideks valis töö autor kolm Euroopa riiki, kus on kehtestatud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas eriregulatsioon: Saksamaa, Suurbritannia ja Madalmaad. Saksamaa valik on seotud ka asjaoluga, et Saksa õigus on olnud Eesti õiguse väljatöötamisel oluliseks eeskujuks. Suurbritannia valik on tingitud töö autori inglise keele oskusest ning samuti Suurbritannia kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve süsteemi pikast ajaloost. Madalmaade valik on seotud 2013. aastal uue kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve süsteemi kehtestamisega Madalmaades ehk eeldusega, et sealne õiguslik raamistik vastab tänapäeva vajadustele. Töö autor kaalus ka Läti või Soome õiguse analüüsimist, kuid autorile teadaolevalt ei kehti seal kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas eriregulatsiooni, mistõttu on nende riikide õiguse uurimine keerulisem ning pakub ka vähem eeskju võimalike lahenduste osas.

Töö teema on aktuaalne mitmel põhjusel. 10. aprillil 2016 jõustusid autoriõiguse seaduse³ (edaspidi AutÕS) muudatused, millega võeti Eesti õigusesse üle kollektiivse esindamise direktiiv. Nimetatud direktiivi art 16 ülevõtmisega lisandusid Eesti õigusesse esimest korda erisätted, mis reguleerivad kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt litsentsitasude seadmist. Samuti on Euroopa Kohus teinud mitu otsust kollektiivse esindamise

---

L 84, 20.3.2014, lk 72–98.

³ Autoriõiguse seadus. – RT I, 01.04.2016, 4.

organisatsioonide poolse turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas,⁴ mida ei ole Eesti õiguskirjanduses süsteemselt analüüsitud. Ka Riigikohtu tsiviilkolleegium on hiljuti käsitlenud kollektiivse esindamise organisatsioonide seatud litsentsitasude vaidlustamise võimalusi tsiviilkohtumenetluses.⁵ Lisaks eelnevale on erinevad osapooled, nt Konkurentsiamet⁶, Riigikohus⁷ ja Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit⁸, välja toonud, et Eestis puudub kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas eriregulatsioon. Vaatamata eelpool nimetatud arengutele puudub Eesti õiguskirjanduses siiani kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve teemaline süsteemne käsitlus.

Varasemalt on Eesti autoritest kollektiivse esindamise organisatsioonidest kirjutanud E. Vasamäe oma doktoritöös ja *Juridica* artiklites⁹, K. Nemvalts ja A. Kelli *Juridica International* artiklis¹⁰ ning K. Kaljuvee¹¹, T. Melk¹² ja P. Kala¹³ oma magistritöödes. Ka H. Pisuke on kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevust analüüsinud, kuid mitte viimastel aastatel.¹⁴ Ükski eelpool nimetatud autoritest ei ole põhjalikumalt käsitlenud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamist.

Töö autor on põhilise meetodina kasutanud siseriikliku ja Euroopa Liidu õiguse normide süstemaatilist ja normi eesmärgist lähtuvat tõlgendamist, et välja selgitada analüüsitava

---

⁴ Käesoleva töö kontekstis on olulised eelkõige järgnevad Euroopa Kohtu otsused: EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*; EKo C-395/87, *Tournier*; EKo C-110/88, *Lucazeau jt vs. SACEM jt*; EKo C-351/12, *OSA*.

⁵ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

⁶ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine. Otsus. 28.10.2009.

http://www.konkurentsiamet.ee/public/MT_Eesti_klubide_Liit_Eesti_Fonogrammitootjate_hing_Eesti_Autorite_hing_Eesti_Esitajate_Liit_otsus_28_10_2009.pdf (17.04.2016), lk 8.

⁷ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

⁸ Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamus Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. 16.09.2015. – <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/e4405a17-e1a4-41d6-baf0-2296b14938d8> (17.04.2016), lk 2.

⁹ E. Vasamäe. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2014; E. Vasamäe. Milline on autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik teostamine? – *Juridica* 2014 III, lk 189-197; E. Vasamäe. Kollektiivse esindamise organisatsioonide esindusõiguse ulatus. – *Juridica* 2012 VII, lk 529-534.

¹⁰ K. Nemvalts, A. Kelli. The Estonian Perspective on the Transposition of the Directive on Collective Management of Copyright and Related Rights. – *Juridica International* 2015 Vol 23, pp 33-42.

¹¹ K. Kaljuvee. Õiguslikud väljakutsed audiovisuaalsete teoste kasutamisel kaabellevivõrgus. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2013.

¹² T. Melk. Legaalne muusikateoste failijagamine kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013.

¹³ P. Kala. Laiendatud kollektiivne litsents autoriõiguslikes ja autoriõigusega kaasnevates suhetes. Tartu: Tartu Ülikool 2013.

¹⁴ Vt nt: H. Pisuke. Estonian Authors' Society Operating. – *Teostory: Teoston asiakaslehti* 1991 No 2, pp 3–4. Vt rohkem viiteid H. Pisukese publikatsioonidele: E. Vasamäe. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine, lk 22.

õigusnormide sisu. Euroopa Liidu konkurentsioiguse sisu väljaselgitamisel on lähtunud eelkõige Euroopa Kohtu otsustest. Siseriikliku õiguse ja kollektiivse esindamise direktiivi puhul on kohtupraktika vähesuse tõttu lähtunud eelkõige õigusaktide tekstist ning siseriikliku õiguse puhul ka sätete aluseks olevatest Euroopa Liidu õiguse sätetest. Töös on samuti kasutatud võrdlevat meetodit, võrreldes õiguskirjanduses ja kohtupraktikas väljendatud erinevaid seisukohti ning ka Eesti ja välisriikide õigust, viimast eelkõige kehtivale õigusele hinnangute andmisel ning muudatusettepanekute tegemisel. Võrdlevat meetodit on kasutatud ka esimeses peatükis kollektiivse esindamise süsteemi käsitlemisel, kus on võrreldud erinevate autorite seisukohti, et tuua välja valitsev arvamused. Välisriikide õiguse käsitlemisel on tuginetud õiguskirjandusele ning välisriikide õigusaktide tekstile.

Põhilise allikana on töös kasutatud välismaist õiguskirjandust. Allikate autoriteetsuse, käsitluse põhjalikkuse ja avaldamisaja hiljutisuse alusel valis töö autor põhilisteks allikateks J. Drexli kirjutatud Max Plancki intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse instituudi raporti¹⁵, D. Gervaisi koostatud kollektiivse esindamise teemalise raamatu¹⁶ ning K. Garnetti jt raamatu „Copinger & Skone James on Copyright“¹⁷. Samuti on olulisteks allikateks Euroopa Kohtu ja Riigikohtu otsused, eelkõige Euroopa Kohtu *Tournier*¹⁸ ja *Kanal 5*¹⁹ otsused ning Riigikohtu otsus nr 3-2-1-50-13²⁰. Välismaisele õiguskirjandusele tuginemise põhjuseks on Eesti õiguskirjanduse vähesus. Välisriikide õiguse analüüsis on kasutatud ka välisriikide õigusakte, kui kõige vahetumat allikat välisriikide õiguse sisu kindlaks tegemiseks. Vähemal määral on töös allikatena kasutatud Eesti õiguskirjandust, Konkurentsiameti otsuseid ning välisriikide konkurentsiametite otsuseid.

Märksõnad: intellektuaalne omand, autoriõigus, litsentsilepingud, naaberõigused, konkurentsioigus

---

¹⁵ J. Drexl. Copyright, Competition and Development. Report. Munich: Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law 2013. – http://www.wipo.int/export/sites/www/ip-competition/en/studies/copyright_competition_development.pdf (17.04.2016).

¹⁶ D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015.

¹⁷ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle. Copinger & Skone James on Copyright. Sixteenth edition. London: Sweet & Maxwell 2005.

¹⁸ EKo C-395/87, *Tournier*.

¹⁹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*.

²⁰ RKTko 3-2-1-50-13.

I KOLLEKTIIVSE ESINDAMISE ORGANISATSIOONIDE TEGUTSEMISPÕHIMÕTTED JA LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVE VAJADUS

1.1. Kollektiivse esindamise organisatsiooni mõiste ja seonduvad mõisted

Järgnevalt on antud ülevaade töös kasutatud olulisematest mõistetest.

Kollektiivse esindamise organisatsioon on defineeritud AutÕS § 76 lg-s 2 järgnevalt: „Kollektiivse esindamise organisatsioon on mittetulundusühing, kes teostab kollektiivselt autoriõigusi või autoriõigusega kaasnevaid õigusi. Õiguste teostamine peab olema selle juriidilise isiku ainuke või peamine eesmärk ning seda juriidilist isikut peavad kontrollima õiguste omajad.“²¹ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt on Eestis sellele mõistele vastavaid organisatsioone neli: Eesti Autorite Ühing (edaspidi EAÜ), Eesti Esitajate Liit (edaspidi EEL), Eesti Fonogrammitootjate Ühing (edaspidi EFÜ) ning Eesti Audiovisuaalautorite Liit (edaspidi EAAL).²² Erinevalt paljudest riikidest²³ ei ole Eestis kollektiivse esindamise organisatsioonidele kehtestatud tegevusloa kohustust, mistõttu ei ole organisatsioonide arvust ülevaate saamine lihtne.²⁴

Järelevalve all on töös mõistetud kõiki õiguslikke võimalusi sekkuda kollektiivse esindamise organisatsiooni poolsesse hinnakujundusesse. Sealjuures on töös järelevalve mõiste alla hõlmatud nii haldusorganite kui ka kasutajate algatusel läbiviidavad menetlused.

Mõiste „kasutaja“ on defineeritud AutÕS § 76 lg-s 10 kui „isik, kes teeb toiminguid, mille jaoks on vaja õiguste omaja luba või millega seoses tuleb õiguste omajale maksta tasu, ja kes ei toimi tarbijana“.²⁵

---

²¹ Mõiste põhineb kollektiivse esindamise direktiivi art 3 p-l (a). M. Ficsor on kollektiivse esindamise direktiivis sisalduvat mõistet kritiseerinud, tuues välja, et mõiste alla kuuluvad ka näiteks kahte või kolme õiguste omajat esindavad organisatsioonid, vt: M. Ficsor. *Collective Rights Management from the Viewpoint of International Treaties, with Special Attention to the EU 'Acquis'*. – D. Gervais (ed). *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 41–44.

²² Seletuskiri autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. – <http://www.riigikogu.ee/download/1b6ca6e6-b8c8-40ee-ad71-211131f2bc65/old> (17.04.2016), lk 5.

²³ Vt nt: J. Drexler. *Copyright, Competition and Development*, pp 224–231.

²⁴ AutÕS § 77 lg 1 sätestab ainult majandustegevusteate esitamise kohustuse ning seda ka ainult multiterritoriaalseid litsentsilepinguid sõlmivatele kollektiivse esindamise organisatsioonidele.

²⁵ Mõiste põhineb kollektiivse esindamise direktiivi art 3 p-l (k). Töö autor lisab vahemärkusena, et ei pea tarbijate välistamist kasutaja mõiste alt mõistlikuks. Ei saa välistada, et tarbija sõlmib kollektiivse esindamise organisatsiooniga litsentsilepingu. Puudub põhjus, miks sel juhul ei peaks tarbijast litsentsisaajale kohalduma AutÕS 9. peatükis sätestatud kasutaja õigused.

Mõiste „õiguste omaja“ on defineeritud AutÕS § 76 lg-s 5 kui „isik või üksus, kes ei ole kollektiivse esindamise organisatsioon ja kes omab autoriõigusi või autoriõigusega kaasnevat õigusi või kellel on õigus osale õigustest saadavast tasust“.²⁶ Õiguste omajate hulka kuuluvad nii algsed õiguste omajad (nt autorid) kui ka isikud, kellele algsed õiguste omajad on oma õigused loovutanud (nt muusika avaldamisega tegelevad äriühingud).²⁷

Mõistet „litsentsitasu“ on töös kasutatud üldmõistena kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt kasutajate suhtes rakendatavate tasude osas. See täpsustus on oluline, kuna mitte alati ei sõlmi kollektiivse esindamise organisatsioon kasutajaga litsentsilepingut, vaid õigus tasu eest õiguste objekti kasutada võib põhineda ka otse seadusel.²⁸ Tasusid, mille suurust kollektiivse esindamise organisatsioon otsustada ei saa, ei ole käesolevas töös käsitletud.²⁹

Mõistet „õiguste objekt“ on töös kasutatud teoste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objektide tähistamiseks, mille kasutamise eest on kasutaja kohustatud kollektiivse esindamise organisatsioonile tasu maksma.

1.2. Kollektiivse esindamise organisatsioonide tegutsemispõhimõtted

Järgnevalt on käsitletud, kuidas kollektiivse esindamise organisatsioonid üldjoontes tegutsevad, ning kollektiivse esindamise süsteemi eeliseid.³⁰ Kuigi kollektiivse esindamise süsteem erineb riigiti, on kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevus rahvusvaheliselt levinud praktika³¹, mistõttu saab teha üldistusi nende tegutsemise kohta.

---

²⁶ Säte põhineb kollektiivse esindamise direktiivi art 3 p-1 (c).

²⁷ Üks olulistest kollektiivse esindamise süsteemiga seonduvatest vaidlustest on, kas muusika avaldamisega tegelevad äriühingud peaksid saama kuuluda kollektiivse esindamise organisatsiooni samamoodi nagu algsed õiguste omajad või peaksid nende õigused kollektiivse esindamise organisatsiooni liikmetena olema piiratud või nende liikmelisus üleüldse keelatud. Vt nt: J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 13.

²⁸ Näiteks ei ole fonogrammitootjal õigust keelata fonogrammi kasutamist üldsusele suunamiseks, kuid AutÕS § 72 lg 1 alusel on fonogrammitootjal õigus nõuda fonogrammi kasutajalt õiglast tasu. Inglise keeles kutsutakse sellist seaduses sätestatud tasu maksmise kohustust „legal licence“ ehk seaduse alusel antud litsents, vt nt: A. Schierholz. Collective rights management in Europe – Practice and legal framework. – M. Walter, S. von Lewinski (eds). European Copyright Law: A Commentary. Oxford: Oxford University Press 2010, p 1152.

²⁹ Selliseks tasuks on tasu audiovisuaalse teose ja teose helisalvestise kasutamise eest isiklikeks vajadusteks, mille suurus on sätestatud AutÕS § 27 lg-s 7.

³⁰ Vt selle kohta ka nt: E. Vasamäe. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine, lk 112–149; A. Schierholz, pp 1045–1190; K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1789–1847; D. Gervais. Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 3–30.

³¹ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1793. Kollektiivse esindamise organisatsioone ühendaval organisatsioonil CISAC

Kollektiivse esindamise süsteemis annavad õiguste omajad reeglina kollektiivse esindamise organisatsioonile õiguse neile kuuluvaid õigusi ülemaailmselt teostada.³² Õiguste omajad kas loovutavad õigused kollektiivse esindamise organisatsioonidele või sõlmivad õiguste teostamiseks litsentsi- või agendilepingud.³³ Kollektiivse esindamise organisatsiooniga liitumine ei ole üldjuhul kohustuslik ning õiguste omajatel on võimalik õigusi ka individuaalselt teostada, v.a. kui seadus näeb ette õiguste kollektiivse teostamise kohustuse (nt AutÕS § 79 lg-s 3 sätestatud olukorrad).³⁴ Kui õiguste omaja on juba andnud kollektiivse esindamise organisatsioonile õiguse oma õigusi teostada, ei ole õiguste omajal reeglina lubatud paralleelselt samu õigusi individuaalselt teostada.³⁵

Kasutajatele annavad kollektiivse esindamise organisatsioonid reeglina üldise litsentsi (*blanket licence*) kogu repertuaari³⁶ kasutamiseks, saades kasutajatelt vastu kokku lepitud suuruses litsentsitasu.³⁷ Litsentsitasusid võib jagada kaheks: hinnakirja ehk tüüptingimuste alusel määratud litsentsitasud³⁸ ja individuaalselt kokku lepitud litsentsitasud³⁹. Kogutud litsentsitasud jagab kollektiivse esindamise organisatsioon õiguste omajate vahel peamiselt vastavalt sellele, kui palju kasutajad on õiguste omaja teoseid või muid õiguste objekte kasutanud.⁴⁰ Oma kulude katteks teeb kollektiivse esindamise organisatsioon litsentsitasudest mahaarvamisi, mille suuruse otsustavad organisatsiooni liikmed ehk õiguste omajad.⁴¹ Kollektiivse esindamise organisatsioonid teostavad järelevalvet nende repertuaari nõusolekuta

---

on 230 liiget 120 riigist, vt: CISAC. International Confederation of Societies of Authors and Composers. Home. Our Members. Members Directory. – <http://www.cisac.org/Our-Members/Members-Directory> (25.04.2016).

³² K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1792; A. Schierholz, p 1154.

³³ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1792; D. Gervais. Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age, pp 8–9.

³⁴ Skandinaavia riikides on kasutusel laiendatud kollektiivse esindamise süsteem, mille kohaselt kollektiivse esindamise organisatsioonil on õigus teostada ka selliste õiguste omajate õigusi, kes ei ole organisatsiooni liikmed ega keda organisatsioon ei esinda esinduslepingu alusel, vt: E. Vasamäe. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine, lk 150–208.

³⁵ Nt Eesti õiguses on see sätestatud AutÕS § 79 lg-s 5.

³⁶ Repertuaari all on mõeldud kollektiivse esindamise organisatsiooni teostatavat õiguste kogumit. Eesti õiguses on repertuaar defineeritud AutÕS § 76 lg-s 11.

³⁷ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1792; C. Handke, R. Towse. Economics of Copyright Collecting Societies. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2007 Vol 8 No 38, pp 947–948.

³⁸ Vt nt: EAÜ. Avaliku esituse load ja tariifid. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/> (17.04.2016).

³⁹ Individuaalselt lepivad kollektiivse esindamise organisatsioonid litsentsitasud tihti kokku nt televisiooniteenuse osutajatega, keda on väike hulk ja kes maksavad suhteliselt suuri litsentsitasusid. Seda näitab nt asjaolu, et Eestis tegutsevate kollektiivse esindamise organisatsioonide veebilehtedel ei ole avaldatud standardseid litsentsitasusid televisiooniteenuste osutajatele, vt nt eelmist viidet.

⁴⁰ A. Schierholz, p 1153.

⁴¹ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1798. Vt ka AutÕS § 79⁸ ja § 79⁴ lg 2 p 1.

kasutamise üle, pöördudes vajadusel ka kohtusse.⁴² Samuti osutavad kollektiivse esindamise organisatsioonid oma liikmetele tihti lisateenuseid, nt õigusabi.⁴³

Kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsevad reeglina ühes riigis.⁴⁴ A. Schierholz toob välja, et riigipõhise tegutsemise põhjusteks on autoriõiguse territoriaalsus ning see, et organisatsioon peab tegema pingutusi, et efektiivselt litsentsilepinguid sõlmida ja õiguste objektide kasutamist kontrollida.⁴⁵ Samas kuuluvad kollektiivse esindamise organisatsioonid reeglina rahvusvahelistesse võrgustikesse, kus sama liiki õigusi esindavate organisatsioonide vahel on sõlmitud vastastikused esinduslepingud.⁴⁶ Esinduslepingud annavad kollektiivse esindamise organisatsioonile õiguse anda enda riigis litsentse ka lepingupartnerite repertuaari kasutamiseks. Välismaise repertuaari kasutamise eest kogutud litsentsitasud edastatakse välismaisele organisatsioonile. Tänu esinduslepingutele saab kohalik kollektiivse esindamise organisatsioon enda riigis anda litsentse ülemaailmse repertuaari kasutamiseks.⁴⁷ Kuna lepingupartnerite repertuaaride kasutamiseks võib kollektiivse esindamise organisatsioon esinduslepingu kohaselt reeglina litsentsilepinguid anda ainult oma territooriumil õiguste objektide kasutamiseks, peab mitmes riigis tegutsev kasutaja sõlmima lepingu iga riigi kollektiivse esindamise organisatsiooniga. Olukord on aga muutumas internetipõhiseid teenuseid pakkuvate kasutajate jaoks, sest kollektiivse esindamise direktiivis sisaldub õiguslik raamistik muusikateoste internetis kasutamiseks multiterritoriaalsete litsentside andmiseks.⁴⁸

Järgnevalt on käsitletud kollektiivse esindamise süsteemi eeliseid. K. Garnett jt toovad välja, et õiguste kollektiivse teostamise eesmärgiks on õiguste omajatele ja kasutajatele teenuse osutamine. Kollektiivse esindamise organisatsioonid aitavad õiguste omajatel kulusid säästa, kuna jagavad läbirääkimiste, järelevalve ja tasude kogumise kulud suure arvu õiguste omajate vahel ning võimaldavad õigusi ka välisriikides teostada. Kasutajate jaoks lihtsustavad kollektiivse esindamise organisatsioonid ligipääsu õiguste objektidele ja võimaldavad täita kohustust sõlmida õiguste objektide kasutamiseks litsentsileping.⁴⁹ K. Garnetti jt hinnangul on

---

⁴² K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1792. Vt ka AutõS § 79 lg 6 ja 7.

⁴³ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1792.

⁴⁴ A. Schierholz, pp 1154–1155.

⁴⁵ A. Schierholz, pp 1154–1155.

⁴⁶ Eesti õiguses on esinduslepingu definitsioon antud AutõS § 76 lg-s 9.

⁴⁷ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1794, 1808–1810; A. Schierholz, pp 1154–1156.

⁴⁸ Vt kollektiivse esindamise organisatsioonide muutuva rolli kohta ka: P. Gilliéron. Collecting Societies and the Digital Environment. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2006 Vol 37 No 8, pp 939–969; D. Gervais. Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age, pp 19–30.

⁴⁹ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1791–1793. A. Schierholz toob välja ka sotsiaalsete ja kultuuriliste programmide

valitsev seisukoht, et kollektiivse esindamise organisatsioonid on ka avalikes huvides, kuna nad muudavad õiguste teostamise efektiivsemaks, suurendavad teoste levitamist ning tagavad reeglina, et üldsusele on kättesaadav laiem valik teoseid.⁵⁰

Eelnevalt on antud ülevaade kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevuse üldpõhimõtetest ning kollektiivse esindamise süsteemi eelistest. Selle taustainformatsiooni põhjal saab järgnevalt analüüsida kollektiivse esindamise organisatsioonide turupositsiooni.

1.3. Kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund ja litsentsitasude üle järelevalve teostamise vajadus

Järgnevalt on analüüsitud, miks on kollektiivse esindamise organisatsioonidel reeglina ühe riigi siseselt suhetes kasutajatega monopoolne seisund.⁵¹ Samuti on analüüsitud, kas nimetatud monopoolne seisund on üldise huvi vaatepunktist eelistatav olukord ning miks nimetatud monopoolne seisund toob kaasa litsentsitasude üle järelevalve teostamise vajaduse.

Enamasti tegutseb ühes riigis ühes valdkonnas ainult üks kollektiivse esindamise organisatsioon.⁵² Eelmises alapeatükis sai selgitatud, et õiguste omajatel, kes teostavad õigusi läbi kollektiivse esindamise organisatsiooni, ei ole õigust paralleelselt samu õigusi individuaalselt teostada. Samuti sai selgitatud, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ei konkureeri reeglina piiriülevalt. Eeltoodu tähendab, et kasutajatel ei ole õiguste objektide kasutamise õiguse saamiseks enamasti alternatiivi kollektiivse esindamise organisatsiooniga litsentsilepingu sõlmimisele. Ühtegi teist liiki ettevõtja ei paku nii laia repertuaari kasutamise võimalust. Seega on kollektiivse esindamise organisatsioonidel enamasti ühte liiki õiguste objektide litsentsimise turul monopoolne seisund. Monopoolse seisundi tekkimiseks on kaks viisi: kollektiivse esindamise organisatsioonile antud ainuõigus vastavas valdkonnas tegutsemiseks ja monopoolse seisundi tekkimine ilma ainuõiguse andmiseta.

---

läbiviimise oma liikmetele, nt alustavate kunstnike toetamiseks, vt: A. Schierholz, p 1152; D. Gervais toob ka lisaks välja, et individuaalse õiguste teostamise korral on kasutajatel tihti võimatu teada saada, kellele õigused kuuluvad, kuna selle kohta ei ole enamasti registrit ning isegi kui on, ei ole register täpne, vt: D. Gervais. *Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age*, pp 4–5.

⁵⁰ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1793-1794. Sarnast arvamust jagavad nt ka G. Tritton jt, vt: G. Tritton (et al). *Intellectual property in Europe. Second Edition*. London: Sweet & Maxwell 2002, p 702.

⁵¹ Põjalikumad käsitlust turgu valitseva seisundi kindlaks tegemise kohta vt alapeatükist 2.1.2.

⁵² D. Gervais. *Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age*, p 9.

J. Drexl toob välja, et ainuõigus konkreetsetes valdkonnas tegutsemiseks on kollektiivse esindamise organisatsioonidele antud nt Austrias, Itaalias, Horvaatias ja Tšehhi Vabariigis.⁵³ Sealjuures on Euroopa Liidus olnud pikka aega vaieldav, kas see, kui liikmesriik annab ühele organisatsioonile mingit liiki õiguste kollektiivseks teostamiseks ainuõiguse, on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega, mh teenuste direktiiviga.⁵⁴ Euroopa Kohus lahendas vaidluse hiljutises *OSA* otsuses, jõudes järeldusele, et ainuõiguse andmine on lubatud.⁵⁶

Ka riikides, kus kollektiivse esindamise organisatsioonidele ei ole antud ainuõigust, on organisatsioonidel reeglina oma riigis monopoolne seisund nende õiguste osas, mida nad teostavad.⁵⁷ J. Drexl on selgitanud, et monopoolse seisundi tekkepõhjuseks on mastaabisääst. Kollektiivse esindamise organisatsiooni püsikulud on kõrged olenemata sellest, kui palju teoseid repertuaari kuulub. Samas iga uue õiguste objekti repertuaari lisandumisega täiendavalt tekkiv kulu on väike. Seega tegutsevad suuremad kollektiivse esindamise organisatsioonid kuluefektiivsemalt ning seetõttu kogunevad tihti aja jooksul kõik õiguste omajad ühte organisatsiooni.⁵⁸ Ka Eestis puudub kollektiivse esindamise organisatsioonide vahel suhetes kasutajatega konkurents ning organisatsioonidel on monopoolne seisund. Kuigi Eestis on mitu kollektiivse esindamise organisatsiooni, ei konkureeri nad omavahel, vaid teostavad eri liiki õigusi (nt EAÜ autoriõigusi ja EEL esitajate õigusi) või tegelevad eri liiki õiguste objektidega (nt EAÜ muusikateostega ja EAAL audiovisuaalteostega). K. Nemvalts ja A. Kelli iseloomustavad Eesti kollektiivse esindamise organisatsioone kui stabiilseid, tuues ainsa vahejuhtumina välja 2001. aastal Eesti Muusika- ja Fonogrammitootjate Liidu asutamise, mis tegutses EFÜ konkurendina, kuid lõpetas varsti pärast asutamist tegevuse.⁵⁹

Maailmas on siiski ka riike, kus tegutseb paralleelselt mitu samaliigilist kollektiivse

---

⁵³ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, pp 224–230.

⁵⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12. detsember 2006, teenuste kohta siseturul. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68.

⁵⁵ Nt alustas Euroopa Komisjon 2007. aastal Ungari vastu rikkumismenetlust, väites, et Ungari õigus, mis andis osadele kollektiivse esindamise organisatsioonidele tegutsemiseks ainuõiguse, ei ole kooskõlas siseturu toimimist ja konkurentsioõigust reguleeriva Euroopa Liidu õigusega, mille tagajärjel Ungari muutis oma õigust, vt: EKO C-148/07, *komisjon vs. Ungari*; M. Ficsor, M. Chatalbashev. Collective Management in Central and Eastern Europe. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights, pp 124–127.

⁵⁶ EKO C-351/12, *OSA*. Vt *OSA* otsuse kohta ka: S. Nérissou. Last year at Marienbad: the ECJ "OSA" decision - milestones on the way to a European law of copyright and of its management. – European Intellectual Property Review 2015 Vol 37 No 6, pp 388-394.

⁵⁷ Lisaks järgnevalt käsitletud autoritele vt ka nt: A. Schierholz, p 1154; C. Graber. Collective Rights Management, Competition Policy and Cultural Diversity: EU Lawmaking at a Crossroads. Lucerne: i-call, The Research Centre for International Communications and Art Law at the University of Lucerne 2012, p 6.

⁵⁸ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 216. Sarnast analüüsi vt ka: C. Handke, R. Towse, pp 938–940.

⁵⁹ K. Nemvalts, A. Kelli, p 34.

esindamise organisatsiooni, eelkõige Ameerika Ühendriigid, kus muusikateoste autoreid esindavad kolm organisatsiooni – ASCAP, BMI ja SESAC.⁶⁰ J. Drexl toob aga välja, et organisatsioonid ei konkureeri kasutajate pärast, vaid kasutajad sõlmivad reeglina kõigi kolme organisatsiooniga litsentsilepingu. Kasutajatel on tihti vaja kasutada kõigi kolme kollektiivse esindamise organisatsiooni repertuaari, et näiteks raadiojaam saaks atraktiivset programmi pakkuda. Seega ei ole erinevate kollektiivse esindamise organisatsioonide repertuaarid üksteist asendavad ning iga organisatsiooni repertuaar moodustab eraldi turu.⁶¹

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund kasutajate suhtes on levinud. Reeglina tegutseb ühes riigis ühes valdkonnas üks kollektiivse esindamise organisatsioon. Isegi kui samas valdkonnas tegutseb mitu kollektiivse esindamise organisatsiooni, ei konkureeri nad omavahel. Järgnevalt on analüüsitud, kas eelpool kirjeldatud monopoolne seisund on üldise huvi vaatepunktist eelistatav seisund.

K. Garnett jt on seisukohal, et mitme sama tüüpi õigustega tegeleva kollektiivse esindamise organisatsiooni puhul väheneb õiguste omajate saadav tulu, kuna litsentsitasudest tuleb tasuda mitme organisatsiooni halduskulud. Samuti on olukord nende hinnangul ebasoodne kasutajatele, kes peavad sõlmima litsentsilepingu mitme kollektiivse esindamise organisatsiooniga või enne iga õiguste objekti kasutamist kontrollima, kas õigusi esindab see organisatsioon, kellega neil on litsentsileping sõlmitud.⁶² Ka M. Ficsor on seisukohal, et mitme organisatsiooni tegutsemine samas valdkonnas vähendab või isegi kõrvaldab kollektiivse esindamise süsteemi eelised.⁶³ J. Drexl jt on seisukohal, et kollektiivse esindamise organisatsioonide loomulikku monopoli tuleb aktsepteerida kui tõhusat turu toimimise viisi ning õigusnormidega ei tohi kunstlikult konkurentsi tekitada, kuna see ohustab loomulikust monopolist tulenevat tõhusust.⁶⁴ Seega on õiguskirjanduses valitsevaks seisukohaks, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund on üldise huvi

---

⁶⁰ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 217. Vt ka: G. Lunney. Copyright Collectives and Collecting Societies: The United States Experience. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 319–366.

⁶¹ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 217.

⁶² K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1797–1798.

⁶³ M. Ficsor. Collective Management of Copyright and Related Rights. – Geneva: World Intellectual Property Organization 2002, p 160.

⁶⁴ J. Drexl (et al). Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market COM (2012)372. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2013 Vol 44 No 3, p 326.

vaatepunktist eelistatav olukord.⁶⁵

Enamik autoreid on seisukohal, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolse seisundi kuritarvitamise vältimiseks on vajalik organisatsioonide üle järelevalve teostamine.⁶⁶

K. Garnett jt on seisukohal, et kui puudub kontroll kollektiivse esindamise organisatsioonide hinnakujunduse üle, ei pruugi kollektiivse esindamise süsteem olla avalikes huvides, kuna puudub võimalus tagada, et organisatsioonid ei kuritarvitaks monopoolset seisundit.⁶⁷ M. Ficsor on samuti seisukohal, et järelevalve ja sekkumine kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudesse on õigustatud, kuid ainult ulatuses, milles see on hädavajalik kuritarvituste vältimiseks.⁶⁸ Ka J. Drexli jt arvates peaks kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoli reguleerima.⁶⁹ C. Handke ja R. Towse jõudsid majandusteadlaste seisukohti analüüsides järeldusele, et valitsevaks seisukohaks on kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamise toetamine.⁷⁰

Kokkuvõttes on seega kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund kasutajate suhtes laialt levinud ja sellist olukorda võib pidada üldise huvi vaatepunktist ka eelistatavaks. Samas nõustub enamik autoreid, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund toob kaasa järelevalve teostamise vajaduse, et vältida kuritarvitusi.

---

⁶⁵ Vt sarnaseid seisukohti ka: M. Ficsor, M. Chatalbashev, pp 123–124; A. Schierholz, p 1184; C. Handke, R. Towse, p 954–956; I. Brinker, T. Holz Müller. Competition law and copyright - observations from the world of collecting societies. – European Intellectual Property Review 2010 Vol 32 No 11, p 555; V. Falce. Copyright Societies under Scrutiny: From the EU Approach to the Italian Solution. – World Competition Law and Economics Review 2014 Vol 37 No 1, p 123. Erinevat arvamust vt aga nt: A. Katz. The Potential Demise of Another Natural Monopoly: Rethinking the Collective Administration of Performing Rights – Journal of Competition Law & Economics 2005 Vol 1 No 3, pp 541–593; A. Katz. The Potential Demise of Another Natural Monopoly: New Technologies and the Administration of Performing Rights. – Journal of Competition Law & Economics Vol 2 No 2, pp 245–284. Vt näiteid samas valdkonnas tegutsevate kollektiivse esindamise organisatsioonide tekitatud probleemidest: U. Uchtenhagen. Copyright Collective Management in Music. Geneva: World Intellectual Property Organization 2005, pp 20–21.

⁶⁶ Lisaks allpool mainitud autoritele ka: U. Uchtenhagen, p 21.

⁶⁷ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1798–1799.

⁶⁸ M. Ficsor. Collective Management of Copyright and Related Rights, p 162.

⁶⁹ J. Drexli (et al), p 335.

⁷⁰ C. Handke, R. Towse, pp 950–951, 954.

II EUROOPA LIIDU ÕIGUSEST TULENEVAD NÕUDED LITSENTSITASUDELE

2.1. Euroopa Liidu konkurentsioigus

2.1.1. ELTL art 102 eesmärk

Kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund toob kaasa turgu valitseva seisundi kuritarvitamise ohu. ELTL art-s 102 on sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise keeld, mille kohaldamist kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele on Euroopa Kohus mitmes otsuses analüüsinud.⁷¹ Järgnevalt on analüüsitud, millised nõuded tulenevad ELTL art-st 102 kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele. Analüüs on struktureeritud vastavalt ELTL art 102 kohaldamise eeldustele.⁷² Esmalt on aga analüüsitud ELTL art 102 eesmärki.

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleeriva ELTL art 102 eesmärgiks on N. Kroesi sõnul lõppastmes tarbijate kaitse, mis eeldab omakorda vaba konkurentsi tagamist, mida tuleb eristada konkurentide kaitsmisest.⁷³ Kollektiivse esindamise organisatsioonide kontekstis tähendab eeltoodu, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleerivate sätete eesmärgiks on kaitsta lõpptarbijat, ehk nt telekanali vaatajat või ööklubi külastajat, mitte teist kollektiivse esindamise organisatsiooni, kes olemasoleva organisatsiooniga konkureerida võiks.

Keelatud ei ole turgu valitseva seisundi omamine, vaid turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, st turgu valitseval ettevõtjal on eriline kohustus tagada, et tema tegevus ei kahjustaks konkurentsi.⁷⁴ Euroopa Kohtu seisukoha kohaselt tohib ka turgu valitsevas seisundis olev ettevõtja oma huvisid järgida, kuid tegemist on kuritarvitusega, kui ta kasutab

---

⁷¹ Vt üldiselt Euroopa Liidu konkurentsioiguse kohaldamise kohta kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes: R. Allendesalazar, R. Vallina. *Collecting Societies: The Usual Suspects*. – C. Ehlermann, I. Atanasiu (eds). *European Competition Law Annual 2005: The Interaction Between Competition, Law and Intellectual Property Rights*. Oxford: Hart Publishing 2007, pp 371–397; A. Schild. *Collecting Societies and competition law: An overview of EU and national case law. e-Competitions*. *Competition Laws Bulletin*. – <http://www.concurrences.com/Bulletin/Special-Issues/Collecting-societies/Collecting-Societies-and?lang=en> (18.04.2016); J. Drexl. *Copyright, Competition and Development*, pp 210–274; R. Whish. *Competition Law*. Sixth Edition. Oxford: Oxford University Press 2009, pp 792–793.

⁷² Ühte ELTL art 102 kohaldamise eeldust pole siiski analüüsitud, nimelt liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamist. Käesoleva töö kontekstis on Euroopa Kohtu praktika oluline kui eeskju Eesti konkurentsioiguse kohaldamisele ja seetõttu ei ole tingimuse käsitlemine töös vajalik, kuna see Eesti õiguses puudub.

⁷³ N. Kroes. *Preliminary Thoughts on Policy Review of Article 82*. Speech at the Fordham Corporate Law Institute. 23.09.2005. – http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-537_en.htm?locale=en (17.04.2016).

⁷⁴ Komisjoni teatis – Suunised komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurentide tõrjuga tegevuse suhtes. *ELT C 45*, 24.2.2009, lk 7–20, p 1.

turgu valitsevast seisundist tulenevat võimalust selleks, et saada ärilisi eeliseid, mida ta normaalse ja piisavalt tõhusa konkurentsi puhul ei oleks saanud.⁷⁵

2.1.2. Ettevõtja, kes omab turgu valitsevat seisundit

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tuvastamise eeldus on, et kuritarvituse toimepanija on ettevõtja. Euroopa Kohtu praktika kohaselt on kollektiivse esindamise organisatsioonid ettevõtjad ja seega kohaldub neile ELTL art 102.⁷⁶ Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei kohaldu kollektiivse esindamise organisatsioonide ELTL art 106 lg 2, mis näeb ette konkurentsireeglite piiratud kohaldumise ettevõtjatele, kellele on antud ülesandeks üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutamine. Euroopa Kohtu OSA otsuse kohaselt ei ole kollektiivse esindamise organisatsioonid üldist majandushuvi pakkuvate teenuste osutajad ka siis, kui liikmesriik annab organisatsioonile ainuõiguse mingit liiki õiguste teostamiseks.⁷⁷

Samuti on turgu valitseva seisundi kuritarvitamise olemasolu tuvastamise eelduseks turgu valitseva seisundi olemasolu. Erinevalt paljudest muudest valdkondadest ei ole turgu valitseva seisundi olemasolu kollektiivse esindamise organisatsioonidega seotud juhtumite puhul võtmeküsimuseks, kuna üldjuhul on turgu valitseva seisundi omamine selge. Seda seetõttu, et nagu alapeatükis 1.3. sai analüüsitud, tegutseb enamasti konkreetses valdkonnas ainult üks kollektiivse esindamise organisatsioon ning organisatsioonide tegevusmudel on ühe riigi keskne. Järgnevalt on siiski analüüsitud, kuidas määrata kindlaks, kas kollektiivse esindamise organisatsioonil on turgu valitsev seisund. Selleks tuleb esiteks määratleda kaubaturg, millel kollektiivse esindamise organisatsioon tegutseb. Kaubaturg määratakse läbi kahe aspekti: tooteturg⁷⁸ ja geograafiline turg⁷⁹. Euroopa Kohtu praktika kohaselt omab turgu valitsevat seisundit ettevõtja, kelle positsioon võimaldab tal takistada konkurentsi toimimist kaubaturul ning tegutseda kaubaturul arvestataval määral sõltumatult konkurentidest, klientidest ja

---

⁷⁵ EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*, p-d 189 ja 249.

⁷⁶ Vt nt: EKo C-351/12, *OSA*, p 80.

⁷⁷ EKo C-351/12, *OSA*, p 81.

⁷⁸ Euroopa Komisjoni teatise kohaselt hõlmab tooteturg kõiki neid tooteid ja/või teenuseid, mis tarbijate seisukohast on oma iseloomulike tunnuste, hindade ja otstarbekohase kasutuse põhjal omavahel vahetatavad ja asendatavad, vt: Komisjoni teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses. EÜT C 372, 9.12.1997, lk 5–13 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8, kd 1, lk 155–163), p 7.

⁷⁹ Euroopa Komisjoni teatise kohaselt hõlmab geograafiline turg konkurentsitingimustelt üsna sarnast ja naaberladest eelkõige märgatavalt erinevate konkurentsitingimuste tõttu eristatavat ala, kus kõnealused ettevõtjad tegelevad kaupade ja teenuste pakkumise ja hankimisega, vt: Komisjoni teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguses. EÜT C 372, 9.12.1997, lk 5–13 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8, kd 1, lk 155–163), p 8.

lõppastmes tarbijatest.⁸⁰ Kui ettevõtja turuosa kaubaturul on üle 50%, kehtib turgu valitseva seisundi olemise eeldus.⁸¹

Kuna Euroopa Liidu tasandi praktika kollektiivse esindamise organisatsiooni turgu valitseva seisundi kindlakstegemise osas puudub, on asjakohane käsitleda liikmesriikide konkurentsiametite praktikat. Rootsi kohus määras Euroopa Kohtu *Kanal 5* otsusega seotud kohtuasjas kaubaturuks autoriõigusega kaitstud muusikateoste televisioonis edastamise jaoks Rootsis kättesaadavaks tegemise turu ning leidis, et kuna kollektiivse esindamise organisatsioonil STIM on viidatud turul *de facto* monopol, omab STIM turgu valitsevat seisundit.⁸² Läti konkurentsiamet määras 2013. aasta otsuses kaubaturuks Lätis poodides ja klienditeenindusruumides muusikateoste avaliku esitamise õiguse teostamise turu. Kuna AKKA/LAA oli ainus organisatsioon, mis Lätis muusika avalikuks esitamiseks litsentse andis, ei olnud konkurentsiameti hinnangul vajalik tooteturu kitsam määratlus, kuna AKKA/LAA omas turgu valitsevat seisundit olenemata tooteturu määratlusest.⁸³ Hispaania konkurentsiamet määras 2015. aasta otsuses kaubaturuks Hispaania turu autorite, esitajate ja fonogrammitootjate loa andmise ja tasu saamise õiguse kollektiivseks esindamiseks seoses avaliku esitamisega raadios. Kuna peale AIE ja AGEDI ei olnud Hispaanias teisi kollektiivse esindamise organisatsioone, kes oleks samu õiguste omajate gruppe esindanud, leidis konkurentsiamet, et AGEDI-l ja AIE-l on turgu valitsev seisund.⁸⁴ Analüüsitud otsustes oli geograafiliseks turuks konkreetse riigi territoorium. See on ootuspärane, kuna kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsevad reeglina kogu riigis, kuid mitte piiriülevalt. Tooteturg määratleti seoses konkreetse kasutusviisiga, mitte nt üldise muusikateoste litsentsimise turuna. Kõigil juhtudel tuvastati turgu valitseva seisundi olemasolu.

Kokkuvõttes on kollektiivse esindamise organisatsioonid Euroopa Kohtu praktika kohaselt ettevõtjad, kelle suhtes kohaldub ELTL art 102. Reeglina on kollektiivse esindamise organisatsioonidel selgelt turgu valitsev seisund. Liikmesriikide konkurentsiametite praktikas

---

⁸⁰ EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*, p 65.

⁸¹ EKo C-62/86, *AKZO vs. komisjon*, p 60.

⁸² EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 30.

⁸³ Konkurences padome. Par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu. Lēmums. 02.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/6yk7VyWKc2.pdf> (18.04.2016), lk 1–2. Vt ka: Konkurences padome. The CC fines collective copyright management association for excessive pricing. 12.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/en/aktualitates-en/154-the-cc-fines-collective-copyright-management-association-for-excessive-pricing> (18.04.2016).

⁸⁴ Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia. Expte. S/0500/13 AGEDI/AIE RADIO. Resolución. 26.11.2015. – <http://www.cnmc.es/desktopmodules/buscadorexpedientes/mostrarfichero.aspx?dueno=1&codigoMetadato=763> (18.04.2016), lk 12–14.

määratletakse kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul geograafilise turuna reeglina ühe riigi territoorium ning tooteturg piiratakse konkreetse kasutusviisiga.

2.1.3. Ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste äritingimuste kehtestamine või rakendamine

ELTL art 102 p (a) kohaselt võib turgu valitseva seisundi kuritarvitamine seisneda ebaõiglaste ostu- või müügihindade või muude ebaõiglaste tehingutingimuste otseses või kaudses kehtestamises. Kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul tulevad selle koosseisu kontekstis kõne alla eelkõige kahte tüüpi kuritarvitused: esiteks liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamine, mida Euroopa Kohus käsitles *Tournier* otsuses⁸⁵, ning teiseks litsentsitasude arvestamise meetodi kasutamine, mis ei võta piisavalt arvesse kasutajapoolset õiguste objektide kasutuse viisi ja ulatust, mida Euroopa Kohus käsitles *Kanal 5* otsuses.⁸⁶

Kahe kuritarvituse liigi erinevust võib illustreerida järgnevate näidetega. Esimeses näites maksab ööklubi muusikateoste kasutamise eest litsentsitasu iga külastaja pealt 500 eurot. Külastajate arvu võib pidada asjakohaseks kriteeriumiks litsentsitasu arvutamisel, kuna võib väita, et mida rohkematele inimestele ööklubi muusikateosteid mängib, seda suuremat kasu ööklubi muusikateoste kasutamisest saab. Samas on iga külastaja pealt makstav tasu tõenäoliselt liiga suur. Seega on kuritarvituseks liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamine. Teises näites maksab ööklubi litsentsitasu akende arvu alusel, makstes iga ööklubi akna pealt kuus 10 eurot litsentsitasu. Litsentsitasu suurus iseenesest ei pruugi olla liiga kõrge, kuid litsentsitasu arvestamise meetod ei võta arvesse õiguste objektide kasutuse viisi ja ulatust, kuna akende arvul ei ole seost ööklubi poolt muusika kasutamise eest saadava kasuga. Järgnevalt on analüüsitud mõlema kuritarvituse liigiga seonduvaid Euroopa Kohtu otsuseid.

Esimest kuritarvituse liiki ehk liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamist on Euroopa Kohus käsitlenud *Tournier* kohtuotsuses, kus uuriti Prantsuse kollektiivse esindamise organisatsiooni Sacem-i poolt diskoteekidele seatud litsentsitasusid. Otsuse põhijärelduseks oli, et liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamist on võimalik kindlaks teha litsentsitasude võrdlemisega teistes liikmesriikides kehtestatud sarnaste litsentsitasudega.⁸⁷

---

⁸⁵ EKo C-395/87, *Tournier*.

⁸⁶ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*.

⁸⁷ EKo C-395/87, *Tournier*, p 46.

Sacem väitis, et litsentsitasusid ei saa võrrelda teiste liikmesriikide litsentsitasudega, kuna Sacem arvutab tasusid diskoteekide käibe põhjal, kuid teistes liikmesriikides arvutatakse tasusid pörandapinna põhjal. Kohus leidis aga, et kogudes eri liikmesriikide diskoteekide kohta lisainfot, on võimalik liikmesriikide litsentsitasusid võrrelda, isegi kui tasusid arvutatakse erinevatel alustel.⁸⁸ Sacem väitis ka, et kõrgeid litsentsitasusid õigustavad diskoteekide kõrged hinnad. Kohus ei nõustunud selle väitega, leides, et diskoteekide kõrgete hindade põhjuseks võisid olla justnimelt kõrged litsentsitasud.⁸⁹ Kohus lükkas tagasi ka Sacem-i väite, et halduskulude osakaal on erinevates liikmesriikides erinev, kuna erinevalt Sacem-ist ei tegele mitmete teiste liikmesriikide kollektiivse esindamise organisatsioonid väikestelt kasutajatelt litsentsitasude sissenõudmisega. Kohus asus seisukohale, et suurema halduskulude osakaalu põhjuseks võib olla justnimelt konkurentsi puudumine.⁹⁰

Kokkuvõttes asus Euroopa Kohus seisukohale, et kollektiivse esindamise organisatsioon kehtestab ebaõiglasel äritingimused ning seega kuritarvitab turgu valitsevat seisundit, kui litsentsitasud, mida kollektiivse esindamise organisatsioon diskoteekidelt nõuab, on märkimisväärselt kõrgemad kui teistes liikmesriikides kasutusel olevad litsentsitasud, tingimusel, et litsentsitasusid võrreldakse ühtsetel alustel. Siiski ei ole tegemist ebaõiglaste äritingimustega, kui kollektiivse esindamise organisatsioon suudab erinevust põhjendada, viidates objektiivsetele ja asjakohastele erinevustele autoriõiguste haldamise osas kõnealustes liikmesriikides.⁹¹ Eeltoodud kokkuvõtlikku seisukohta on Euroopa Kohus *Tournier* otsusele viidates kinnitanud ka hilisemas praktikas, nt sarnases *Lucazeau* otsuses⁹² ning hiljutises *OSA* otsuses⁹³. Lisaks kinnitas Euroopa Kohus *Tournier* otsuses ka üldiste litsentside lubatavust, st kasutajatel ei ole reeglina õigust nõuda litsentsi ainult osa repertuaari kasutamiseks.⁹⁴

Teine kuritarvituse liik on litsentsitasude arvestamise meetodi kasutamine, mis ei võta piisavalt arvesse kasutajapoolset õiguste objektide kasutamise viisi ja ulatust. Nimetatud kuritarvituse liiki käsitles Euroopa Kohus *Kanal 5* otsuses. Töö autori hinnangul tuleb *Kanal 5* otsust lugeda koos kohtujurist V. Trstenjaki ettepanekuga samas asjas, kuna kohtujurist

---

⁸⁸ EKo C-395/87, *Tournier*, p 36–38.

⁸⁹ EKo C-395/87, *Tournier*, p 39–40.

⁹⁰ EKo C-395/87, *Tournier*, p 41–42.

⁹¹ EKo C-395/87, *Tournier*, p 46.

⁹² EKo C-110/88, *Lucazeau jt vs. SACEM jt*, p 25.

⁹³ EKo C-351/12, *OSA*, p 87.

⁹⁴ EKo C-395/87, *Tournier*, p 33.

jõuab üldjoontes samadele järeldustele kui kohus kuid analüüsib vaidlusaluseid küsimusi oluliselt põhjalikumalt.

Kanal 5 otsuse asjaolud on järgnevad. Rootsi telekanal Kanal 5 pöördus kohtusse, väites, et kollektiivse esindamise organisatsioon STIM on litsentsitasusid määrares kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit. STIM arvutas telekanalite Kanal 5 ja TV 4 puhul litsentsitasu protsendina reklaami- ja liitumislepingute tuludest. Eeltoodud protsent arvutati vastavalt sellele, kui suure osa eetriaajast kasutas telekanal eelneval aastal STIM-i repertuaari kuuluvaid muusikateoseid. Avalik-õiguslik telekanal SVT maksis aga STIM-ile kokku lepitud fikseeritud summas tasu, mis arvestati esiteks arvestusliku reklaamitulu põhjal, kuna SVT-l tegelik reklaamitulu peaaegu puudus, ja teiseks muusikateoste kasutamise ulatuse prognoosi põhjal.⁹⁵

Euroopa Kohus leidis, et litsentsitasu suurus peab olema mõistlikus seoses kollektiivse esindamise ühingu pakutava teenuse majandusliku väärtusega.⁹⁶ Kohus asus seisukohale, et litsentsitasude hindamisel tuleb arvesse võtta intellektuaalomandi õiguste erilist olemust, st seda, et nende eesmärgiks on tasustada autoreid. Autorite huvi saada tasustatud tuleb püüda tasakaalustada kasutajate huviga teoseid mõistlikel tingimustel kasutada.⁹⁷ Euroopa Kohus leidis ka, et litsentsitasu suurus peab olema seotud teoste kasutamise mahuga, st nt sellega, kui suure osa eetriaajast kasutas telekanal kollektiivse esindamise organisatsiooni repertuaari kuuluvaid teoseid.⁹⁸ Eelnevaid kaalutlusi analüüsid asus Euroopa Kohus seisukohale, et litsentsitasude arvutamine protsendina telekanali tuludest ei ole iseenesest turgu valitseva seisundi kuritarvitamine.⁹⁹ Kokkuvõttes leidis kohus, et litsentsitasude arvestamise mudeli rakendamise näol võib olla tegemist turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega, „kui on olemas teine meetod, millega on võimalik täpsemalt identifitseerida ja arvuliselt kindlaks määrata nende teoste kasutamine ja publik ning selle teise meetodiga oleks võimalik saavutada sama muusikaautorite, heliloojate ja muusikakirjastajate huvide kaitse õiguspärane eesmärk, suurendamata siiski ebaproportsionaalselt lepingute ja kaitstud muusikateoste kasutamise järelevalve haldamise kulusid“.¹⁰⁰

---

⁹⁵ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 6–15; EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 6–12.

⁹⁶ Seisukoht põhines Euroopa Kohtu varasemal praktikal liiga kõrgete hindade osas nt *United Brands* otsuses, mille kohaselt on turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks selliste hindade seadmine, millel puudub igasugune mõistlik seos pakutava teenuse või toote majandusliku väärtusega, vt nt: EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*, p 248–257.

⁹⁷ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 30–31.

⁹⁸ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 38–39.

⁹⁹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 32–34.

¹⁰⁰ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 40.

Kohtujurist V. Trstenjaki ettepanekust *Kanal 5* asjas saab välja tuua järgnevad olulised kohtuotsust täiendavad seisukohad. Erinevalt kohtust asus kohtujurist täiendavalt seisukohale, et telekanali käibest fikseeritud protsendina arvestatava litsentsitasu rakendamine on turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, kuna sellise arvutusmeetodi puhul ei ole litsentsitasu seotud muusikateoste tegeliku kasutamise ulatusega.¹⁰¹ Sealjuures tõi kohtujurist välja, et *Basset*¹⁰² otsuses fikseeritud protsendina arvestatava litsentsitasu aktsepteerimist ei saa otse *Kanal 5* asjale üle kanda, sest erinevalt telekanalitest on muusika diskoteekide tegevuses keskse tähtsusega.¹⁰³ Samuti tõi kohtujurist välja, et muusikateoste puhul ei saa kasutada *United Brands* otsuse¹⁰⁴ meetodit ehk teha õiglane hind kindlaks hinna ja kulude võrdluse teel, kuna on keeruline tõendada muusikateoste tootmiskulusid ning tuvastada põhjuslikku seost tootmiskulude ja teose väärtuse vahel.¹⁰⁵ Samuti asus kohtujurist seisukohale, et kui on vaja hinnata litsentsitasu arvutamise meetodi seaduslikkust, ei piisa ainult võrdlusest sarnaste litsentsitasudega teistes liikmesriikides, vaid on vajalik täpsem analüüs.¹⁰⁶ Seega eristas kohtujurist sarnaselt käesolevale tööle kahte kuritarvituste liiki: liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamine ja sobimatu litsentsitasu arvestamise meetodi kasutamine.

Viimaks andis kohtujurist siseriiklikule kohtule üldise skeemi, kuidas hinnata kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt kasutatava litsentsitasu arvestamise meetodi lubatavust.¹⁰⁷ Järgnevaid juhiseid saab kasutada *Kanal 5* otsuse resolutsiooni tõlgendamisel, kuna ka Euroopa Kohtu hinnangul on vajalik alternatiivsete arvestusmeetodite kaalumise.¹⁰⁸ Esiteks tuleb kontrollida, kas litsentsitasu arvestamise meetod toob kaasa litsentsitasu ja teenuse majandusliku väärtuse vahelise proportsiooni olulise moonutamise ehk kas on olemas alternatiivne arvestusmeetod, mille alusel saab autoriõiguse majanduslikku väärtust täpsemalt kindlaks määrata.¹⁰⁹ Telekanalite puhul võib selliseks täpsemaks arvestusmeetodiks olla nt meetod, mis võtab lisaks telekanali tuludele ja muusikateoste kasutamise ulatusele arvesse ka muusikateosteid kasutavate saadete vaatajate arvu võrreldes teiste saadetega.¹¹⁰ Kui täpsem

---

¹⁰¹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 54.

¹⁰² EKo C-402/85, *Basset vs. SACEM*.

¹⁰³ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 50–52.

¹⁰⁴ EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*.

¹⁰⁵ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 61.

¹⁰⁶ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 63.

¹⁰⁷ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 73–79.

¹⁰⁸ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 40–41.

¹⁰⁹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 74.

¹¹⁰ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 87–94.

alternatiivne arvestusmeetod on olemas, tuleb teise sammuna kaaluda kahe arvestusmeetodi eeliseid ja puuduseid. Ebatäpsema arvestusmeetodi kasutamine on lubatud, kui seda õigustavad tõhususest tulenevad eelised. Ebatäpsema meetodi hindamisel saab arvesse võtta nt kui palju kulukam on täpsema meetodi kasutamine ja kas täpsema meetodi kasutamiseks vajalik informatsioon on juba kättesaadav või tuleb seda eraldi koguda.¹¹¹

Kanal 5 otsuse ja kohtujuristi ettepaneku põhjal saab teha kokkuvõtte selle kohta, milliste litsentsitasu arvestamise meetodite kasutamist võib pidada lubatavaks ehk mitte turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks. Üldpõhimõte on, et litsentsitasu arvestamise meetod peab tagama, et litsentsitasu on mõistlikus seoses kollektiivse esindamise organisatsiooni pakutava teenuse majandusliku väärtusega. Pakutava teenuse majandusliku väärtuse hindamiseks tuleb küsida, kui suure osa tulust teenib kasutaja tänu õiguste objektide kasutamisele ning seda saab hinnata nt selle põhjal, kui oluline on õiguste objektide kasutamine kasutaja tegevuses, kui suures ulatuses kasutaja õiguste objekte kasutab ning kui suur on inimeste arv, kes kasutaja tegevuse läbi õiguste objekte tajuvad. Kui on olemas litsentsitasu arvestamise meetod, mis võimaldab kollektiivse esindamise organisatsiooni pakutava teenuse majanduslikku väärtust täpsemalt kindlaks teha, tuleb kaaluda ühelt poolt teise meetodiga saavutatavat suuremat täpsuse astet ning teisalt teise meetodi võimalikku suuremat kulukust. Kui täpsem meetod ei ole ebatäpsemast meetodist ebaoproportsionaalselt kulukam, on ebatäpsema meetodi kasutamine turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Litsentsitasu arvestamine protsendina kasutaja tuludest ei ole iseenesest turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Kohtujurist läks aga selles küsimuses Euroopa Kohtust kaugemale¹¹², ning leidis lisaks, et meetodit, mille puhul litsentsitasu on fikseeritud protsent kasutaja tuludest ning protsendi suurus ei sõltu õiguste objektide tegeliku kasutuse ulatusest, võib pidada turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks, kui õiguste objektide kasutamine ei ole kasutaja tegevuses keskse tähtsusega.

Oluline on välja tuua, et nimetatud põhimõtted põhinevad *Kanal 5* kohtuotsusel ja kohtujuristi ettepanekul, kus käsitleti telekanalitest kasutajaid. Seega on võimalik, et Euroopa Kohus ei rakenda nimetatud põhimõtteid teiste kasutajate puhul. Töö autori hinnangul on siiski tegu piisavalt üldiste põhimõtetega, mida saab rakendada kõigi kasutajate puhul.

---

¹¹¹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 75–76.

¹¹² Oluline on välja tuua, et kuigi Euroopa Kohus seda kohtujuristi seisukohta ei kinnitanud, ei lükanud kohus seda ka ümber.

2.1.4. Võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste rakendamine

ELTL art 102 p (c) kohaselt võib turgu valitseva seisundi kuritarvitamine seisneda erinevate tingimuste rakendamises võrdväärsete tehingute puhul, pannes kaubanduspartnerid sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Kollektiivse esindamise organisatsiooni puhul võib erinevate tingimuste rakendamine seisneda eelkõige erinevate litsentsitasude rakendamises sarnastele kasutajatele. Euroopa Kohus on seda koosseisu analüüsinud *Kanal 5* otsuses.

Kanal 5 otsuses analüüsis Euroopa Kohus, kas see, et kollektiivse esindamise organisatsioon arvutab eraõiguslike telekanalite Kanal 5 ja TV 4 ja avalik-õigusliku telekanali SVT litsentsitasusid erinevalt, on turgu valitseva seisundi kuritarvitamine.¹¹³ Selle küsimuse puhul piirdus Euroopa Kohus lühikese analüüsiga, tuues välja mõned asjaolud, mida siseriiklik kohus peaks otsuse tegemisel arvesse võtma, nt et SVT makstav litsentsitasu arvutatakse ilma tegelikult televisioonis edastatud autoriõigusega kaitstud teoste arvu arvesse võtmata.¹¹⁴ Samuti rõhutas Euroopa Kohus, et siseriiklik kohus peab kindlaks tegema, kas Kanal 5 ja TV 4 või üks nendest äriühingutest on SVT konkurendid samal turul.¹¹⁵ Viimaseks tõi kohus välja, et selleks, et kindlaks teha, kas avalik-õiguslikele ja eraõiguslikele telekanalitele erinevate tehingutingimuste rakendamine on turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, tuleb siseriiklikul kohtul uurida, kas see võib olla objektiivselt õigustatud. Vastav õigustus võib eelkõige tuleneda avalik-õiguslike äriühingute missioonist või rahastamisviisist.¹¹⁶ Euroopa Kohus võttis oma seisukoha kokku, järeldades, et kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt litsentsitasude erinev arvutamine vastavalt sellele, kas tegemist on eraõiguslike või avalik-õiguslike telekanalitega võib olla turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, kui ta rakendab nendele ettevõtjatele erinevaid tingimusi võrdväärsete tehingute puhul, pannes nad sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda, välja arvatud juhul, kui selline tegevus on objektiivselt õigustatud.¹¹⁷ Kohtujurist selgitas oma arvamuses täiendavalt, et käsitletav koosseis on täidetud, kui võrdväärsete tehingute puhul on soorituse ja vastusoorituse proportsioon ebavõrdne¹¹⁸ ning kui üks äripartner seatakse ebavõrdse kohtlemise tõttu

---

¹¹³ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 42–44. Vt arvestusmeetodite erinevuse osas eelnevat alapeatükki, kus on *Kanal 5* otsuse asjaolusid kirjeldatud.

¹¹⁴ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 45.

¹¹⁵ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 46.

¹¹⁶ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 47.

¹¹⁷ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p 48.

¹¹⁸ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 109.

ebasoodsasse konkurentsiolekorda, mille eelduseks on, et äripartnerid on konkurendid¹¹⁹.

Analüüsitava koosseisuga seoses on oluline välja tuua, et kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 näeb mittediskrimineerimise kohustusest ette erandi, mille kohaselt juhul kui kasutaja osutab uut liiki internetipõhist teenust, mis on olnud liidus avalikkusele kättesaadav vähem kui kolm aastat, ei kohaldata selle kasutajaga kokku lepitud litsentsimistingimusi pretsedendina tulevaste litsentsilepingute osas. Tegemist on erandiga turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja üldisest kohustusest rakendada võrdväärsete kokkulepete korral võrdväärseid tingimusi. Seda erandit tuleb töö autori hinnangul arvesse võtta ka ELTL art 102 kohaldamisel ehk kasutajatel ei ole võimalik võrdväärse kokkuleppena viidata litsentsilepingutele, mille kollektiivse esindamise organisatsioon on sõlminud kasutajatega, kes osutavad kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-s 2 nimetatud internetipõhist teenust.

Euroopa Kohtu seisukoha võib kokku võtta järgnevalt: võrdväärsetele kokkulepetele erinevate tingimuste rakendamine, mis paneb kasutaja või kasutajad ebasoodsasse konkurentsiolekorda, on lubatud ainult objektiivse õigustuse olemasolul. Põhirõhk selliste juhtumite puhul on kasutajate võrdlemisel ehk küsimustel, kas kokkulepped on võrdväärsete, kas erineval kohtlemisel on objektiivne õigustus ning kas kasutajad konkureerivad omavahel. Koosseisu rakendamisel tuleb arvesse võtta ka kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 teist lauset.

2.1.5. Hinnang Euroopa Liidu konkurentsioigusest tulenevatele nõuetele

Euroopa Liidu konkurentsioiguse puudused kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamise alusena väljenduvad eelkõige *Tournier* otsuse puudustes. Ebasobiva litsentsitasude arvestamise meetodi ja diskrimineerivate litsentsitasude kehtestamise osas pakuvad *Kanal 5* otsus ning üldine turgu valitseva seisundi kuritarvitamist käsitlev kohtupraktika rahuldavaid lahendusi. Liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamise osas jätab aga *Tournier* otsuse meetod, mille kohaselt tuleb võrrelda litsentsitasusid teistes liikmesriikides kehtestatud sarnaste litsentsitasudega, paljud olukorrad lahenduseta.

R. Allendesalazar jt toovad välja, et *Tournier* otsus jätab lahtiseks küsimused, kas turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks peab kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasu olema kõrgem kui kõigis teistes liikmesriikides ning kui palju kõrgem peab litsentsitasu teiste

---

¹¹⁹ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 113.

liikmesriikide litsentsitasudest olema.¹²⁰ *Tournier* otsuse puhul olid Prantsusmaal kehtestatud litsentsitasud kõrgemad kui üheski teises liikmesriigis ning osade liikmesriikide litsentsitasudest mitu korda kõrgemad.¹²¹ Töö autor nõustub R. Allendesalazari jt seisukohaga, et *Tournier* otsuse ja sarnase *Lucazeau* otsuse¹²² järeldusi saab lihtsasti rakendada ainult ekstreemsetel juhtudel, kus litsentsitasud on teiste liikmesriikide litsentsitasudest mitu korda kõrgemad, kuid väiksemate erinevuste puhul ei tulene otsustest selget reeglit.¹²³ Sarnasel seisukohal on ka A. Schild, kes analüüsis liikmesriikide konkurentsiametite praktikat ning tõi välja, et konkurentsiametitel on tihti raskusi *Tournier* ja *Lucazeau* otsuste rakendamisel, kuna pole selge, kas litsentsitasud on teiste riikide litsentsitasudest piisavalt palju kõrgemad, et seda lugeda turgu valitseva seisundi kuritarvitamiseks.¹²⁴

Tournier otsuse puudustele on tähelepanu juhtinud ka Madalmaade konkurentsiamet kollektiivse esindamise organisatsioonide teemalises raportis. Amet asus seisukohale, et kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasude võrdlemine teiste riikide litsentsitasudega ei ole sobiv meetod turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tuvastamiseks, kuna ka teistes riikides on kollektiivse esindamise organisatsioonidel turgu valitsev seisund. Seega võivad ka teiste riikide kollektiivse esindamise organisatsioonid rakendada turgu valitsevat seisundit kuritarvitavaid litsentsitasusid.¹²⁵ Töö autor nõustub Madalmaade konkurentsiameti kriitikaga. Töö autori hinnangul ei ole *Tournier* otsust mõistlik tõlgendada nii, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tuvastamiseks on vajalik kindlaks teha, et kollektiivse esindamise organisatsiooni rakendatavad litsentsitasud on kõige kõrgemad kogu Euroopa Liidus. Selline tõlgendus on liiga piirav ning ei võta arvesse Madalmaade konkurentsiameti välja toodud argumenti, et mitu kollektiivse esindamise organisatsiooni võivad samaaegselt turgu valitsevat seisundit kuritarvitada. Seega nt olukorras, kus kolme kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasud on oluliselt kõrgemad kui ülejäänud liikmesriikides rakendatavad litsentsitasud, on töö autori hinnangul võimalik, et kõik kolm kollektiivse esindamise organisatsiooni kuritarvitavad turgu valitsevat seisundit.

---

¹²⁰ R. Allendesalazar, R. Vallina, pp 376–380.

¹²¹ EKo C-395/87, *Tournier*, p 37; EKo C-395/87, *Tournier*, kohtujurist F. Jacobsi ettepanek, p 61.

¹²² EKo C-110/88, *Lucazeau jt vs. SACEM jt*.

¹²³ R. Allendesalazar, R. Vallina, pp 376–380.

¹²⁴ A. Schild, p 5.

¹²⁵ K. Koelman. Regulation of Collecting Societies. – B. Hugenholtz, A. Quaedvlieg, D. Visser (eds). A century of Dutch copyright law: Auteurswet 1912-2012. Amsterdam: DeLex 2012, p 495.

Lisaks eeltoodule on küsitav ka see, kas liikmesriikide litsentsitasude võrdlemisel tuleks arvesse võtta riikide erinevat majanduslikku olukorda. *Tournier* ja *Lucazeau* otsustes seda ei tehtud, vaid võrreldi litsentsitasude absoluutväärtusi. Samas nt Läti konkurentsiamet võttis 2013. aasta otsuses litsentsitasude võrdlemisel arvesse ka ostujõu pariteedi järgi arvestatud sisemajanduse kogutoodangut, tuues põhjendusena välja, et *Lucazeau* otsuse tegemise ajal 1989. aastal oli Euroopa Liidu liikmesriikide majanduslik olukord palju ühtlasem kui tänapäeval. Siis oli suurim vahe kahe liikmesriigi elanike arvu põhjal arvatud sisemajanduse kogutoodangus 4,4-kordne, 2011. aastal oli see vahe aga juba 16-kordne.¹²⁶ Ka M. Ficsor toetab riigi majanduslike ja sotsiaalsete tingimustega arvestamist litsentsitasude suuruse hindamisel.¹²⁷ Majandusliku olukorraga arvestamisel on siiski ka selged puudused. Lisakriteeriumite arvesse võtmine muudab litsentsitasude võrdluse keerulisemaks ja tekitab vaidlusi, milliseid kriteeriume täpselt arvesse võtta. See muudab ka kollektiivse esindamise organisatsioonide jaoks ebaselgemaks, kas nende seatud litsentsitasud on seaduslikud, kuna selle hindamiseks tuleb läbi viia keeruline majanduslik analüüs. Seetõttu töö autor pigem ei toeta litsentsitasude võrdlemisel riikide majandusliku olukorra arvesse võtmist.

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et *Tournier* otsuse meetodil on selged puudused, nt ei arvesta meetod võimalust, et ka teistes riikides esineb turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Samuti tuleneb *Tournier* otsusest selge reegel ainult olukordadeks, kus kollektiivse esindamise organisatsiooni rakendatavad litsentsitasud on mitu korda kõrgemad kui üheski teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Euroopa Liidu konkurentsioigus jätab seega suures osas lahtiseks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid puudutava keske küsimuses, st küsimuse, kuidas teha kindlaks mõistlikku litsentsitasude suurust. Töö autori hinnangul saab juba sellest järeldada, et Euroopa Liidu konkurentsioigus ei paku terviklikku ja piisavat mudelit kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks.

Teisalt on aga küsitav, kas konkurentsioiguselt saab üldse eeldada liiga kõrgete litsentsitasude kindlakstegemiseks konkreetsete kriteeriumite määratlemist. Välisriikide õiguse analüüsist neljandas peatükis selgub, et ka litsentsitasusid puudutava eriregulatsiooni puhul ei ole litsentsitasudele reeglina sätestatud täpsemaid kriteeriume kui mõistlikkuse nõue. Euroopa

---

¹²⁶ Konkurences padome. Par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu. Lēmums. 02.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/6yk7VyWKc2.pdf> (18.04.2016), lk 7–11. Vt ka: Konkurences padome. The CC fines collective copyright management association for excessive pricing. 12.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/en/aktualitates-en/154-the-cc-fines-collective-copyright-management-association-for-excessive-pricing> (18.04.2016).

¹²⁷ M. Ficsor. Collective Management of Copyright and Related Rights, p 162.

Liidu konkurentsioiguse tavapäraseks lähenemiseks liiga kõrgetele hindadele on *United Brands* otsusest pärinev kulude ja hinna võrdlemisel põhinev test¹²⁸, mida aga litsentsitasude puhul kasutada ei saa, kuna puudub seos õiguste objekti väärtuse ja selle loomiseks tehtud kulutuste vahel. Kuna konkurentsioiguse pakutavat tavapärast lähenemist liiga kõrgete hindade osas ei ole võimalik kollektiivse esindamise organisatsioonide pakutavale teenusele rakendada, ei saa töö autori arvates ka „lootma jääda“ konkurentsioigusele, et see kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve küsimuse täielikult lahendaks. Töö autor nõustub seega J. Drexli hinnanguga, et konkurentsioiguse roll on olla pigem nõ varuvariandiks üksikjuhtude jaoks, kus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalvet käsitlev eriregulatsioon mingil põhjusel sobivat lahendust pakkuda ei suuda.¹²⁹

Vaatamata eelpool analüüsitud Euroopa Liidu konkurentsioiguse puudustele on paljude liikmesriikide konkurentsiametid ja kohtud tuvastanud, et kollektiivse esindamise organisatsioonid on litsentsitasusid seades turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud. Sealjuures on tuvastatud nii ebaõiglaste äritingimuste kehtestamist kui ka võrdväärsete kokkulepete korral erinevate tingimuste rakendamist. Näitena võib välja tuua Läti, Soome ja Hispaania konkurentsiametid ja kohtud.¹³⁰ Samas, mitte kõigil juhtudel ei ole liikmesriigid rakendanud Euroopa Liidu konkurentsioigust, vaid vahel on tuginetud ka siseriiklikule konkurentsioigusele, mis turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas võib olla ka ELTL art-ist 102 rangem.¹³¹ Lisaks konkreetsete juhtumite uurimisele on Soome¹³², Hispaania¹³³ ja Madalmaade¹³⁴ konkurentsiametid avaldanud uuringud kollektiivse esindamise organisatsioonidega seotud konkurentsioiguslike probleemide kohta. Näiteks Hispaania

---

¹²⁸ EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*, p 248–254.

¹²⁹ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 274.

¹³⁰ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, pp 246–261. Liikmesriikide konkurentsiametite praktika osas vt ka: A. Schild.

¹³¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieskirjade rakendamise kohta. – EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1–25 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8 kd 2 lk 205–229) art 3 lg 2 lubab liikmesriikidel turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas kehtestada ELTL art-s 102 sätestatust rangema siseriikliku õiguse.

¹³² M. Kuhlberg. M. Castrén. Tekijänoikeusjärjestöt ja teosmarkkinoiden toimivuus. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. – <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2014/kkv-selvityksia-2-2014.pdf> (19.04.2016). Vt ka: Finnish Competition and Consumer Authority. Finnish Competition and Consumer Authority: Numerous problems on the copyright market. Press release. 30.06.2014. – <http://www.kkv.fi/en/current-issues/press-releases/2014/finnish-competition-and-consumer-authority-numerous-problems-on-the-copyright-market/> (24.04.2016).

¹³³ Comisión Nacional de la Competencia. Informe sobre la gestión colectiva de derechos de propiedad intelectual. 2009. – <http://www.upv.es/entidades/SJ/info/U0488754.pdf> (19.04.2016).

¹³⁴ Nederlandse Mededingingsautoriteit. De NMa en het toezicht op collectieve beheersorganisaties. 2007. – <https://www.acm.nl/nl/download/bijlage/?id=2315> (19.04.2016).

konkurentsiamet asus uuringus seisukohale, et kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamiseks tuleb määrata iseseisev organ, millel on tugev järelevalve- ning vaidluste lahendamise pädevus.¹³⁵ Sarnast arvamust on avaldanud Madalmaade konkurentsiamet.¹³⁶ Liikmesriikide praktika põhjal võib järeldada, et vaatamata Euroopa Liidu konkurentsioiguse puudustele on siiski võimalik tuvastada, et kollektiivse esindamise organisatsioon on litsentsitasusid seades turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud. Juhul kui Eesti Konkurentsiametil tekib vajadus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid analüüsida, on seega võimalik kasutada abivahendina teiste riikide praktikat. Samas näitavad Madalmaade ja Hispaania konkurentsiametite soovitusel spetsialiseerunud järelevalveorgani loomise kohta, et ka konkurentsiametid näevad konkurentsioiguse alusel läbiviidavat menetlust ebasobiva meetodina litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks.

2.2. Kollektiivse esindamise direktiiv

Kollektiivse esindamise direktiiv, mis võeti vastu 26. veebruaril 2014, on esimene Euroopa Liidu õigusakt, mis keskendub kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevuse reguleerimisele.¹³⁷ Tegemist on minimaalselt harmoneeriva direktiiviga ehk liikmesriikidel on õigus võtta kasutusele direktiivist rangemaid meetmeid.¹³⁸ Euroopa Liidu institutsioonid avaldasid siiski juba enne direktiivi vastuvõtmist erinevaid soovituslikke seisukohti kollektiivse esindamise organisatsioonide teemal.¹³⁹ Olulisena võib välja tuua ka satelliit- ja kaabellevidirektiivi¹⁴⁰ art 9 lg 1, mille kohaselt on kaabellevivõrgu kaudu taasedastamise

---

¹³⁵ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 272; A. Blanco. The Spanish Competition Commission issues a report on the management of IP rights by collecting societies and concludes that their monopolistic position facilitates the distortion of effective competition. e-Competitions. Competition Laws Bulletin. – <http://www.concurrences.com/Bulletin/News-Issues/January-2010/The-Spanish-Competition-Commission-30631> (24.04.2016).

¹³⁶ K. Koelman, p 497.

¹³⁷ Kollektiivse esindamise direktiivi üldist analüüsi vt nt: J. Drexl (et al); C. Graber, pp 9–11; L. Guibault, S. van Gompel. Collective Management in the European Union. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 139–174; E. Arezzo. Competition and Intellectual Property Protection in the Market for the Provision of Multi-Territorial Licensing of Online Rights in Musical Works – Lights and Shadows of the New European Directive 2014/26/EU. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2015 Vol 46 No 5, pp 534–564.

¹³⁸ Vt nt kollektiivse esindamise direktiivi preambula, p 9.

¹³⁹ Vt varasemate Euroopa Liidu institutsioonide seisukohtade ülevaadet: A. Schierholz, pp 1166–1172. Eelkõige võib välja tuua järgnevad kaks dokumenti: Komisjoni soovitus, 18. mai 2005, mis käsitleb seaduslike sidusmuusikateenuste autoriõiguse ja sellega seotud õiguste ühist piiriülest haldamist. – ELT L 276, 21.10.2005, lk 54–57; Commission of the European Communities. The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee. 16.04.2004. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0261&from=EN> (19.04.2016).

¹⁴⁰ Nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ, 27. september 1993, teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta. – EÜT L 248,

õigust kohustuslik teostada läbi kollektiivse esindamise organisatsiooni. Ei kollektiivse esindamise direktiivi ega ka varem avaldatud dokumentide põhieesmärgiks ei olnud aga kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude reguleerimine, vaid keskenduti kollektiivse esindamise organisatsioonide ja selle liikmete vaheliste suhete reguleerimisele ning multiterritoriaalsete litsentside andmise võimaldamisele ja propageerimisele. Seetõttu võib juba etteruttavalt öelda, et kollektiivse esindamise direktiivi vastuvõtmisega ei sekkunud Euroopa Liit oluliselt kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude seadmisesse. Siiski sätestab kollektiivse esindamise direktiivi art 16 tingimused, mida kollektiivse esindamise organisatsioonid kasutajatega litsentsilepingute sõlmimisel arvestama peavad.

Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 1 sätestab üldised tingimused selle kohta, kuidas kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad peavad litsentsilepingute läbirääkimiste käigus käituma. Sätte kohaselt tagavad liikmesriigid, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad peavad õiguste litsentsimist käsitlevaid läbirääkimisi heas usus. Lisaks näeb sätte ette, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad edastavad üksteisele kogu vajaliku teabe.

Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 on käesoleva töö kontekstis kõige olulisem osa kollektiivse esindamise direktiivist, kuna see sätestab kriteeriumid, millega kollektiivse esindamise organisatsioon litsentsimistingimuste seadmisel arvestama peab. Esiteks sätestab direktiivi art 16 lg 2, et litsentsimistingimused põhinevad objektiivsetel ja mittediskrimineerivatel kriteeriumidel. Tegemist on sisuliselt turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleeriva ELTL art 102 p-de (a) ja (c) kordamisega, mis sätestavad, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamine võib seisneda ebaõiglaste tehingutingimuste kehtestamises (objektiivsete kriteeriumite nõue) ja võrdväärsete tehingute puhul erinevate tingimuste rakendamises (mittediskrimineerimise nõue).

Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 näeb mittediskrimineerimise kohustusest ette erandi, mille kohaselt juhul kui kasutaja osutab uut liiki internetipõhist teenust, mis on olnud liidus avalikkusele kättesaadav vähem kui kolm aastat, ei kohaldata selle kasutajaga kokku lepitud litsentsimistingimusi pretsedendina tulevaste litsentsilepingute osas. Direktiivi preambula kohaselt on erandi eesmärgiks tagada, et kollektiivse esindamise organisatsioonid saaksid olla paindlikud, et pakkuda võimalikult kiiresti individualiseeritud litsentse

innovaatiliste internetipõhiste teenuste jaoks, kartmata riski, et selliste litsentside tingimusi kasutatakse pretsedendina muude litsentside tingimuste kindlaksmääramisel.¹⁴¹ Samuti sätestab kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 nõude, et õiguste omajad peavad oma õiguste kasutamise eest saama kohast hüvitist. Tegemist on üldise autoriõiguse põhimõttega, mis väljendub ka nt Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni¹⁴² art 11bis lg-s 2.

Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 neljas lause näeb ette, et ainuõiguste ja tasu saamise õiguste tariifid peavad olema mõistliku suurusega mh kaubeldavate õiguste kasutamise majandusliku väärtuse suhtes, võttes arvesse õiguste objektide kasutamise laadi ja ulatust, ning samuti kollektiivse esindamise organisatsiooni osutatava teenuse majandusliku väärtuse suhtes. Töö autori hinnangul põhineb see direktiivi lause Euroopa Kohtu *Kanal 5* otsusel¹⁴³, milles kasutatud väljendid on direktiivi sättesse kokku kogutud. Kaubeldavate õiguste kasutamise majandusliku väärtusega arvestamise vajaduse tõi Euroopa Kohus välja *Kanal 5* otsuse punktis 36, leides järgnevat: „[...] [L]itsentsitasusid, mis kujutavad endast vastusooritust autoriõigusega kaitstud muusikateoste televisioonis edastamise jaoks kasutamise eest, [tuleb] analüüsida arvestades selle kasutamise väärtust majanduselus.“¹⁴⁴ Teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objektide kasutamise laadi ja ulatusega arvestamise vajaduse tõi Euroopa Kohus välja *Kanal 5* otsuse p-s 38 ning kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt osutatava teenuse majandusliku väärtusega arvestamise vajaduse p-des 28, 29 ja 37. Seega ei too kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 neljas lause kaasa olulist muudatust Euroopa Liidu õiguses, sest sätte allikaks olnud *Kanal 5* otsusega, mis tõlgendas ELTL art-t 102, pidid kollektiivse esindamise organisatsioonid arvestama juba enne kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmist.

Oluline on välja tuua, et kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 neljas lause ei võta kokku Euroopa Kohtu praktikat kollektiivse esindamise organisatsioonide turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas kogu selle kohtupraktika detailsuses. Nagu alapeatükis 2.1.3 sai analüüsitud, kohaldab Euroopa Kohus litsentsitasu suuruse ja litsentsitasu arvestamise meetodi lubatavuse hindamiseks erinevaid teste. Seega loob kollektiivse esindamise direktiivi

---

¹⁴¹ Kollektiivse esindamise direktiivi preambula, p 32.

¹⁴² Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. – RT II 1994, 16, 49.

¹⁴³ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*.

¹⁴⁴ *Kanal 5* otsuse ja kollektiivse esindamise direktiivi ingliskeelsetes versioonides on kaubeldavate õiguste majanduslikule väärtusele viidates kasutatud peaaegu identseid väljendeid. EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, p-s 36 on kasutatud väljendit „the value of that use in trade“ (viidates autoriõigusega kaitstud teoste kasutamisele) ning kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-s 2 väljendit „the economic value of the use of the rights in trade“.

art-s 16 konkurentsioiguse alase kohtupraktika kodifitseerimine ohu, et ELTL art 102 rakendamise praktika kõrvale tekib direktiivile tuginev paralleelpraktika, mis rakendab konkurentsioiguse põhimõtteid nende sisu täpsemalt mõistmata, st tõlgendades kollektiivse esindamise direktiivi art-s 16 sisalduvaid väljendeid ainult direktiivi enda kontekstis. Sellist tulemust ei saaks töö autori hinnangul positiivseks pidada. Töö autor on seisukohal, et kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-t 2 tuleb käsitleda ELTL art-t 102 täpsustava normina. Sätte käsitlemine eraldiseisva eriregulatsioonina oleks õigusselguse vaatepunktist kahjulik, kuna direktiivi art 16 lg 2 pole piisavalt täpne selle iseseisvaks rakendamiseks ning samuti tekiks küsimus, kas ja millisel määral erineb direktiivi sätete sisu ELTL art 102 sisust.

Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 sätestab kollektiivse esindamise organisatsioonidele ka mitu teabe andmise kohustust.¹⁴⁵ Eriti oluliseks võib pidada direktiivi art 16 lg-s 2 sätestatud kohustust teavitada kasutajat tariifide kehtestamisel kasutatud kriteeriumidest. Seega on kollektiivse esindamise organisatsioonil kohustus kasutajale selgitada, miks litsentsitasu on mingi kriteeriumiga seotud, nt ööklubi külastajate arvuga või kontserdi piletituluga. Seda, miks kollektiivse esindamise organisatsioon on valinud konkreetse litsentsitasu suuruse, on võimalik *Tournier* otsusest¹⁴⁶ lähtudes selgitada läbi võrdluse teiste liikmesriikide sarnaste litsentsitasudega. Teavitamine aitab kasutajatel hinnata, kas kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasud on nõuetekohased ja vastavalt otsustada, kas on alust litsentsitasusid vaidlustada. Direktiivi kohaselt on kollektiivse esindamise organisatsioonil kohustus kasutajat teavitada omal algatusel.

Kokkuvõttes, kuigi kollektiivse esindamise direktiiv on esimene Euroopa Liidu õigusakt, mis sätestab nõuded kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasudele, ei ole tegemist täpsete nõuetega, vaid pigem üldiste põhimõtetega, mis põhinevad varasemal Euroopa Kohtu praktilal. Kuigi teabe andmise kohustused ning erand internetipõhiste teenuste litsentsilepingute pretsedendina kasutamise kohta on uuenduslikud, on tegemist pigem vähetähtsate sätetega. Töö autori hinnangul ei tuleks kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-t 2 käsitleda eraldiseisva regulatsioonina litsentsilepingute tingimuste osas, vaid ELTL art-t 102 täpsustava sättena, et tagada õigusselgus.

---

¹⁴⁵ Teabe andmise kohustused on sätestatud kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 1 teises lauses, art 16 lg 2 viimases lauses ja art 16 lg-s 3. Lisaks on erinevaid teavitamiskohustused sätestatud kollektiivse esindamise direktiivi 2. jaotise 5. peatükis.

¹⁴⁶ EKo C-395/87, *Tournier*.

III EESTI ÕIGUSEST TULENEVAD NÕUDED LITSENTSITASUDELE JA MENETLUSÕIGUSLIKUD VÕIMALUSED LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVEKS

3.1. Konkurentsiseadus

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleerivad Eestis ELTL art 102, mida on analüüsitud eelnevas peatükis¹⁴⁷, ning konkurentsiseaduse¹⁴⁸ (edaspidi KonkS) 4. peatükk. Kuna ELTL art-s 102 ja konkurentsiseaduses sisalduv turgu valitseva seisundi kuritarvitamise regulatsioon on väga sarnane, ei ole vajalik konkurentsiseaduse turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleerivate sätete sisu täpsem analüüs, sest eelnevas peatükis sisalduv ELTL art 102 analüüs kohaldub ka konkurentsiseaduse suhtes. Kuigi Konkurentsiamet on senises praktikas tuginenud eelkõige konkurentsiseaduse sätetele, järgib Konkurentsiamet ka Euroopa Kohtu ja Euroopa Komisjoni praktikat.¹⁴⁹ Käesolevas alapeatükis on keskendutud eelkõige Eesti Konkurentsiameti ja kohtute praktikale.

Konkurentsiamet on kollektiivse esindamise organisatsioonide turgu valitseva seisundi kuritarvitamist käsitlenud ühes otsuses, milles amet lahendas MTÜ Eesti Ööklubide Liit taotlust ning jõudis järeldusele, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ei ole turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud. Taotluse esitaja väitis, et mitmed toitlustusasutused osutavad sisuliselt ööklubiteenust, kuid maksavad EAÜ-le, EEL-ile ja EFÜ-le ööklubidest oluliselt väiksemat litsentsitasu, mistõttu on tekkinud ebavõrdne konkurentsiolukord.¹⁵⁰ Seega, kuigi Konkurentsiamet ise sellele sättele ei viidanud, oli küsimus KonkS § 16 p 3 rakendamises, ehk hindamises, kas kollektiivse esindamise organisatsioonid on rakendanud võrdväärsete kokkulepete korral erinevaid tingimusi erinevatele äripartneritele, pannes mõne neist sellega ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Konkurentsiamet mõõnis, et EAÜ, EFÜ ja

---

¹⁴⁷ Konkurentsiameti pädevuse kohta Euroopa Liidu õiguse konkurentsireeglite rakendamisel ning siseriikliku ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse vahekorra kohta vt: Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieskirjade rakendamise kohta. – EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1–25 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8 kd 2 lk 205–229).

¹⁴⁸ Konkurentsiseadus. – RT I, 30.12.2014, 15.

¹⁴⁹ Vt nt: Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Interneti Kogukond avalduse alusel Eesti Interneti Sihtasutuse tegevuse suhtes alustatud haldusmenetluse lõpetamine. Otsus. 11.07.2013. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2013/KA_otsus_Eesti_Interneti_Sihtasutus_domeenide_registreerimine.pdf (19.04.2016), lk 13–15. Konkurentsiamet. Haldusmenetluse lõpetamine avatud kaardimakse süsteemis Eesti-siseste kaardimaksete pankadevaheliste vahendustasude osas. Otsus. 20.02.2012. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/OTSUS_20_02_2012_Valjavote.pdf (19.04.2016), lk 27 jj.

¹⁵⁰ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 2.

EEL võivad omada turgu valitsevat seisundit, andmata küsimusele lõplikku vastust.¹⁵¹ Kuigi tegemist on asjaolude hindamise küsimusega, on töö autori hinnangul selge, et EAÜ-1, EFÜ-1 ja EEL-il on Eestis kõigi teenuste puhul, mida nad kasutajatele pakuvad, turgu valitsev seisund, kuna konkureerivaid kollektiivse esindamise organisatsioone Eestis ei tegutse.

Konkurentsiamet võrdles ööklubi ja tantsuõhtuid korraldava toitlustusasutuse makstavaid litsentsitasusid ning järeldas, et kuigi hinnakirjad on liiga erineva ülesehitusega, et teha täpselt kvantifitseeritud üldistavaid järeldusi, tasuvad ööklubid üldjuhul pigem rohkem kui toitlustusasutused.¹⁵² Konkurentsiamet leidis samas, et toitlustusasutuste muusika kasutamise intensiivsus on ka väiksem.¹⁵³ Järgnevalt uuris Konkurentsiamet, kas toitlustusasutuste ja ööklubide litsentsitasude erinevus on proportsionaalne erinevusega nende muusika kasutamise intensiivsuses. Konkurentsiamet leidis, et puuduvad ühesed kriteeriumid, mille põhjal mõõta muusika kasutamise intensiivsust, mistõttu ei ole võimalik mõõta litsentsitasude erinevuse proportsionaalsust. Konkurentsiamet asus seisukohale, et litsentsitasude erinevuse proportsionaalsust ei ole võimalik hinnata ka teistes riikides kehtivate tasude põhjal, sest uuritud riikides oli see erinevus nii suurem (Rootsi, Norra) kui ka väiksem (Leedu).¹⁵⁴ Viimaks tõi Konkurentsiamet välja, et terminid „ööklubi“ ja „toitlustusasutus“ ei ole üheselt määratletavad, kuid et teatud erimeelsustega ettevõtjate liigitamisel ei kaasne automaatselt turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Konkurentsiamet leidis, et pole põhjust kahelda EAÜ, EFÜ ja EEL tegevuse põhjendatuses asutuste liigitamisel.¹⁵⁵

Töö autor ei nõustu Konkurentsiameti lähenemisega. Esimese sammuna oleks Konkurentsiamet töö autori hinnangul pidanud kindlaks tegema, kas kollektiivse esindamise organisatsioonid rakendavad või pakuvad võrdväärsete kokkulepete korral erinevatele kasutajatele erinevaid tingimusi. Seega oleks pidanud välja selgitama, kas esineb olukordi, kus kollektiivse esindamise organisatsioonid rakendavad kasutajatele, kes kasutavad muusikat samal viisil ja ulatuses, erinevaid litsentsitasusid st liigitavad sarnased kasutajad põhjendamatult erinevatesse gruppidesse. Konkurentsiamet analüüsis küll ööklubide ja toitlustusasutuste muusika kasutamise erinevust, kuid lähtus sealjuures eeldusest, et kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevus kasutajate liigitamisel on õigustatud.

---

¹⁵¹ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 7.

¹⁵² Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 8.

¹⁵³ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 7–8.

¹⁵⁴ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 8.

¹⁵⁵ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 8–9.

Konkurentsiamet märkis ainult otsuse lõpus kokkuvõtvalt, et puudub põhjus kahelda EAÜ, EFÜ ja EEL tegevuse põhjendatuses asutuste toitlustusasutusteks ja ööklubideks liigitamisel, uurimata täpsemalt organisatsioonide tegevust kasutajate liigitamisel.

Lisaks eeltoodule jõudis Konkurentsiamet järgnevale järeldusele: „Kui eksisteerib avalik huvi EAÜ, EFÜ ja EEL tasude riikliku kontrolli järele, siis on seda võimalik teha neid tasusid riiklikult reguleerides, kuid seda ei ole võimalik teha konkurentsiseaduse rikkumisi tuvastades.“¹⁵⁶ Näib, nagu oleks Konkurentsiamet võtnud seisukoha, et kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle pole üldse võimalik konkurentsioiguse alusel kontrolli teostada. Tulenevalt eelmises peatükis käsitletud Euroopa Kohtu otsustest oleks selline lähenemine ilmselgelt vale. Töö autor esitas eelpool toodud seisukoha selgitamiseks Konkurentsiametile selgitustaotluse. Vastuse kohaselt on „Konkurentsiamet [...] seisukohal, et eelnimetatud otsuses väljatoodud seisukoht ei ole kindlasti põhimõtteline seisukoht kollektiivse esindamise organisatsioonide seatud tasude kontrolli võimalikkuse kohta. [...] [V]iidatud menetluse näol oli tegemist väga spetsiifilise menetlusega, kus puudusid ühesed kriteeriumid, mille põhjal mõõta tasude proportsionaalsust. See kindlasti ei tähenda seda, et mõne teise menetluse käigus selliseid kriteeriume samuti ei esineks.“¹⁵⁷ Seega võib järeldada, et vaatamata mitmetimõistetavale sõnakasutusele MTÜ Eesti Ööklubide Liit taotlust lahendavas otsuses ei ole Konkurentsiameti seisukoha kohaselt turgu valitseva seisundi kuritarvitamise regulatsiooni rakendamise võimalused kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes tavapärasest piiratumad. Selline seisukoht on ka igati põhjendatud, sest ei õigusaktidest ega ka Euroopa Kohtu praktikast ei tulene, et kollektiivse esindamise organisatsioonid oleks turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja kohustustest vabastatud.

Turgu valitseva seisundi kuritarvitamist liiga kõrgete hindade kehtestamise näol on Riigikohus käsitletud otsuses nr 3-3-1-66-02. Nimetatud otsuses asus Riigikohus seisukohale, et turgu valitseva ettevõtja poolt kehtestatud hind, mis ei ole mõistlikus vahekorras teenuse majandusliku väärtusega, on ebaõiglane ning lisan, et teenuse majanduslik väärtus on omakorda seotud teenuse osutamiseks vajalike kuludega.¹⁵⁸ Kulupõhist lähenemist ei saa aga litsentsitasude puhul kasutada. Seda esiteks põhjusel, et õiguste objekti (nt muusikateose) tootmiskulusid ei ole võimalik üheselt kindlaks määrata, seda enam, et kollektiivse

---

¹⁵⁶ Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine, lk 8.

¹⁵⁷ Konkurentsiamet. Vastus märgukirjale seoses kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt seatud litsentsitasudega. 26.02.2016. (Töö autori valduses.)

¹⁵⁸ RKKKo 3-3-1-66-02, p 26.

esindamise organisatsioon esindab suurt hulka õiguste omajaid. Veel vähem on võimalik kindlaks teha põhjendatud tootmiskulude suurust. Teiseks ei saa väita, et nt muusikateose tootmiskulud oleks reeglina üleüldse seotud muusikateose väärtusega, kuna kahtlemata on võimalik, et muusikateose autor kirjutab populaarse laulu paari tunniga, kuid sellel teosel on sellegipoolest kõrge väärtus.¹⁵⁹ Kulupõhise lähenemise asemel tuleb litsentsitasude puhul lähtuda alapeatükis 2.1.3. analüüsitud Euroopa Kohtu *Tournier* otsusest¹⁶⁰ ja võrrelda litsentsitasusid teiste liikmesriikide sarnaste litsentsitasudega.

Konkurentsiseaduse kontekstis on asjakohane käsitleda ka küsimust, kas kollektiivse esindamise organisatsioonil on kohustus kasutajaga litsentsileping sõlmida, kuna see küsimus on konkurentsiseaduses reguleeritud ELTL art-st 102 detailsemalt. Erinevalt ELTL art-st 102 sätestab KonkS § 16 p 6 otsesõnu, et turgu valitsevat seisundit omaval ettevõtjal on keelatud põhjendamatult keelduda kauba müümisest.¹⁶¹ Töö autori hinnangul puudub kollektiivse esindamise organisatsioonil üldjuhul objektiivne põhjendus kasutajaga litsentsilepingu sõlmimisest keelduda ning seega on neil KonkS § 16 p 6 alusel kohustus litsentsileping sõlmida. Olukorras, kus kollektiivse esindamise organisatsioon on mõne sarnase kasutajaga juba litsentsilepingu sõlminud, tuleneb lepingu sõlmimise kohustus ka KonkS § 16 p-s 3 ja ELTL art 102 p-s (c) sätestatud äripartnerite diskrimineerimise keelust.

Kasutajaga litsentsilepingu sõlmimise kohustus on kollektiivse esindamise organisatsioonil ka juhul, kui teda saab lugeda olulist vahendit omavaks ettevõtjaks. Riigikohus asus otsuses nr 3-2-1-50-13 seisukohale, et autoritasude määramisel võib autoreid esindavat organisatsiooni võrrelda olulist vahendit omava isikuga KonkS § 15 mõttes, kui tema nõusolekuta ei ole võimalik mingit teenust osutada.¹⁶² Kollektiivse esindamise organisatsiooni omatava olulise vahendina tuleb kõne alla organisatsiooni repertuaar ehk teostatavate õiguste kogum. See õiguste kogum täidab töö autori hinnangul tingimuse, et seda ei ole teisel isikul võimalik dubleerida, kuna AutÕS § 79 lg 5 kohaselt ei saa õiguste omaja õigusi kollektiivse esindamise organisatsiooniga samaaegselt teostada, st õiguste teostamise õigus on reeglina ainult kollektiivse esindamise organisatsioonil. Teise tingimuse täitmine, st et isikul pole ilma õiguste kogumile ligipääsu omamata võimalik kaubaturul tegutseda, sõltub konkreetsest

---

¹⁵⁹ Vt kulupõhise lähenemise sobimatuse kohta litsentsitasude hindamise puhul ka: EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek, p 61.

¹⁶⁰ EKo C-395/87, *Tournier*.

¹⁶¹ Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleneb ka ELTL art-st 102 teatud juhtudel keeld kauba müümisest keelduda, vt nt: EKo C-7/97, *Bronner*.

¹⁶² RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

kasutajast ning õiguste objektide kasutamise tähtsusest tema tegevuses. Kui kollektiivse esindamise organisatsiooni saab suhtes kasutajaga lugeda olulist vahendit omavaks ettevõtjaks, kohaldub KonkS § 18 lg 1, mille kohaselt on olulist vahendit omav ettevõtja kohustatud lubama teisele ettevõtjale mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel juurdepääsu olulisele vahendile kaupadega varustamise või nende müügi eesmärgil.

Eelnevast analüüsist selgus, et kuigi üldjuhul tuleneb konkurentsiseadusest kollektiivse esindamise organisatsioonidele kasutajaga litsentsilepingu sõlmimise kohustus, on sellest kohustusest ka erandeid, nt on organisatsioonil KonkS § 16 p 6 kohaselt põhjendatud juhtudel õigus lepingu sõlmimisest keelduda. Mitme Euroopa riigi (nt Saksamaa ja Austria) õiguses on kollektiivse esindamise organisatsioonidele sätestatud keeld kasutajaga litsentsilepingu sõlmimisest keelduda.¹⁶³ Õigusselguse tagamise ja kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate läbirääkimispositsioonide ühtlustamise huvides toetab töö autor sarnase kohustuse sätestamist ka Eesti õiguses.

Kokkuvõttes on Eestis vähe praktikat turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleerivate sätete kohaldamise osas kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasudele. Kuigi Riigikohus on teinud otsuse turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta liiga kõrgete hindade kehtestamise teel, ei ole otsuses sisalduv kulupõhine lähenemine litsentsitasude puhul rakendatav. Konkurentsiameti selgitustaotluse vastuses väljendatud seisukoha põhjal võib siiski selgelt järeldada, et Konkurentsiamet on valmis analüüsima kollektiivse esindamise organisatsioonide poolset võimalikku turgu valitseva seisundi kuritarvitamist. Töö autori hinnangul oleks eelistatav, kui Konkurentsiamet võtaks kollektiivse esindamise organisatsioonide turgu valitseva seisundi kuritarvitamise käsitlemisel lähtekohaks Euroopa Kohtu praktika, kuna Euroopa Kohus on nimetatud küsimusi süsteemselt käsitlenud. Selline lähenemine tagaks mingil määral ka ettenähtavuse turuosaliste jaoks. Kuid isegi kui lähtuda Eesti konkurentsioiguse tõlgendamisel Euroopa Kohtu praktikast, ei paku konkurentsioiguse alapeatükis 2.1.5. nimetatud põhjustel sobivat terviklikku raamistikku kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude kontrolliks. Kuigi konkurentsiseaduse sätetest tuleneb üldjuhul kollektiivse esindamise organisatsioonile kohustus sõlmida kasutajaga litsentsileping, tuleks töö autori hinnangul litsentsilepingu sõlmimise kohustus otsesõnu seaduses sätestada.

---

¹⁶³ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 262–263. J. Drexl jt soovitasid sellise kohustuse sätestamist ka kollektiivse esindamise direktiivis kuid seda ei tehtud, vt: J. Drexl (et al), pp 1, 8.

3.2. Kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmine autoriõiguse seadusesse

Kollektiivse esindamise direktiiv võeti Eesti õigusesse üle autoriõiguse seaduse muutmise seadusega¹⁶⁴, mis võeti vastu 23. märtsil 2016 ning mis jõustus 10. aprillil 2016. Kõik autoriõiguse seaduse sätted, mis sisaldavad nõudeid kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele, põhinevad kollektiivse esindamise direktiivi art-1 16 ning on sätestatud AutÕS § 79¹¹ lg-tes 1 ja 2. Nimetatud säte asub AutÕS 9. peatükis „Õiguste kollektiivne teostamine“, mis kehtestati kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmisel uuel kujul. Kollektiivse esindamise direktiivi on analüüsitud alapeatükis 2.2. Käesolevas alapeatükis on analüüsitud, kuidas on kollektiivse esindamise direktiiv Eesti õigusesse üle võetud, mh kas seda on tehtud korrektselt ning kuidas AutÕS § 79¹¹ Eesti õiguse kontekstis tõlgendada. AutÕS § 79¹¹ rakendamise menetluslikke võimalusi on käsitletud alapeatükis 3.4.2.

Töö autor on seisukohal, et AutÕS § 79¹¹ lg 1 teine lause internetipõhiste teenuste kohta on ainus säte, mis kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid reguleerivatest sätetest Eesti õigusesse tõepoolest midagi uut lisab. Alapeatükis 2.2. jõudis töö autor järeldusele, et kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 põhineb suures osas Euroopa Kohtu praktilal turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta ning õigusselguse huvides tuleks sätet käsitleda ELTL art-t 102 täpsustavana, mitte uut eriregulatsiooni loovana. Sama kehtib ka AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 osas ehk neid sätteid tuleks samuti käsitleda konkurentsioigust täiendavate ja täpsustavate sätetena, mitte eraldiseisva eriregulatsioonina. AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 on üldsõnalised normid, mille eraldiseisva käsitlemise korral oleks haldusorganistel ja kohtutel laiaulatuslik kaalutusruum ning ilma varasema rakenduspraktikata oleks tulemuseks olukord, kus isikutel on raske ette näha, kuidas norme rakendatakse. Turgu valitseva seisundi kuritarvitamist reguleerivatel normidel on seevastu pikaajaline rakenduspraktika. Sellel ja alapeatükis 2.2. nimetatud põhjustel tuleks töö autori hinnangul AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 tõlgendada kui täpsustusi turgu valitseva seisundi regulatsioonile. Selline tõlgendus aitab vältida ka menetluslikke probleeme, mida on käsitletud alapeatükis 3.4.2.

Siiski on AutÕS § 79¹¹ lg-tel 1 ja 2 oluline roll turuosaliste teadlikkuse tõstmisel, kuna need on esimesed sätted Eesti õiguses, mis reguleerivad konkreetselt kollektiivse esindamise

---

¹⁶⁴ Autoriõiguse seaduse muutmise seadus. – RT I, 01.04.2016, 2.

organisatsioonide litsentsitasude seadmist. Sättes on kokku võetud olulisemad asjaolud, mida kollektiivse esindamise organisatsioon litsentsitasude määramisel arvestama peab, mis on eriti oluline, arvestades, et Konkurentsiameti kollektiivse esindamise organisatsioonidega seonduv praktika väljendub ainult ühes otsuses. AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 on lihtsasti ligipääsetavaks eestikeelseks juhiseks, millest kollektiivse esindamise organisatsioonid saavad litsentsitasusid määrates lähtuda ning millele kasutajad saavad litsentsitasude osas läbirääkimisi pidades viidata.

Järgnevalt on AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 lähemalt analüüsitud. AutÕS § 79¹¹ lg 1 esimese lause kohaselt põhinevad õiguste kasutamiseks litsentsilepingu sõlmimise tingimused objektiivsetel, võrdsetel ja ühtsetel alustel. Säte kordab KonkS § 16 p-e 1 ja 3, mis keelavad turgu valitsevat seisundit omaval ettevõtjal kehtestada ebaõiglasi äritingimusi ja rakendada võrdväärsete kokkulepete korral erinevatele äripartneritele erinevaid tingimusi, mis panevad mõne äripartneritest ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Seaduseelnõu seletuskirja kohaselt kohaldub säte ka lepingutele, millega lepitakse kasutajaga kokku tasu maksmises, kuid mis ei ole litsentsilepingud, nt AutÕS §-s 72 sätestatud kohustus maksta tasu fonogrammi ärilisel eesmärgil üldsusele suunamise eest.¹⁶⁵ Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-s 2 on „võrdsete ja ühtsete aluste“ asemel kasutatud mõistet „mittediskrimineerivad kriteeriumid“. Seega ei tohi kollektiivse esindamise organisatsioonid litsentsitingimuste kehtestamisel põhjendamatult eelistada ühte kasutajat või kasutajate gruppi teistele.

Eelnevalt on välja toodud, et AutÕS § 79¹¹ lg 1 teine lause on ainus säte, mis kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid reguleerivatest sätetest Eesti õigusesse midagi uut lisab. Sätte tekst ei vasta aga selle aluseks olevale kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 teisele lausele. AutÕS § 79¹¹ lg 1 teine lause sätestab järgnevat: „Litsentsilepingu sõlmimisel ei nõuta kollektiivse esindamise organisatsioonilt kasutajatega juba kokku lepitud tingimuste kohaldamist analoogia põhjal selliste internetipõhiste teenuste suhtes, mis on olnud Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigis üldsusele kättesaadavad vähem kui kolm aastat.“ Seega näeb säte ette, et kui kollektiivse esindamise organisatsioon sõlmib kasutajaga litsentsilepingu uue internetipõhise teenuse osas, ei kohaldata analoogia korras varasemaid kokkuleppeid, mis organisatsioon on kasutajatega

---

¹⁶⁵ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri. – <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/06e25010-710b-4eb9-b5e5-e627d22fcae/Autori%C3%B5iguse%20seaduse%20muutmise%20seadus/> (19.04.2016), lk 24. Käesolevas töös on mõistet „litsentsileping“ kasutatud laiemas tähenduses kui seletuskirjas, vt alapeatükki 1.1.

sõlminud. Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 teine lause¹⁶⁶ sätestab aga vastupidist: uute internetipõhiste teenuste osas sõlmitud litsentsilepinguid ei kohaldata pretsedendina järgnevate litsentsilepingute sõlmimisel. Seda kinnitab ka direktiivi preambula, mille kohaselt on sätte eesmärk tagada, et kollektiivse esindamise organisatsioonid saaksid olla paindlikud, et pakkuda võimalikult kiiresti individualiseeritud litsentse innovaatiliste internetipõhiste teenuste jaoks, kartmata riski, et selliste litsentside tingimusi kasutatakse pretsedendina muude litsentside tingimuste kindlaksmääramisel.¹⁶⁷ Seega tuleb AutÕS § 79¹¹ lg 1 teist lauset muuta, et tagada kooskõla kollektiivse esindamise direktiiviga. Direktiiviga oleks kooskõlas nt järgnev sõnastus: „Litsentsilepingu sõlmimisel ei nõuta kollektiivse esindamise organisatsioonilt kasutajaga kokku lepitud tingimuste kohaldamist analoogia põhjal tulevaste litsentsilepingute suhtes, kui kasutaja osutab internetipõhist teenust, mis on olnud Euroopa Liidu liikmesriigis või Euroopa Majanduspiirkonna lepinguga ühinenud riigis üldsusele kättesaadav vähem kui kolm aastat.“

AutÕS § 79¹¹ lg 2 esimene lause kohaselt peavad õiguste omajad saama õiguste kasutamise eest kohast tasu. See on üldine autoriõiguse põhimõte, mis väljendub ka nt AutÕS § 13 lg-s 1.

AutÕS § 79¹¹ lg 2 teine lause sätestab, et ainuõiguste ja tasu saamise õiguste mõistlike tariifide määramisel peab arvestama kaubeldavate õiguste kasutamise majandusliku väärtusega, teose ja autoriõigusega kaasnevate õiguste objektide kasutamise laadi ja ulatusega ning kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt osutatava teenuse majandusliku väärtusega. Mõiste „tariif“ pärineb kollektiivse esindamise direktiivist ning seda ei ole autoriõiguse seaduses defineeritud. Tariifiks tuleb töö autori hinnangul lugeda kõiki tasusid, mida kasutajad kollektiivse esindamise organisatsioonidele õiguste objektide kasutamise eest maksavad, sealjuures nii tüüptingimuste alusel määratud kui ka individuaalselt kokku lepitud tasusid. Seda kinnitab ka AutÕS § 79¹⁵ p 2, kus on eristatud mõistet „standardtariif“.¹⁶⁸ Kaubeldavate õiguste kasutamise majandusliku väärtusega arvestamise näitena on seaduseelnõu seletuskirjas välja toodud fonogrammide tootmiskuluga arvestamine.¹⁶⁹ EFÜ on Eestis tõenäoliselt tõesti ainus kollektiivse esindamise organisatsioon, mille puhul

---

¹⁶⁶ Kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 teine lause: „Õiguste litsentsimisel ei nõuta kollektiivse esindamise organisatsioonilt kasutajaga kokku lepitud litsentsimistingimuste kohaldamist pretsedendina muud liiki internetipõhiste teenuste suhtes, kui kasutaja osutab uut liiki internetipõhist teenust, mis on olnud liidus avalikkusele kättesaadav vähem kui kolm aastat.“

¹⁶⁷ Kollektiivse esindamise direktiivi preambula, p 32.

¹⁶⁸ Töös on mõiste „tariif“ asemel sama mõiste tähistamiseks läbivalt kasutatud mõistet „litsentsitasu“, vt ka alapeatükki 1.1.

¹⁶⁹ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 24.

kaubeldavate õiguste majandusliku väärtuse kindlakstegemine võib olla võimalik tootmiskulude põhjal, kuna erinevalt autoritest ja esitajatest on fonogrammitootjate tegevus pigem mehaaniline tootmistegevus kui loometöö. Samuti on seletuskirjas asutud seisukohale, et „õiguste majandusliku väärtuse kriteerium peaks [...] võimalusel arvestama ka kohaliku majandusliku olukorraga“¹⁷⁰, mis põhineb Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu arvamusel, milles väideti, et „[e]i ole aktsepteeritav, et Eesti kollektiivse esindamise organisatsioonid tuginevad teoste kasutajatega läbirääkimistel üksnes Põhjamaades nõutavatele tariifidele.“¹⁷¹ Alapeatükis 2.1.3. on analüüsitud, kas turgu valitseva seisundi kuritarvitamise hindamise kontekstis litsentsitasusid võrreldes tuleks riikide majanduslikku olukorda arvesse võtta ning jõutud järeldusele, et kuigi nt Läti konkurentsiamet on seda teinud, siis Euroopa Kohtu praktikast sellist lähenemist ei tulene ning selle meetodi keerukuse tõttu ei toeta selle kasutamist ka töö autor. Kuna AutÕS § 79¹¹ tekstis ei ole kohaliku majandusliku olukorraga arvestamise kohustust sätestatud, on sellega arvestamine kollektiivse esindamise organisatsioonide jaoks pigem võimalus kui kohustus.

AutÕS § 79¹¹ lg 2 p-i 3 puhul on oht valeks tõlgendamiseks, kui jätta arvestamata sätte algallikas ehk *Kanal 5* otsus¹⁷². Sätte kohaselt tuleb litsentsitasude määramisel arvestada kollektiivse esindamise organisatsiooni osutatava teenuse majandusliku väärtusega. Kollektiivse esindamise organisatsioonid osutavad aga teenust nii õiguste omajatele kui ka kasutajatele. *Kanal 5* otsuse põhjal on selge, et arvesse tuleb võtta kasutajatele osutatava teenuse majanduslikku väärtust.¹⁷³ Õiguste omajatele osutatava teenuse kvaliteedi ja ulatuse osas puudub kasutajatel huvi. Väärtõlgenduse oht väljendub ka seaduseelnõu seletuskirjas, kus on asutud seisukohale, et kuna AutÕS § 79⁸ sätestab nõuded mahaarvamistele, ei ole nende ebaproportsionaalselt suur osa tariifi kogusummast tõenäoline.¹⁷⁴ Mahaarvamised on „vahendustasu“ ehk osa litsentsitasust, mida kollektiivse esindamise organisatsioon kasutab enda kulude katmiseks ja nt õiguste omajatele lisateenuste pakkumiseks. AutÕS § 79¹¹ lg 2 p 3 ei viita aga mahaarvamiste suurusele, vaid kollektiivse esindamise organisatsiooni poolt kasutajatele osutatava teenuse majanduslikule väärtusele, mis on hoopis teine kriteerium.

Järgnevalt on analüüsitud kollektiivse esindamise direktiivi litsentsitasude seadmist

---

¹⁷⁰ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 25.

¹⁷¹ Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamus Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta, lk 2–3.

¹⁷² EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*. Vt ka alapeatükki 2.2.

¹⁷³ Vt täpsemalt alapeatükki 2.1.3.

¹⁷⁴ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 25.

puudutavaid sätteid, mida ei ole Eesti õigusesse üle võetud. Esiteks ei ole üle võetud kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-t 1, mis sätestab: „Liikmesriigid tagavad, et kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad peavad õiguste litsentsimist käsitlevaid läbirääkimisi heas usus. Kollektiivse esindamise organisatsioonid ja kasutajad edastavad üksteisele kogu vajaliku teabe.“ Seaduseelnõu seletuskirja kohaselt ei ole sätet üle võetud, kuna vastavad põhimõtted sisalduvad juba võlaõigusseaduse¹⁷⁵ (edaspidi VÕS) §-des 6 ja 14.¹⁷⁶ Töö autor toetab seda lähenemist. Sarnaste üldiste põhimõtete kordamine mitmes seaduses tekitab pigem segadust, kuna tekib küsimus, kas kõigi sarnaste normide sisu on identne. Samas näeb AutÕS § 87¹ lg 1 ette läbirääkimiste heas usus pidamise kohustuse juhuks, kui õiguste kollektiivne teostamine on kohustuslik. Seaduse süsteemsuse säilitamiseks tuleb AutÕS § 87¹ lg-t 1 laiendada kõigile kasutajatega peetavatele läbirääkimistele või see kehtetuks tunnistada.

Samuti ei ole üle võetud kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 viimast lauset, mis sätestab: „Kollektiivse esindamise organisatsioonid teavitavad asjaomast kasutajat nende tariifide kehtestamisel kasutatud kriteeriumidest“. Seaduseelnõu seletuskirjas ei ole selgitatud, miks ei ole viidatud teavitamiskohustust üle võetud. Tegemist on konkreetse sisuga teavitamiskohustusega, mida on põhimõtteliselt võimalik seadust kollektiivse esindamise direktiiviga kooskõlalises tõlgendades tuletada üldisema sisuga normidest nagu VÕS § 14 lg 2. Samas on kaheldav, kas kollektiivse esindamise organisatsioonid teavitamiskohustust täidavad, kui seda autoriõiguse seaduses selgelt sätestatud pole. Samuti on oluliselt raskendatud kasutajate võimalus teada saada, et kollektiivse esindamise organisatsioonidel on kohustus neid teavitada. Ka ei saa kindel olla, et kohtute hinnangul VÕS § 14 lg 2 nimetatud teavitamiskohustust hõlmab, eriti kuna ka kohtutel on keeruline nimetatud teavitamiskohustusest teada saada, kui seda siseriiklikes õigusaktides selgelt sätestatud ei ole. Seega tuleks kollektiivse esindamise organisatsioonide kohustus teavitada kasutajat litsentsitasude kehtestamisel kasutatud kriteeriumidest sätestada autoriõiguse seaduses.

Kokkuvõttes on kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmisel kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve vaatepunktist eelkõige vaid turuosaliste teadlikkust tõstev roll. Seda põhjusel, et suuremas osas kodifitseerivad ülevõetud normid varasemat Euroopa Kohtu konkurentsioiguse alast praktikat. Seetõttu tuleb õigusselguse ja

---

¹⁷⁵ Võlaõigusseadus. – RT I, 11.03.2016, 2.

¹⁷⁶ Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 24.

otstarbekuse huvides käsitleda AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 konkurentsioigust täpsustavate sätetena, mitte iseseisva eriregulatsioonina. Litsentsitasude seadmist reguleerivatest normidest on ainus tõeliselt uue sisuga norm AutÕS § 79¹¹ lg 1 teine lause internetipõhiste teenuste kohta, mis ei ole aga kooskõlas kollektiivse esindamise direktiiviga, mistõttu tuleb sätet muuta. AutÕS § 87¹ lg 1 heas usus läbirääkimiste pidamise kohta tuleb seaduse süsteemsuse säilitamiseks kehtetuks tunnistada või laiendada kohustust kõigile kasutajatega peetavatele läbirääkimistele. Eesti õigusesse tuleks üle võtta ka kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 viimane lause, mis sätestab, et kollektiivse esindamise organisatsioonid teavitavad asjaomast kasutajat nende tariifide kehtestamisel kasutatud kriteeriumidest, et tagada selle kohustuse täitmine ja kasutajate teadlikkus õigusest teavet nõuda.

3.3. Võlaõigusseadus ja tsiviilseadustiku üldosa seadus

Võlaõigusseadus ei sisalda eriregulatsiooni kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude osas. Siiski piiravad võlaõigusseaduse üldised põhimõtted kollektiivse esindamise organisatsioonide vabadust litsentsitasusid seada. Järgnevalt on analüüsitud neid põhimõtteid ning seonduvat Riigikohtu praktikat.

Esiteks piirab kollektiivse esindamise organisatsioonide vabadust ühepoolset litsentsitasusid seada lepinguvabaduse põhimõtte, mis väljendub nt VÕS § 9 lg-s 1. Kollektiivse esindamise organisatsioonil ei ole põhimõtteliselt võimalik ühepoolset litsentsitasusid kehtestada. Kasutaja suhtes hakkavad litsentsitasud kehtima alles litsentsilepingu sõlmimisel, ehk kui kasutaja annab nõusoleku lepingu sõlmimiseks ja aktsepteerib kollektiivse esindamise organisatsiooni väljapakutud litsentsitasusid. Kasutajal on võimalik litsentsitasusid läbi rääkida. Seda õigust on rõhutanud ka Riigikohtu tsiviilkolleegium otsuses nr 3-2-1-50-13, asudes järgnevale seisukohale: „Ainuüksi see, et autorite kollektiivse esindamise organisatsioon on kellegagi loa andmiseks lepingu sõlminud, ei tähenda, et ka kõik teised sarnase tegevusega isikud peavad nõustuma lepingu sõlmimisega samasugustel tingimustel.“¹⁷⁷ Kasutajal on alati õigus ka litsentsilepingu sõlmimisest keelduda, kuid sellisel juhul pole kasutajal õigust kasutada kollektiivse esindamise organisatsiooni repertuaari.

Kasutajate võimalus litsentsitasusid läbi rääkida on tegelikkuses aga äärmiselt piiratud. Esiteks on kollektiivse esindamise organisatsioonidel Eestis monopoolne seisund, mis

---

¹⁷⁷ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

tähendab, et kollektiivse esindamise organisatsiooniga lepingu sõlmimine on ainus võimalus õiguste objektide kasutamiseks luba saada, mis tagab kollektiivse esindamise organisatsioonile tugeva läbirääkimispositsiooni. Näiteks ei ole ilma kollektiivse esindamise organisatsiooniga lepingut sõlmimata võimalik tegutseda kasutajatel, kelle tegevuse jaoks on muusika kasutamine hädavajalik ehk ööklubidel, raadiojaamadest ja paljudel teistel ettevõtjatel. Teisalt on piiratud ka kollektiivse esindamise organisatsiooni vabadus üksikute kasutajatega litsentsitasude osas erikokkuleppeid sõlmida. Turgu valitsevat seisundit omaval ettevõtjal on ELTL art 102 p (c) ja KonkS § 16 p 3 kohaselt kohustus võrdväärsete kokkulepete suhtes sarnaseid tingimusi rakendada, vältides seeläbi mõne äripartneri ebasoodsasse konkurentsiolukorda panemist. Samuti näeb AutÕS § 79¹¹ lg 1 kollektiivse esindamise organisatsioonile ette kohustuse sõlmida litsentsileping võrdsetel ja ühtsetel alustel. Seega ei ole kollektiivse esindamise organisatsioonil lubatud nt ühele raadiojaamale teiste raadiojaamadega võrreldes soodustusi teha, kuna seda tehes kuritarvitaks kollektiivse esindamise organisatsioon turgu valitsevat seisundit. See aga tähendab, et üksikutel kasutajatel sisuliselt puudub võimalus litsentsitasudes läbi rääkida.

Kasutajatel on siiski võimalus litsentsitasude osas läbirääkimisi pidada läbi valdkonna ettevõtjaid ühendavate organisatsioonide, kuna sel juhul on tagatud sama valdkonna ettevõtjate võrdne kohtlemine ning samuti kasutajate tugevam läbirääkimispositsioon. See toimub ka praktikas, nt on EAÜ asjakohased litsentsitasud muusika avalikuks esitamiseks kooskõlastanud Eesti Ööklubide Liiduga¹⁷⁸, Eesti Hotellide ja Restoranide Liiduga¹⁷⁹, Eesti Kaupmeeste Liiduga¹⁸⁰ ja suuremate kontserdikorraldajatega¹⁸¹. Samuti on suurem läbirääkimisruum kasutajatel, kes sõlmivad kollektiivse esindamise organisatsioonidega litsentsilepingud individuaalselt, mitte avaliku hinnakirja ja tüüplepingu alusel, kuid ka sel juhul peab kollektiivse esindamise organisatsioon tagama, et litsentsilepingu tingimused ei pane teisi sarnaseid kasutajaid ebasoodsasse konkurentsiolukorda. Seega piiravad kasutajate võimalust litsentsitasude osas läbirääkimisi pidada ühelt poolt kollektiivse esindamise organisatsiooni tugev läbirääkimispositsioon ning teisalt see, et kollektiivse esindamise

---

¹⁷⁸ Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Ööklubi, diskoteek vms. –

<http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/12555-2/> (19.04.2016).

¹⁷⁹ Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Toitlustus- või majutusettevõtted. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/toitlustus-voi-majutusettevotted/> (19.04.2016).

¹⁸⁰ Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Kaubandus- ja teenindusettevõtted. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/kauplused/> (19.04.2016).

¹⁸¹ Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Kontserdid või muud muusikaga seotud üritused. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/kontserdid/> (19.04.2016).

organisatsioonil on konkurentsioigusest tulenevalt keelatud üksikuid kasutajaid eelistada.

Üldist lepinguvabaduse põhimõtet piiravad ka teised eraõiguse põhimõtted ja normid, nt VÕS §-s 6 ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹⁸² (edaspidi TsÜS) §-s 138 sätestatud hea usu põhimõte ning samuti deliktiõigus. Riigikohtu seisukoha kohaselt on kollektiivse esindamise organisatsiooni poolne keeldumine litsentsilepingu sõlmimisest teatud juhtudel hea usu põhimõttega vastuolus või võib sellist keeldumist lugeda deliktiks. Nimelt on Riigikohtu tsiviilkolleegium otsuses nr 3-2-1-50-13 asunud järgnevale seisukohale: „[K]ohus saab asendada ka majandustegevuses teoste kasutamiseks hädavajaliku kokkuleppe sõlmimise tahteavalduse ja määrata selle tingimused (mh tasu), kui selle andmisest ebamõistliku keeldumisega paneks autoreid esindav organisatsioon toime delikti või kui nõusoleku andmisest keeldumine oleks vastuolus hea usu põhimõttega.“¹⁸³ Sealjuures viitas Riigikohus oma varasemale seisukohale otsuses nr 3-2-1-164-09, kus Riigikohus asus seisukohale, et hea usu põhimõtetest tulenevalt võib olla keelatud isikuga lepingu sõlmimisest keeldumine või keeldumine lepingu sõlmimisest mõistlikel tingimustel, kui leping on isikule hädavajalik ja tal ei ole lepingu sõlmimiseks alternatiivset mõistlikku võimalust. Viidatud keeldumine võib Riigikohtu hinnangul olla hinnatav ka VÕS § 1043 järgi isikule õigusvastaselt kahju tekitamisena, eelkõige kui lepingu sõlmimisest keeldumine on käsitatav VÕS § 1045 lg 1 p 8 järgi heade kommete vastase tahtliku käitumisena.¹⁸⁴ Riigikohtu seisukoha võib seega kokku võtta järgnevalt: kui kasutaja majandustegevuse jaoks on kollektiivse esindamise organisatsiooni esindatavate õiguste kasutamine hädavajalik, on kasutajal õigus nõuda, et kollektiivse esindamise organisatsioon sõlmiks temaga mõistlikel tingimustel litsentsilepingu. Nimetatud seisukoht langeb kokku KonkS §-des 15 ja 18 sätestatud olulist vahendit omava ettevõtjal kohustusega tagada mõistlikel tingimustel juurdepääs olulisele vahendile.¹⁸⁵

Samas on ebaselge, kuidas määrata kindlaks litsentsilepingu mõistlikud tingimused, millele Riigikohus otsuses nr 3-2-1-50-13 viitas, ehk eelkõige mõistlik litsentsitasu. Riigikohus viitas võimalusele võrrelda teistes riikides sarnastel tingimustel makstavaid autoritasu määrasid.¹⁸⁶ See lähenemine langeb kokku Euroopa Kohtu lähenemisega *Tournier* otsuses¹⁸⁷ Töö autori hinnangul on minimaalseteks mõistlikeks litsentsilepingu tingimusteks sellised tingimused,

---

¹⁸² Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 12.03.2015, 106.

¹⁸³ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

¹⁸⁴ RKTko 3-2-1-164-09, p 31.

¹⁸⁵ Vt olulist vahendit omava ettevõtja kohustuste kohta täpsemalt alapeatükki 3.1.

¹⁸⁶ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

¹⁸⁷ EKo C-395/87, *Tournier*. Vt täpsemalt alapeatükke 2.1.3 ja 2.1.5.

mida rakendades ei kuritarvita kollektiivse esindamise organisatsioon turgu valitsevat seisundit. Turgu valitsevat seisundit kuritarvitades rikub kollektiivse esindamise organisatsioon KonkS §-st 16 tulenevat kohustust, seega saab kasutaja tugineda lisaks ka VÕS § 1045 lg 1 p-le 7, mis näeb ette, et kahju tekitamine on õigusvastane, kui see tekitati seadusest tulenevat kohustust rikkuva käitumisega. Vaieldavam on aga küsimus, kas kasutajal on VÕS § 1045 lg 1 p-le 8 või hea usu põhimõttele tuginedes võimalik minna sellest kaugemale, st kas ebamõistlikuks saab pidada ka litsentsilepingu tingimusi, mida rakendades ei kuritarvita kollektiivse esindamise organisatsioon turgu valitsevat seisundit. Töö autori hinnangul ei saa seda välistada, kuna nimetatud sätted ongi ette nähtud ebaõiglaste olukordade lahendamiseks, mille jaoks õiguskorras muu lahendus puudub. Samas on keeruline ette ennustada, millist litsentsitasu kohus õiglaseks peab.

Kokkuvõttes, kuigi lepinguvabaduse põhimõte võimaldab kasutajatel kollektiivse esindamise organisatsioonidega litsentsitasude osas läbirääkimisi pidada, piiravad kasutajate läbirääkimisruumi ühelt poolt kollektiivse esindamise organisatsiooni tugev läbirääkimispositsioon ning teisalt see, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on konkurentsioiguse kohaselt keelatud üksikuid kasutajaid eelistada neile soodustusi pakkudes. Kollektiivse esindamise organisatsiooni lepinguvabadust piiravad ka hea usu põhimõte ja deliktiõigus. Riigikohtu praktika põhjal saab järeldada, et kui kasutaja majandustegevuse jaoks on kollektiivse esindamise organisatsiooni esindatavate õiguste kasutamine hädavajalik, on kasutajal õigus nõuda, et organisatsioon sõlmiks temaga mõistlikel tingimustel litsentsilepingu. Mõistlike tingimuste kindlakstegemiseks puuduvad aga selged kriteeriumid.

3.4. Menetlusõiguslikud võimalused litsentsitasude järelevalveks

3.4.1. Litsentsitasude järelevalve võimalused konkurentsioiguse alusel haldus- ja väärteomenetluses

Järgnevalt on analüüsitud Konkurentsiameti võimalusi kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid mõjutada ning kasutajate võimalusi menetluses osaleda. Konkurentsiameti menetluse sobivuse osas litsentsitasude järelevalveks vt alapeatükki 5.1.

Konkurentsiamet menetleb turgu valitseva seisundi kuritarvitamise asju kahte tüüpi menetlustes: järelevalvemenetluses ehk haldusmenetluses ja väärteomenetluses. Järelevalvemenetluse läbiviimise volituse annab KonkS § 54 lg 1.

Väärteomenetluse osas sätestab KonkS § 73⁹ lg 2, et mh KonkS §-s 73⁵ sätestatud väärteo ehk turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohtuväline menetleja on Konkurentsiamet.

Haldusmenetluses saab Konkurentsiamet kollektiivse esindamise organisatsiooni tegevust mõjutada eelkõige ettekirjutuse tegemise ja sunniraha määramise abil. Ettekirjutuse tegemist reguleerib korraaitseaduse¹⁸⁸ (edaspidi KorS) § 28 lg 1. Ettekirjutuses võib Konkurentsiamet vajadusel täpsustada, kuidas kollektiivse esindamise organisatsioon tegutsema peab, et oma tegevus konkurentsiseadusega kooskõlla viia, nt mis tingimustele kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasu arvestamise meetod vastama peab.¹⁸⁹ Ettekirjutuse täitmise tagamiseks on Konkurentsiametil asendustäitmise ja sunniraha seaduse¹⁹⁰ § 8 lg 1 ja KorS § 28 lg 2 kohaselt õigus rakendada sunniraha.

Kui Konkurentsiamet tuvastab väärteomenetluses, et kollektiivse esindamise organisatsioon on kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit, on Konkurentsiametil KonkS § 73⁵ kohaselt õigus määrata karistuseks rahaträhv või arest. Uurides Konkurentsiameti 2014. ja 2015. aasta otsuseid, ilmneb aga, et isegi olukordades, kus Konkurentsiamet tuvastab turgu valitseva seisundi kuritarvitamise, menetletakse asju järelevalvemenetluses, lõpetades menetlus seega ettekirjutuse ja sunniraha määramise hoiatuse tegemisega, mitte karistuse määramisega.¹⁹¹

Konkurentsiametil on seega nii väärteo- kui ka haldusmenetluses võimalik teostada järelkontrolli litsentsitasude üle, mida kollektiivse esindamise organisatsioon on juba rakendanud. Konkurentsiametil ei ole aga õigust oma algatusel litsentsitasusid kindlaks määrata. Samuti ei ole Konkurentsiametil õigus teostada järelevalvet litsentsitasude üle, mida kollektiivse esindamise organisatsioon plaanib tulevikus rakendada. Võimalus litsentsitasusid

---

¹⁸⁸ Korraaitseadus. – RT I, 23.03.2015, 207.

¹⁸⁹ Näiteks 30.06.2014 otsuses turgu valitseva seisundi kuritarvitamise kohta tegi Konkurentsiamet mh järgneva ettekirjutuse: „[K]oostada 1. septembriks 2014. a. värava avamise teenuse kohta läbipaistvad, kõikehõlmavad ja kontrollitavad kalkulatsioonid, mille raames muuhulgas mõõdetakse asjaomaseid ajalisi ja rahalisi kulusid ning mille põhjal määratakse kindlaks värava avamise teenuse põhjendatud kulud.“ Vt: Konkurentsiamet. Ettekirjutus Eesti Keskkonnateenused AS-le nõudmises viia värava avamise teenuse tasu kooskõlla konkurentsiseadusega. 30.06.2014. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2014/Ettekirjutus_Eesti_Keskkonnateenused_ASle_30_2_06_2014_avalik.pdf (22.04.2016), lk 15.

¹⁹⁰ Asendustäitmise ja sunniraha seadus. – RT I, 12.07.2014, 29.

¹⁹¹ Vt nt: Konkurentsiamet. Ettekirjutus Eesti Keskkonnateenused AS-le nõudmises viia värava avamise teenuse tasu kooskõlla konkurentsiseadusega; Konkurentsiamet. Ettekirjutus Mittetulundusühingule Eesti Hobusekasvatajate Selts turgu valitseva seisundi kuritarvitamise lõpetamiseks. 24.08.2015. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2015/Ettekirjutus_Eesti_Hobusekasvatajate_Seltsile_24_08_2015.pdf (22.04.2016). Töö autori hinnangul on vaieldav, kas selline lähenemine on kooskõlas VTMS § 3¹ lg-ga 1, mis näeb ette üldise väärteomenetluse kohustuslikkuse põhimõtte, v.a. vähetähtsate väärtegu puhul.

kindlaks määrata on Konkurentsiametil ainult juhul, kui kollektiivse esindamise organisatsioon taotleb KonkS § 63⁷ lg 1 alusel kohustuste võtmist ning taotletavad kohustused sisaldavad litsentsitasusid.

Järgnevalt on analüüsitud kasutajate võimalusi osaleda kollektiivse esindamise organisatsiooni suhtes läbi viidavas menetluses. Kasutajal on võimalus esitada Konkurentsiametile taotlus kollektiivse esindamise organisatsiooni poolse turgu valitseva seisundi kuritarvitamise uurimiseks, mida saab olenevalt selle sisust käsitleda kas haldusmenetluse algatamise taotlusena (KonkS § 63¹, haldusmenetluse seaduse¹⁹² (edaspidi HMS) § 14) või väärteoteatena (väärteomenetluse seadustiku¹⁹³ (edaspidi VTMS) § 59 lg 1).

Kui kasutaja ei nõustu Konkurentsiameti otsusega teda puudutavas järelevalvemenetluses on kasutajal õigus esitada Konkurentsiametile vaie HMS § 71 lg 1 alusel.¹⁹⁴ Samuti võib kasutajal olla õigus vaidlustada otsus halduskohtus. Halduskohtumenetluse seadustiku¹⁹⁵ (edaspidi HKMS) § 44 lg 1 näeb ette, et kaebusega võib halduskohtusse pöörduda isik üksnes oma õiguse kaitseks. Töö autori hinnangul on KonkS § 16 säte, mis kaitseb ka üksikisikute õigusi turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja konkurentsiseadusega vastuolus oleva tegevuse eest ehk nt liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamise eest. Kaitstavaks õigushüveks on töö autori hinnangul turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja äripartnerite omandiõigus (Eesti Vabariigi põhiseaduse¹⁹⁶ § 32).¹⁹⁷ Seetõttu on Konkurentsiameti otsusest mõjutatud kasutajatel töö autori hinnangul õigus otsust kohtus vaidlustada. Kaebusega ei saa aga reeglina kohustada Konkurentsiametit ettekirjutust tegema, kuna KorS § 28 lg 1 kohaselt on Konkurentsiametil kaalutusõigus, kas teha turgu valitsevat seisundit kuritarvitavale ettevõtjale ettekirjutus. Seega piirdub HKMS § 158 lg 3 kohaselt kohtulik kontroll üldjuhul kaalutusreeglitest kinnipidamise hindamisega.¹⁹⁸ Eelnevat analüüsi toetab Riigikohtu otsus nr 3-3-1-42-14, kus Riigikohus leidis, et kui Konkurentsiamet on tarbija avalduse alusel veeteenuse hinna ja liitumistasu õiguspärasuse kontrollimisel teinud kaalutusvea, on kohtul

---

¹⁹² Haldusmenetluse seadus. – RT I, 23.02.2011, 8.

¹⁹³ Väärteomenetluse seadustik. – RT I, 19.03.2015, 37.

¹⁹⁴ Konkurentsiamet on selliseid vaideid ka menetlenud, vt nt: Konkurentsiamet. Logowest OÜ 15.08.2014 vaide Konkurentsiameti 16.07.2014 otsusele nr 5.1-5/14-020 rahuldamata jätmise. Vaideotsus. 24.09.2014. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2014/Vaideotsus_Logowest_vs_Wienerberger_24_09_2014_arisaladused_margitud.pdf (22.04.2016).

¹⁹⁵ Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.04.2016, 3.

¹⁹⁶ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹⁹⁷ Vt ka RKHKo 3-3-1-42-14, p 15, kus Riigikohus asus seisukohale, et kaitstavaks õigushüveks oli vee-ettevõtja kliendi omandiõigus (PS § 32 lg 2 esimene lause), mida põhjendamatu suure liitumistasu nõudmine rikuks.

¹⁹⁸ Vt ka RKHKo 3-3-1-42-14, p 15.

õigus Konkurentsiameti otsus tühistada ja teha ettekirjutus vaadata avaldus uuesti läbi.¹⁹⁹

Kui kasutaja esitab kollektiivse esindamise organisatsiooni turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas Konkurentsiametile väärteoteate ning Konkurentsiamet otsustab väärteomenetlust mitte algatada või väärteomenetluse lõpetada, võib kasutajal olla õigus Konkurentsiameti tegevust VTMS § 76 lg-te 1 ja 2 ning § 59 lg 4 alusel vaidlustada, esitades kaebuse kohtuvälise menetleja juhile. Riigikohtu seisukoha kohaselt on selline õigus menetlusvälisel isikul, kelleks kasutaja selles olukorras oleks, aga ainult juhul, kui väärteomenetluse lõpetamise või algatamata jätmisega rikutakse otseselt menetlusvälise isiku subjektiivseid õigusi ja vabadusi.²⁰⁰ Töö autori hinnangul on see tingimus täidetud olukorras, kus turgu valitsevat seisundit omav kollektiivse esindamise organisatsioon kuritarvitab litsentsitasusid kehtestades turgu valitsevat seisundit, kuna selline käitumine ning selle kõrvaldamata jätmine rikub kasutaja omandiõigust. Väärteo menetlemisel kohtumenetluses ei ole kasutajal õigust menetluses osaleda, kuna erinevalt kriminaalmenetlusest ei ole VTMS § 17 kohaselt väärteo kohtumenetluses kannatanu ega kolmas isiku kohtumenetluse pooleks.

Kokkuvõttes teostab Konkurentsiamet kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet väärteo- ja haldusmenetluses. Konkurentsiamet teostab järelkontrolli litsentsitasude üle, mida kollektiivse esindamise organisatsioon on juba rakendanud ning mitte planeeritavate litsentsitasude üle. Konkurentsiametil puudub õigus kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasusid kindlaks määrata, v.a. kohustuste võtmise taotluse esitamise puhul. Kasutajatel on võimalus osaleda haldusmenetluses, halduskohtumenetluses ja väärteo kohtuvälises menetluses.

3.4.2. Litsentsitasude järelevalve võimalused autoriõiguse seaduse alusel haldusmenetluses

Järgnevalt on käsitletud AutÕS §-s 79¹¹ sätestatud nõuete üle riikliku järelevalve teostamist. Autoriõiguse seaduse 9. peatüki 3. jagu reguleerib riiklikku järelevalvet kollektiivse esindamise organisatsioonide üle. Enne nimetatud sätete jõustumist olid Eesti ja Luksemburg A. Schierholzi andmetel ainsad liikmesriigid, kus puudus kollektiivse esindamise

---

¹⁹⁹ RKHKo 3-3-1-42-14, p 15, 19.

²⁰⁰ RKKKm 3-1-1-81-13, p 12-16.

organisatsioonide üle riiklikku järelevalvet teostav organ.²⁰¹

AutÕS § 79²⁶ kohaselt teostab kollektiivse esindamise organisatsioonidele seatud nõuete täitmise üle riiklikku järelevalvet Justiitsministeerium, kuid seaduseelnõu seletuskirja kohaselt on võimalik, et see ülesanne antakse tulevikus üle Patendiametile või Konkurentsiametile.²⁰² Justiitsministeerium teostab järelevalvet ka AutÕS §-s 79¹¹ sätestatud nõuete üle, mis reguleerivad kasutajatega litsentsilepingute sõlmimise tingimusi. Riikliku järelevalve teostamist reguleerib täpsemalt korrakaitseadus. Eelmises alapeatükis on juba analüüsitud, kuidas riikliku järelevalve teostamine toimub, st põhilisteks mõjutusvahenditeks on ettekirjutuse tegemine ja sunniraha määramine. Töö autori hinnangul on valitud järelevalvemudel kooskõlas kollektiivse esindamise direktiivi sätetega, mis jätavad liikmesriikidele valikuvabaduse järelevalve vormi osas. Kollektiivse esindamise direktiivi art 36 lg 3 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et selleks määratud pädevatel asutustel on volitus määrata asjakohaseid karistusi ja võtta asjakohaseid meetmeid, kui direktiivi rakendamiseks vastuvõetud siseriiklike sätteid ei ole järgitud ning karistused ja meetmed peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Sellegipoolest tuleks töö autori hinnangul AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 täitmise üle järelevalve teostamine anda üle Konkurentsiametile. Alapeatükis 3.2. jõudis töö autor järeldusele, et AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 on suuremas osas kokkuvõtte Euroopa Kohtu praktikast kollektiivse esindamise organisatsioonide turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas ning seega tuleks neid käsitleda konkurentsioigust täpsustavate sätetena. Seega on Justiitsministeeriumi teostatav järelevalve AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 täitmise üle Konkurentsiameti ülesande dubleerimine. Konkurentsiamet on selgelt ka sobivam järelevalvet teostama kui Justiitsministeerium, kuna Konkurentsiametil on turgu valitsevat seisundit omavate ettevõtjate üle järelevalve teostamisel pikaajaline kogemus. Praktikast eespool kirjeldatud ülesannete dubleerimine tõenäoliselt siiski probleeme kaasa ei too, kuna töö autor peab ebatõenäoliseks, et Justiitsministeerium napsõnaliste AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 alusel kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude osas ettekirjutusi teeks. See aga ei muuda asjaolu, et Justiitsministeeriumil on autoriõiguse seaduse alusel põhimõtteliselt õigus nimetatud ettekirjutusi teha, mistõttu tulebki AutÕS §-i 79²⁶ muuta ning näha ette, et AutÕS § 79¹¹ lg-te

---

²⁰¹ A. Schierholz, p 1167. Vt ka: Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 38; K. Nemvalts, A. Kelli, p 40.

²⁰² Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 39.

1 ja 2 täitmise üle teostab riiklikku järelevalvet Konkurentsiamet. Samas ei aita ainult see muudatus tagada, et kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle on võimalik efektiivselt järelevalvet teostada, sest nagu alapeatükis 2.1.5. sai analüüsitud, on konkurentsioigusel põhinev järelevalve selles osas pigem ainult nõ varuvariandiks.²⁰³

Kokkuvõttes on Justiitsministeeriumi teostatav järelevalve AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 täitmise üle Konkurentsiameti ülesande dubleerimine, kuna nimetatud sätted põhinevad konkurentsioiguse teemalisel kohtupraktikal. Seetõttu tuleb AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 täitmise üle riikliku järelevalve teostamine üle anda Konkurentsiametile.

3.4.3. Litsentsitasude järelevalve võimalused tsiviilkohtumenetluses

Järgnevalt on analüüsitud, kuidas on kasutajatel võimalik tsiviilkohtumenetluses kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid vaidlustada. Tsiviilkohtumenetluse sobivuse osas litsentsitasude järelevalveks vt alapeatükki 5.1.

Alapeatükis 3.3. sai analüüsitud Riigikohtu seisukohta, et kui kasutaja majandustegevuse jaoks on kollektiivse esindamise organisatsiooni esindatavate õiguste kasutamine hädavajalik, võib kasutajal olla õigus nõuda, et kollektiivse esindamise organisatsioon sõlmiks temaga mõistlikel tingimustel litsentsilepingu.²⁰⁴ Riigikohtu seisukoha kohaselt saab kasutaja nimetatud õiguse maksuma panna, nõudes, et kohus asendaks majandustegevuses teoste kasutamiseks hädavajaliku kokkuleppe sõlmimise tahteavalduse ja määraks selle tingimused (mh tasu).²⁰⁵ Sealjuures viitas Riigikohus otsusele nr 3-2-1-164-09, milles Riigikohus asus järgnevale seisukohale: „Kahju hüvitamise kohustuse olemasolul võib rahalise hüvitise asemel tulla VÕS § 136 lg 5 järgi kõne alla kahju hüvitamine muul viisil kui rahalise hüvitise maksmisega, nt naturaalistitutsiooniga, st lepingut sõlmima kohustamisega ja lepingu sõlmimise tahteavalduse asendamisega. Alternatiivselt võimaldab lepingu sõlmimist hageda VÕS § 1055 lg 1, mille järgi võib kannatanu mh nõuda kahju tekitava käitumise lõpetamist. Lepingus sõlmimise tahteavalduse võib kohtulahendiga asendada mõistagi vaid juhul, kui lepingutingimused on piisavalt selged.“²⁰⁶ Riigikohtu seisukohti edasi arendades võib

---

²⁰³ Täiendavad ettepanekud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemi loomiseks on tehtud alapeatükis 5.1.

²⁰⁴ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

²⁰⁵ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

²⁰⁶ RKTko 3-2-1-164-09, p 31.

järeldada, et kui kasutaja, kelle jaoks litsentsilepingu sõlmimine on hädavajalik, on kollektiivse esindamise organisatsiooniga litsentsilepingu juba sõlminud, võib kasutajal olla ebamõistlike litsentsilepingu tingimuste korral õigus esitada kahju hüvitamise hagi VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8 alusel ning samuti nõuda litsentsilepingu muutmist. Töö autori hinnangul tuleb seda õigust jaatada, sest puudub põhjus erinevalt kohelda kasutajaid, kes on litsentsilepingu juba sõlminud, ning kasutajaid, kes seda veel teinud ei ole.

Seoses Riigikohtu otsusega nr 3-2-1-50-13 tuleb välja tuua, et paljude kasutajate tegevuse jaoks ei ole litsentsilepingu sõlmimine hädavajalik. Nende kasutajate õigust mõistlikel tingimustel litsentsilepingu sõlmimist nõuda Riigikohus ei kinnitanud. Alapeatükis 3.1. sai analüüsitud, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on üldjuhul KonkS § 16 p 3 või 6 kohaselt kohustus sõlmida kasutajaga litsentsileping. Seega on ka kasutajatel, kelle jaoks litsentsilepingu sõlmimine ei ole hädavajalik, üldjuhul õigus nõuda litsentsilepingu sõlmimist tingimustel, mis vastavad KonkS § 16 ja ELTL art 102 tingimustele, mida sai analüüsitud alapeatükis 2.1. Nimetatud õiguse saavad kasutajad töö autori hinnangul maksta panna sarnaselt ülal kirjeldatud mõistlikel tingimustel litsentsilepingu sõlmimise nõudega, st esitades hagi kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsilepingut sõlmima kohustamiseks ning kui lepingutingimused on piisavalt selged ka lepingu sõlmimise tahteavalduse asendamiseks.

Kui kasutaja on kollektiivse esindamise organisatsiooniga sõlminud litsentsilepingu, mille tingimusi kehtestades on organisatsioon kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit, võib kasutajal lisaks olla õigus esitada hagi veel kahel alusel. Esiteks võib kasutajal olla õigus esitada kahju hüvitamise hagi VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 7 alusel. Teiseks tõusetub küsimus, kas litsentsileping on TsÜS § 87 alusel tühine. Kui asuda seisukohale, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamine lepingutingimuste seadmisel toob kaasa lepingu tühisuse, mis on Riigikohtu praktikas veel lahendamata küsimus, on mõlemal lepingupoolel õigus esitada alusetu rikastumise hagi VÕS § 1028 lg 1 alusel. Sealjuures tuleb kollektiivse esindamise organisatsiooni hagi rahuldamisel lahendada küsimus litsentsitasu õigustatud suuruse kohta.

Konkurentsioiguse sätete rikkumisel põhinevate hagidega seoses on asjakohane ära märkida ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL²⁰⁷, mis sätestab nõuded

---

²⁰⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, 26. november 2014, teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse

konkurentsioiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise kohta. Direktiivi ülevõtmistähtaeg on 27. detsember 2016.²⁰⁸ Direktiiv näeb nt ette kahju hüvitamise hagi aegumistähtaja peatumise Konkurentsiameti menetluse ajaks²⁰⁹ ning samuti, et Konkurentsiameti tuvastatud konkurentsioiguse rikkumine on kahju hüvitamise hagi menetleva kohtu jaoks siduv²¹⁰.

Kui kasutaja esitab kollektiivse esindamise organisatsiooni vastu hagi litsentsilepingu sõlmimiseks, on tihti vajalik hagi tagamise abinõude rakendamine. Ilma litsentsilepingut sõlmimata ei pruugi kasutajal olla võimalik majandustegevusega jätkata, kuna sel võib tal tekkida kahju hüvitamise kohustus. Tallinna Ringkonnakohtu 22.12.2009 otsus käsitles olukorda, kus ööklubisid pidav ettevõtja keeldus kollektiivse esindamise organisatsioonidele litsentsitasu maksmast, kuna ta pidas litsentsitasu liiga kõrgeks. Kollektiivse esindamise organisatsioonid esitasid ettevõtja vastu kahju hüvitamise hagi, mille kohtud rahuldasiid, analüüsivmata sealjuures pikemalt küsimust, kas litsentsitasud olid liiga kõrged.²¹¹ Kohtud piirdusid väitega, et erineva tasu nõudmine kui see, mida maksavad teised sarnased ettevõtjad, oleks ebaõiglane litsentsilepingu sõlminud ööklubide suhtes ning vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega.²¹² Töö autor selle seisukohaga ei nõustu. Esiteks nagu eelpool analüüsitud, on ka kasutajatel, kes on juba litsentsilepingu sõlminud, võimalus nt kahju hüvitamise hagi esitamise kaudu litsentsitasusid vaidlustada. Teiseks on üldiselt aktsepteeritud see, et isikud, kes oma õigusi tsiviilkohtumenetluses kaitsevad ning sellele oma aega ja raha kulutavad, võivad sattuda soodsamasse olukorda kui isikud, kes kohtusse ei pöördunud. Seega on töö autor seisukohal, et ka kollektiivse esindamise organisatsiooni esitatud kahju hüvitamise nõude menetlemisel on kohtul võimalik analüüsida litsentsitasu nõuetekohasust.²¹³

Kohtusse pöördumise asemel on kollektiivse esindamise organisatsioonil ja kasutajal võimalik vaidlus lahendada ka vahekohtusse või lepitusorgani poole pöördudes. Lepitusorgani poole pöördumise võimalust on rõhutatud ka AutÕS § 87¹ lg-s 4. AutÕS § 87 kohaselt on lepitusorganiks ka autoriõiguse komisjon. Kuna vahekohtusse või lepitusorgani poole pöördumine on pooltele vabatahtlik, ei mängi see käesoleva töö kontekstis olulist rolli.

---

rikkumise korral. – ELT L 349, 5.12.2014, lk 1–19.

²⁰⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, art 21 lg 1.

²⁰⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, art 9 lg 1.

²¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, art 10 lg 4.

²¹¹ TlnRnKo 22.12.2009, 2-07-51865.

²¹² TlnRnKo 22.12.2009, 2-07-51865, lk 5.

²¹³ Vt mõistlike litsentsilepingu tingimuste määramise kohta täpsemalt alapeatükki 3.3.

IV LITSENTSITASUDE JÄRELEVALVE VÄLISRIIKIDE ÕIGUSES

4.1. Saksamaa

Järgnevalt on käsitletud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemi Saksamaal, sh kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsilepingute sõlmimisega seonduvaid kohustusi ning sisulisi nõudeid litsentsitasudele Saksa õiguse alusel.

Saksamaal reguleerib kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevust kollektiivse esindamise seadus (edaspidi *UrhWahrnG*)²¹⁴, mis võeti vastu 1965. a autoriõiguse reformi käigus.²¹⁵ J. Reinbothe hinnangul on *UrhWahrnG* oma ülesannet täitnud, mida näitab mh asjaolu, et selles on tehtud vähe muudatusi.²¹⁶ Põhiliseks kollektiivse esindamise organisatsioonidega seonduvate vaidluste lahendamise organiks on *Schiedsstelle*²¹⁷, mis on loodud Saksa patendi- ja kaubamärgiameti juurde.²¹⁸ J. Reinbothe hinnangul oli õige *Schiedsstelle* loomisel tehtud eeldus, et kui juba autoriõiguse teemalised vaidlused on üldkohtute jaoks keerulised, siis kollektiivse esindamise organisatsioonidega seotud vaidlused on veel keerulisemad.²¹⁹

Pooled võivad vaidluse lahendamiseks *Schiedsstelle* poole pöörduda, kui vaidluse pooleks on kollektiivse esindamise organisatsioon ning kui vaidlus puudutab mõnda järgnevatest küsimustest: 1) autoriõiguse seaduse (*Urheberrechtsgesetz*) alusel kaitstavate teoste või muude õiguse objektide kasutamine, 2) autoriõiguse seaduse §-s 54 või §-s 54c sätestatud õiglase tasu maksmise kohustus²²⁰ või 3) raamlepingu muutmine või lõpetamine.²²¹ J. Reinbothe hinnangul hõlmab *Schiedsstelle* pädevus kõiki olulisemaid vaidluste liike kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vahel.²²² Raamlepinguid käsitlevate

---

²¹⁴ Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten (Urheberrechtswahrnehmungsgesetz) vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1294), das zuletzt durch Artikel 218 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist. – <http://www.gesetze-im-internet.de/urhwahrng/BJNR012940965.html> (22.04.2016).

²¹⁵ J. Reinbothe. Collective Rights Management in Germany. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, p 210–211.

²¹⁶ J. Reinbothe, pp 239–240.

²¹⁷ Töös on kasutatud vaidluste lahendamise organi saksakeelset nimetust, kuna otsetõlge „vahekohus“ ei vasta organi sisulistele tunnustele.

²¹⁸ *UrhWahrnG* § 14(2), § 18(1).

²¹⁹ J. Reinbothe, pp 229–230.

²²⁰ Nimetatud sätted reguleerivad salvestusseadmete ja salvestuskandjate tootjate ning fotokoopiaimasinate operaatorite tasu maksmise kohustust.

²²¹ *UrhWahrnG* § 14(1)(1).

²²² J. Reinbothe, p 230.

vaidluste puhul pakub *Schiedsstelle* otsusega välja raamlepingu teksti²²³ ning samuti on *Schiedsstelle*'l sel puhul võimalus välja pakkuda ajutisi meetmeid vaidluse lahendamise ajaks, kuid J. Reinbothe sõnul ei ole seda võimalust eriti kasutatud²²⁴. Juhul kui *Schiedsstelle* menetleb samal ajal raamlepingut puudutavat vaidlust ning samateemalist vaidlust üksiku kasutajaga, on *Schiedsstelle*'l õigus peatada menetlus üksiku kasutajaga peetavas vaidluses.²²⁵

Schiedsstelle pädevusse kuuluvate vaidluste puhul on *Schiedsstelle* kohustuslikuks esimeseks astmeks.²²⁶ *Schiedsstelle* poole pöördumine peatab sarnaselt kohtusse pöördumisega nõude aegumise²²⁷ ning *Schiedsstelle* otsuseid saab täita sarnaselt kohtuotsustega²²⁸. *Schiedsstelle* koosneb kolmest justiitsministeeriumi määratud liikmest, kes peavad vastama kohtunikuna töötamise tingimustele.²²⁹ Seega, kuigi *Schiedsstelle* nimi tähendab tõlkes vahekohtu, ei ole pooltel erinevalt traditsioonilisest vahekohtust võimalik vahekohtunikke valida.²³⁰ J. Reinbothe hinnangul põhineb *Schiedsstelle* edu selle otsuste õiguslikul mõjul. Nimelt ei tee *Schiedsstelle* siduvaid otsuseid, vaid esitab otsuse pooltele kui ettepaneku kokkuleppe sõlmimiseks.²³¹ Kui kumbki pooltest ühe kuu jooksul otsust *Schiedsstelle* juures ei vaidlusta, loetakse, et pooled on otsusega nõustunud ning see muutub siduvaks.²³² 2008. aastal lisatud sätte kohaselt peab *Schiedsstelle* tegema otsuse ühe aasta jooksul, v.a. kui pooled nõustuvad tähtaja pikendamisega, kuid praktikas ei ole see tähtaeg J. Reinbothe sõnul toonud kaasa menetluste lühenemist.²³³ Justiitsministeeriumil on õigus sätestada *Schiedsstelle* menetlusreeglid, menetlustasud ning liikmetele makstav tasu.²³⁴ Pärast *Schiedsstelle* menetluse läbimist on pooltel võimalus soovi korral kohtusse pöörduda, sh näeb UrhWahrnG selleks ette konkreetse kohtu ehk Müncheni apellatsioonikohtu.²³⁵ 2008. aasta UrhWahrnG muudatustega nähti ette, et pooled võivad taotleda justiitsministeeriumi abi lepitaja valimiseks

---

²²³ UrhWahrnG § 14c(1).

²²⁴ UrhWahrnG § 14c lg 2; J. Reinbothe, p 234.

²²⁵ UrhWahrnG § 14e.

²²⁶ UrhWahrnG § 16.

²²⁷ UrhWahrnG § 14(8).

²²⁸ UrhWahrnG § 14(6).

²²⁹ UrhWahrnG § 14(2); J. Reinbothe, p 231.

²³⁰ Varem oli vaidluse pooltel võimalik ise vahekohtunik valida, kuid selline vaidluste lahendamise viis ei osutunud populaarseks. Seetõttu muudeti 1985. aastal oluliselt *Schiedsstelle* tegevust reguleerivaid sätteid. Vt täpsemalt: J. Reinbothe, p 232.

²³¹ UrhWahrnG § 14a(1), § 14a(2).

²³² UrhWahrnG § 14a(3).

²³³ UrhWahrnG § 14a(2); J. Reinbothe, p 233.

²³⁴ UrhWahrnG § 15; Verordnung über die Schiedsstelle für Urheberrechtsstreitfälle (Urheberrechtsschiedsstellenverordnung – UrhSchiedsV) vom 20. Dezember 1985 (BGBl. I S. 2543), die zuletzt durch Artikel 219 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist. – https://www.gesetze-im-internet.de/urhschiedsv_1985/BJNR025430985.html (22.04.2016).

²³⁵ UrhWahrnG § 16(1), § 16(4); J. Reinbothe, p 235.

ja menetlusreeglite kindlaksmääramiseks. Pooled säilitavad siiski õiguse soovi korral *Schiedsstelle* poole pöörduda. J. Reinbothe hinnangul ei ole nimetatud uue võimaluse kasutamine populaarseks osutunud.²³⁶

Kollektiivse esindamise organisatsioonide üle teostavad Saksamaal järelevalvet ka patendi- ja kaubamärgiamet ja konkurentsiamet.²³⁷ Patendi- ja kaubamärgiameti teostatav järelevalve põhineb pankade ja kindlustusandjate üle järelevalve teostamise süsteemil.²³⁸ Kollektiivse esindamise organisatsioonil on enne tegevuse alustamist kohustus saada luba, mille annab patendi- ja kaubamärgiamet konkurentsiameti nõusolekul.²³⁹ Lisaks on patendi- ja kaubamärgiameti ülesandeks teostada järelevalvet *UrhWahrnG* nõuete täitmise üle.²⁴⁰ Patendi- ja kaubamärgiametil on õigus nõuda kollektiivse esindamise organisatsioonidelt erinevat liiki informatsiooni väljastamist ja samuti õigus osaleda kollektiivse esindamise organisatsiooni üldkoosolekutel ning juhatusel ja nõukogu koosolekutel.²⁴¹ Kollektiivse esindamise organisatsioonil on kohustus patendi- ja kaubamärgiametile omal algatusel erinevat informatsiooni edastada, nt muudatuste kohta litsentsitasudes ja raamlepingutes.²⁴²

Järgnevalt on kirjeldatud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsilepingute sõlmimisega seonduvaid kohustusi. Kollektiivse esindamise organisatsioonil on kohustus iga soovijaga mõistlikel tingimustel litsentsileping sõlmida.²⁴³ Kohtupraktikas on siiski välja kujunenud kitsad erandid, millal kollektiivse esindamise organisatsioon võib litsentsi andmisest keelduda.²⁴⁴ Mõistlikud litsentsilepingu tingimused tähendavad J. Reinbothe hinnangul, et poolte kohustuste vahel peab olema tasakaal ning litsentsitasu suurus peab olema tasakaalus õiguste objektide kasutamise viisi ja sagedusega.²⁴⁵ Kollektiivse esindamise organisatsioonid peavad litsentsitasud avaldama Saksa ametlikus teatajas.²⁴⁶

Kollektiivse esindamise organisatsioonil on kohustus sõlmida õiglastel tingimustel raamkokkulepe kasutajate ühendusega, mille liikmed organisatsiooni repertuaari kuuluvaid

---

²³⁶ *UrhWahrnG* § 17a, J. Reinbothe, p 235–236.

²³⁷ *UrhWahrnG* § 18(1); J. Reinbothe, p 236.

²³⁸ J. Reinbothe, p 237.

²³⁹ *UrhWahrnG* § 18(3), § 1 – § 5.

²⁴⁰ *UrhWahrnG* § 19(1).

²⁴¹ *UrhWahrnG* § 19(3), § 19(4).

²⁴² *UrhWahrnG* § 20.

²⁴³ *UrhWahrnG* § 11(1).

²⁴⁴ J. Reinbothe, p 220.

²⁴⁵ J. Reinbothe, p 220.

²⁴⁶ *UrhWahrnG* § 13(2); J. Reinbothe, pp 223–224.

õiguste objekte kasutavad või mille liikmetel on seaduse alusel õiglase tasu maksmise kohustus. Erandina ei ole kollektiivse esindamise organisatsioonil raamlepingu sõlmimise kohustust, kui temalt ei saa mõistlikult eeldada sellise kokkuleppe sõlmimist, eelkõige kui kasutajate ühenduse liikmete arv on liiga väike.²⁴⁷ Raamlepingus kokku lepitud litsentsitasusid loetakse kehtivateks litsentsitasudeks.²⁴⁸ J. Reinbothe sõnul on raamkokkulepped Saksamaal levinud. Tema hinnangul on raamkokkulepetel eelised mõlema osapoole jaoks. Kollektiivse esindamise organisatsioonide jaoks on lihtsam sõlmida raamkokkulepe, kui pidada läbirääkimisi iga kasutajaga eraldi. Kasutajad aga maksavad raamlepingu sõlmimise tulemusena enamasti madalamaid litsentsitasusid.²⁴⁹

Kui kasutaja ja kollektiivse esindamise organisatsioon ei jõua kokkuleppele litsentsitasu suurusel, loetakse litsents antuks alates hetkest, kui kasutaja on maksnud kollektiivse esindamise organisatsioonile litsentsitasu suurusel, millega ta nõustub ning on ülejäänud osa litsentsitasust, mida kollektiivse esindamise organisatsioon nõuab, tingimuslikult kollektiivse esindamise organisatsioonile maksnud või tema kasuks hoiustanud.²⁵⁰ Säte annab kasutajatele võimaluse vaidluse korral tegevust alustada ilma kollektiivse esindamise organisatsioonile kogu nõutavat litsentsitasu maksmata. J. Reinbothe toob välja, et sätte eelis kollektiivse esindamise organisatsioonide jaoks on see, et nad saavad koheselt vähemalt osa tasust, samas kui mitmes teises riigis ei saa organisatsioonid litsentsitasu kuni kohtumenetluse lõpuni.²⁵¹

Järgnevalt on käsitletud Saksa õiguses sätestatud sisulisi nõudeid kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele, mis on sätestatud UrhWahrnG §-s 13. Esiteks peavad litsentsitasud põhinema õigustel ja nõuetel, mida kollektiivse esindamise organisatsioon teostab.²⁵² Teiseks tuleb litsentsitasusid reeglina arvutada rahalise kasu põhjal, mis kasutaja õiguse objektide kasutamisest saab.²⁵³ Kolmandaks peab litsentsitasu arvestama kaitstavate õiguste objektide osa kasutaja tegevuses.²⁵⁴ Neljandaks peab kollektiivse esindamise organisatsioon litsentsitasude seadmisel ja kogumisel arvestama kasutajate usuliste, kultuuriliste ja sotsiaalsete huvidega.²⁵⁵ UrhWahrnG § 13 käsitleva kohtute ja *Schiedsstelle*

---

²⁴⁷ UrhWahrnG § 12.

²⁴⁸ UrhWahrnG § 13(1).

²⁴⁹ J. Reinbothe, pp 221-222.

²⁵⁰ UrhWahrnG § 11(2).

²⁵¹ J. Reinbothe, p 222.

²⁵² UrhWahrnG § 13(1).

²⁵³ UrhWahrnG § 13(3).

²⁵⁴ UrhWahrnG § 13(3).

²⁵⁵ UrhWahrnG § 13(3).

praktika põhjal saab välja tuua mõned põhimõtted litsentsitasude lubatavuse osas. Litsentsitasu tuleb reeglina arvestada brutotulu põhjal, mille kasutaja õiguste objektide kasutamise tulemusena teenib. Kasutaja kantavad kulud ja võimalik kahjum ei tohi reeglina mõjutada litsentsitasu suurust, kuna õiguste omajatel puudub võimalus neid asjaolusid mõjutada.²⁵⁶ Samuti on välja kujunenud orienteeruv tavapärane litsentsitasu suurus, 10% kasutaja tuludest, kuid konkreetsetel juhtudel võib sellest kõrvale kalduda.²⁵⁷ Õiguste omajale peab olema tagatud minimaalne tasu ka juhul, kui kasutaja õiguste objektide kasutamisest üldse tulu ei saa.²⁵⁸

Kokkuvõttes on Saksamaal kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks ette nähtud eriregulatsioon, mille keskseks elemendiks on spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi *Schiedsstelle* tegevus. *Schiedsstelle* eripäraks on, et tehtud otsused ei ole pooltele siduvad, vaid muutuvad siduvaks alles juhul, kui kumbki pool otsusele vastu ei vaidle. Samuti on Saksamaale iseloomulik kasutajate ühendustega sõlmitud raamlepingute sõlmimise soosimine. Erilisena võib välja tuua ka kohtupraktikas välja kujunenud tavapärase litsentsitasu suuruse, 10 % kasutaja tuludest.

4.2. Suurbritannia

Järgnevalt on esiteks kirjeldatud kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemi Suurbritannias. Teiseks on analüüsitud, millised sisulised nõuded seab Suurbritannia õigus litsentsitasudele.

Suurbritannias toimub litsentsitasude järelevalve eelkõige autoriõiguse tribunali (*Copyright Tribunal*) kaudu, mille tegevust reguleerib *Copyright, Designs and Patents Act 1988*²⁵⁹ (edaspidi CDPA 1988). Autoriõiguse tribunali tüüpi organ on Suurbritannias juba aastast 1956.²⁶⁰ Õiguskirjanduses on autoriõiguse tribunali kritiseeritud mh põhjusel, et tribunali

---

²⁵⁶ C. Freudenberg. WahrnG § 13, rn 15. – Beck'scher Online-Kommentar Urheberrecht. 11. Edition. München: C.H.BECK 2016.

²⁵⁷ C. Freudenberg. WahrnG § 13, rn 16.

²⁵⁸ C. Freudenberg. WahrnG § 13, rn 18.

²⁵⁹ Copyright, Designs and Patents Act 1988 of 15th November 1988. – <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (23.04.2016). Vt lisaks allpool viidatud autoritele üldiselt autoriõiguse tribunali tegevuse kohta ka: C. Davies, T. Cheng. Intellectual Property Law in the United Kingdom. Zuidpoolsingel: Kluwer Law International 2011, pp 95–99.

²⁶⁰ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1894–1895. Kuni aastani 1988 tegutses tribunal esitusõiguse tribunali (*Performing Right Tribunal*) nime all.

menetlus on aeganõudev ja kulukas.²⁶¹ Autoriõiguse tribunali liikmed määravad erinevad ministrid. Liikmeteks on esimees ja kaks aseesimeest, kes peavad olema töötanud viis aastat advokaadina või olema endised kohtunikud, ning kaks kuni kaheksa tavaliiiget.²⁶² Tribunal lahendab vaidlusi kolmeliikmelises koosseisus.²⁶³ Autoriõiguse tribunali menetlust reguleerivad parlamendi vastu võetud reeglid.²⁶⁴ Riigilõivud on madalamad kui tavakohtu puhul, ulatudes 15 naelast 50 inglise naelani.²⁶⁵ Reeglid näevad ette lihtsustatud menetluse väiksemate asjade jaoks ning tribunali pädevuses on otsustada, milliseid asju menetleda lihtsustatud protseduurireeglite järgi.²⁶⁶ Samuti annavad reeglid tribunali võimaluse piirata poolte esitatavate tõendite hulka.²⁶⁷ Tribunalil on õigus kasutada ajutisi meetmeid avalduse tagamiseks.²⁶⁸ Tribunali diskretsioon menetluskulude hüvitamise osas on laiem kui tavakohtutel, nimelt ei kehti üldist reeglit, et kaotaja peaks hüvitama teise poole menetluskulud, kuna tribunali toimuvatel menetlustel puudub tihti selge võitja ja kaotaja.²⁶⁹

CDPA 1988 eristab tüüptingimuste põhjal sõlmitud ja individuaalselt läbi räägitud litsentsilepinguid. Litsentside andmiseks tüüptingimuste kasutamist nimetatakse litsentsimiskavaks.²⁷⁰ Autoriõiguse tribunal on pädev kontrolli teostama nii väljapakutud²⁷¹ kui ka kasutuses olevate²⁷² litsentsimiskavade üle. Tribunal võib litsentsimiskava tingimusi muuta osas, milles need seonduvad vaidlusaluse asja asjaoludega ja väljapakutud litsentsimiskava puhul ka muus osas.²⁷³ Kasutajad võivad litsentsimiskava puhul pöörduda tribunali poole ka litsentsilepingu sõlmimise nõudega.²⁷⁴ Individuaalselt läbi räägitud litsentsilepingute puhul on võimalik tribunali poole pöörduda väljapakutud litsentsilepingu tingimuste vaidlustamiseks²⁷⁵ või lõppeva litsentsilepingu kehtivuse pikendamise nõudmiseks²⁷⁶. Autoriõiguse tribunali poole võivad pöörduda eelkõige kasutajad²⁷⁷, kuid

---

²⁶¹ L. Bently, B. Sherman. Intellectual Property Law. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press 2014, p 337.

²⁶² CDPA 1988 s. 145(2), s. 145(3).

²⁶³ CDPA 1988 s. 148(1).

²⁶⁴ The Copyright Tribunal Rules 2010 of 15th March 2010. – <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/791/made> (23.04.2016).

²⁶⁵ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1932; Copyright Tribunal Rules 2010 Schedule 2.

²⁶⁶ Copyright Tribunal Rules 2010 r.17.

²⁶⁷ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1937.

²⁶⁸ Copyright Tribunal Rules 2010 r.35.

²⁶⁹ K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1938; CDPA 1988 s. 151(1); Copyright Tribunal Rules 2010 r.31.

²⁷⁰ Inglise „licensing scheme“. CDPA 1988 s. 116(1), Schedule 2A para 1(1).

²⁷¹ CDPA 1988 s. 118, Schedule 2A para 3.

²⁷² CDPA 1988 s. 119, Schedule 2A para 4.

²⁷³ CDPA 1988 s. 118(3), s. 119(3), Schedule 2A para 3(3), para 4(3).

²⁷⁴ CDPA 1988 s. 121, Schedule 2A para 6. Vt ka: K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1904–1905.

²⁷⁵ CDPA 1988 s. 125, Schedule 2A para 10.

²⁷⁶ CDPA 1988 s. 126, Schedule 2A para 11.

pärast seda, kui tribunal on litsentsimiskava või litsentsilepingu osas otsuse teinud, võib ka kollektiivse esindamise organisatsioon sama kava või lepingu osas pärast allpool nimetatud 12-kuulise perioodi möödumist tribunalile poole pöörduda²⁷⁸.

Autoriõiguse tribunalile otsustel on otsene mõju, nt kui isik nõuab litsentsimiskava alusel litsentsilepingu sõlmimist, loetakse nõude rahuldamise korral nagu litsentsiandja oleks talle litsentsi andnud.²⁷⁹ Piiratud ulatuses võib tribunal otsusele anda tagasiulatuvat jõu.²⁸⁰ Kui tribunal on litsentsimiskava suhtes otsuse teinud, ei menetle tribunal reeglina 12 kuu jooksul enam sama juhtumikirjeldusega avaldust.²⁸¹ Autoriõiguse tribunalile otsuse saab edasi kaevata üldkohtusse (*High Court*) ning ka *High Court*'i otsust on võimalik edasi kaevata.²⁸² Tribunalile otsuse võib edasi kaevata ainult õigusküsimuste, mitte faktiliste asjaolude osas²⁸³ ning edasikaebamine ei peata otsuse jõustumist, v.a. kui tribunal otsustab teisiti²⁸⁴. *High Court* on oma otsuses väljendanud seisukohta, et kuna autoriõiguse tribunal on spetsialiseerunud tribunal, läheneb kohus tribunalile otsustele ettevaatusega, kuna on tõenäoline, et tribunal on otsustanud oma tegevusvaldkonnaga seotud õigusküsimused õigesti.²⁸⁵

Järgnevalt on antud ülevaade sisulistest nõuetest litsentsitasudele Suurbritannia õiguses, sh autoriõiguse tribunalile praktikas välja kujunenud põhimõtetest. Autoriõiguse tribunalile lähtub otsuste tegemisel mõistlikkuse põhimõttest, CDPA 1988 sätestatud asjaoludest, mida tribunal on kohustatud arvestama ning muudest asjaoludest. CDPA 1988 kohaselt peab tribunal otsuste tegemisel lähtuma mõistlikkuse põhimõttest ning sellest tulenevalt on tribunalil litsentsilepingu või –kava tingimuste seadmisel lai diskretsioon²⁸⁶, seda eriti väljapakutud litsentsimiskavade osas, kus tribunal pole seotud avalduses väljatoodud asjaoludega, vaid on pädev kontrollima litsentsimiskava tervikuna ning selle mistahes tingimusi muutma²⁸⁷. Autoriõiguse tribunal on mõõnnud, et kui pole samaväärseid kokkuleppeid sõlmitud litsentsilepinguid, millest juhendada, on litsentsitasu määramine keeruline ning lõppastmes

---

²⁷⁷ CDPA 1988 ss. 118(1), 119(1), 121(1)–(2), 125(1), 126(1), Schedule 2A paras 3(1), 4(2), 6(1)–(2), 10(1), 11(1).

²⁷⁸ CDPA 1988 ss. 120 (1)(a), 122(1), 127 (1), Schedule 2A paras 5(1)(a), 7(1), 12(1).

²⁷⁹ CDPA 1988 ss. 123, 128, Schedule 2A paras 8, 13.

²⁸⁰ CDPA 1988 ss. 123 (3), 128(3), Schedule 2A paras 8(3), 13(3).

²⁸¹ CDPA 1988 ss. 120 (2), 122(2), 127(2), Schedule 2A paras 5(2), 7(2), 12(2).

²⁸² CDPA 1988 s. 152 (1); K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, pp 1938–1939.

²⁸³ CDPA 1988 s. 152(1).

²⁸⁴ The Copyright Tribunal Rules 2010 rr.34(1), 33(3).

²⁸⁵ *Phonographic Performance Ltd v The British Hospitality Association*. Chancery Division. 12.02.2010, EWHC 209 (Ch), L.L.R. 424, paras 80–81.

²⁸⁶ CDPA 1988 ss. 118(3), 119(3), 120(4), 121(4), 122(3), 125(3), 126(4), 127(3), Schedule 2A paras 3(3), 4(3), 5(4), 6(4), 7(3), 10(3), 11(4), 12(3); K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1909.

²⁸⁷ CDPA 1988 s. 118 (3), Schedule 2A para 3(3). Vt ka: K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle, p 1909.

hinnangutel põhinev otsus. Tribunali hinnangul on tribunal ülesandeks lõppastmes otsustada, kui suure osa litsentsisaaja kasumist peaks maksma litsentsitasuks ning otsus peab olema õiglane nii litsentsiandja jaoks, arvestades õiguste väärtust, kui ka litsentsisaaja jaoks, arvestades pingutusi, mida ta teeb õiguste kasutamiseks ning tema lisatavat lisandväärtust.²⁸⁸

CDPA 1988 kohaselt on tribunalil ka üldine kohustus arvestada kõigi asjassepuutuvate asjaoludega.²⁸⁹ Samas näeb CDPA 1988 ette ka konkreetsed asjaolud, millega otsuste tegemisel arvestada tuleb. CDPA 1988 kohaselt on autoriõiguse tribunal kohustatud arvestama, kas on olemas muid litsentsimiskavasid või litsentse, mida sarnases olukorras olevad teised isikud kasutada saavad ning mis on nende tingimused.²⁹⁰ Autoriõiguse tribunal on rõhutanud, et võrreldava litsentsilepingu hindamisel tuleb arvesse võtta, kas leping sõlmiti sõltumatute osapoolte vahel, kas kumbki lepingupooltest oli surve all ning kas lepingupooli mõjutasid õiguslikud asjaolud, mida käsitletavas asjas ei esine. Seejärel, võttes alguspunktiks olemasoleva litsentsilepingu, on tribunal otsustada, kas otsuse tegemisel seda lepingut arvesse võtta või see täielikult kõrvale jätta. Kui olemasolev litsentsileping on piisavalt võrreldav, peaks tribunal erandlike asjaolude puudumisel määrama sarnase litsentsitasu määra. Tribunali hinnangul saab ka vähesel määral võrreldavaid litsentsilepinguid otsuse tegemisel aluseks võtta, kui erinevustest tulenevalt määrata nende põhjal ainult vahemik, milles litsentsitasu peaks olema.²⁹¹ Näiteks on tribunal leidnud, et konkreetses asjas ei olnud mandri-Euroopa riikides makstavad litsentsitasud võrreldavad Suurbritannia litsentsitasudega, tuues mh välja Suurbritannia plaaditööstuse suuruse, paljudes teistes riikides autoriõiguse tribunal sarnase organi puudumise ning autoriõiguse suurema väärtustamise teistes Euroopa riikides võrreldes fonogrammitootjate õigustega.²⁹² CDPA 1988 sätestab ka, et tribunal on kohustatud otsuse tegema viisil, mis tagab, et kasutajaid koheldakse võrdselt.²⁹³

Litsentsitasu arvestamiseks kasutaja tulu või kasumi põhjal peab autoriõiguse tribunal praktika kohaselt olema tõendatud piisav põhjuslik seos õiguste objektide kasutamise ja kasutaja tulu või kasumi vahel.²⁹⁴ Autoriõiguse tribunal on nt välja toonud, et muusika

---

²⁸⁸ *AEI Rediffusion Music Ltd v Phonographic Performance Ltd*. Copyright Tribunal. 11.11.1997, E.M.L.R. 240, R.P.C. 335.

²⁸⁹ CDPA 1988 s. 135, Schedule 2A para 14(2).

²⁹⁰ CDPA 1988 s. 129, Schedule 2A para 14.

²⁹¹ *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical-Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 19.07.2007, E.M.L.R. 5, 30(9) I.P.D. 30059, paras 49-55.

²⁹² *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 01.11.1991, E.M.L.R. 86.

²⁹³ CDPA 1988 s. 129 and Schedule 2A para 14.

²⁹⁴ Vt nt: *British Sky Broadcasting Ltd v Performing Right Society Ltd*. Copyright Tribunal. 03.12.1997, E.M.L.R. 193,

mõjutab erinevate äriühingute tulu väga erineval määral, alates pangast, mille liftis mängib muusika, lõpetades nootide müügiga tegeleva äriühinguga. Tribunali hinnangul asub kuskil sellel skaalal punkt, alates millest on mõistlik siduda litsentsitasu suurus kasutaja tulu suurusega. Ühes kaasuses oli näiteks vaidlusaluse televisiooniteenuse osutaja puhul muusika programmis kõrvalise tähtsusega ning kollektiivse esindamise organisatsioon ei jaganud kasutaja võetavaid äririske. Seega järeldas tribunal, et litsentsitasu arvutamine protsendina litsentsisaaja tulust oli konkreetsel juhul ebasobiv meetod.²⁹⁵ Taustamuusikateenust pakkuva kasutaja makstavat litsentsitasu käsitledes leidis tribunal aga, et teenuse pakkumise võimalikkus sõltub litsentsitavatest õigustest ning pidas seega õigeks litsentsitasu määramist protsendina kasutaja tulust.²⁹⁶ Autoriõiguse tribunal on litsentsitasu määramisel arvesse võtnud ka litsentsisaaja kasumlikkust, kuid ei ole seda pidanud määravaks asjaoluks²⁹⁷ ning samuti teiste riikide sarnaste tribunalide otsuseid ning välisriikide tribunalidele kehtestatud juhiseid²⁹⁸. Samuti on tribunal rõhutanud, et litsentsitasu arvutamise viis peaks olema lihtne, toimiv ja põhinema arusaadavatel definitsioonidel, kuna keerulisemad litsentsitasu arvutamise viisid toovad tihemini kaasa anomaaliad²⁹⁹.

Kokkuvõttes on Suurbritannia süsteem kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks äärmiselt arenenud. Suurbritannias tegutseb samuti spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organ, milleks on autoriõiguse tribunal (*Copyright Tribunal*). Autoriõiguse tribunaliga pika praktika põhjal on välja kujunenud selged põhimõtted litsentsitasude kindlaks määramiseks. Eriline on see, et kohtud eeldavad, et spetsialiseerunud autoriõiguse tribunal on asja õigesti lahendanud. Võrreldes Saksamaaga on Suurbritannias rangemad nõuded litsentsitasude sidumisele kasutaja teenitava tuluga, kuna nõutakse piisava põhjusliku seose tõendamist õiguste objektide kasutamise ja kasutaja tulu vahel ning ei eeldata tulupõhise litsentsitasu arvestamise meetodi lubatavust.

R.P.C. 467, para 6.10. Vt uuematest otsustest nt: *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical-Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 19.07.2007, E.M.L.R. 5, 30(9) I.P.D. 30059, paras 59–69.

²⁹⁵ *British Sky Broadcasting Ltd v Performing Right Society Ltd*, paras 6.17.–6.20. Vt riskide jagamise olulise osas ka : *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical-Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 19.07.2007, E.M.L.R. 5, 30(9) I.P.D. 30059, paras 70–72.

²⁹⁶ *AEI Rediffusion Music Ltd v Phonographic Performance Ltd*.

²⁹⁷ *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 01.11.1991, E.M.L.R. 86.

²⁹⁸ *British Sky Broadcasting Ltd v Performing Right Society Ltd; British Phonographic Industry Ltd v Mechanical Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 01.11.1991, E.M.L.R. 86.

²⁹⁹ *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical-Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 19.07.2007, E.M.L.R. 5, 30(9) I.P.D. 30059, paras 57 and 58.

4.3. Madalmaad

Järgnevalt on antud ülevaade kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamise süsteemist Madalmaades. Madalmaades reguleerib kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamist kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve seadus (edaspidi *Wet toezicht*)³⁰⁰. *Wet toezicht* võeti vastu 2003. aastal ning seda muudeti oluliselt 2013. aastal.³⁰¹ Muul kujul kehtis eriregulatsioon kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamise kohta juba alates 1930ndatest aastatest.³⁰²

Madalmaade kollektiivse esindamise organisatsioonid saab liigitada kolmeks. Esimeseks liigiks on muusikateoste autoreid esindava kollektiivse esindamise organisatsioon, millele on Madalmaades kehtestatud tegevusloa nõue.³⁰³ See nõue kehtestati 1930. aastal, et kaitsta kohalikku kollektiivse esindamise organisatsiooni Buma Prantsuse organisatsiooni Sacem-i konkurentsi eest. Kuigi seadus ei näe ette, et nimetatud tegevusluba antakse ainult ühele kollektiivse esindamise organisatsioonile, oli tegevusloa nõude kehtestamise eesmärgiks siiski vältida organisatsioonide vahelist konkurentsi kasutajate pärast ning siiani on tegevusluba antud ainult Buma-le.³⁰⁴ Teiseks liigiks on seaduses sätestatud tasusid koguvad kollektiivse esindamise organisatsioonid, kellele on seaduse alusel antud ainuõigus vastavate tasude kogumiseks.³⁰⁵ Kolmandaks liigiks on nõ reguleerimata kollektiivse esindamise organisatsioonid.³⁰⁶

Sarnaselt kõigile Euroopa Liidu riikidele kohaldub ka Madalmaades kollektiivse esindamise organisatsioonide suhtes turgu valitseva seisundi kuritarvitamise regulatsioon. K. Koelman toob välja, et Madalmaade kohtud ja konkurentsiamet on mitmel korral jõudnud järeldusele, et ei ole võimalik tuvastada, et kollektiivse esindamise organisatsioon oleks konkreetset

---

³⁰⁰ Wet van 6 maart 2003, houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten (Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0014779/2015-11-01> (23.04.2016).

³⁰¹ K. Koelman, p 477; Government of the Netherlands. Greater supervision on collecting societies as from 1 July 2013. News item. 06.03.2013. – <https://www.government.nl/latest/news/2013/03/06/greater-supervision-on-collecting-societies-as-from-1-july-2013> (23.04.2016).

³⁰² K. Koelman, p 483.

³⁰³ Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (Auteurswet). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2015-07-01> (23.04.2016), Art 30a.

³⁰⁴ K. Koelman, pp 478–481.

³⁰⁵ K. Koelman, p 485–489.

³⁰⁶ K. Koelman, pp 489–491. Reguleerimata kollektiivse esindamise organisatsioon on nt Videma, mis esindab telesaadete ja filmide produtsentide õigusi ning kogub tasusid telesaadete ja filmide avaliku esitamise eest.

litsentsitasu seades turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud. Konkurentsiamet on pidevalt Euroopa Kohtu *Tournier* otsusele³⁰⁷ tuginedes olnud seisukohal, et kuni kollektiivse esindamise organisatsioon ei rakenda litsentsitasusid, mis on oluliselt kõrgemad, kui teistes riikides rakendatavad litsentsitasud, ei ole kollektiivse esindamise organisatsioon turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud. Konkurentsiamet on möönnud, et see test ei ole piisav kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude hindamiseks, kuid on jätkanud selle rakendamist, kuna sobivam test puudub. K. Koelmani hinnangul on Madalmaade kogemus kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasude suhtes turgu valitseva seisundi kuritarvitamise regulatsiooni rakendamisel pettumustvalmistav, kuna ei ole ühtegi selget kriteeriumit, kuidas teha kindlaks turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Konkurentsiamet on möönnud, et tal puuduvad sobivad võimalused kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamiseks ning pakkunud välja, et järelevalvet peaks teostama spetsialiseerunud organ.³⁰⁸

2003. aastal loodigi järelevalvekomisjon (*College van Toezicht*) ehk spetsialiseerunud organ kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamiseks. Kui algselt oli järelevalvekomisjon pigem nõuandev organ, siis 2013. aasta *Wet toezicht* muudatustega laiendati järelevalvekomisjoni pädevust oluliselt.³⁰⁹ Järelevalvekomisjon koosneb vähemalt kolmest liikmest ning võtab otsuseid vastu hääletades.³¹⁰ Järelevalvekomisjoni kõige olulisem ülesanne on anda kollektiivse esindamise organisatsioonile luba litsentsitasude tõstmiseks. Luba ei ole vaja kolmel juhul: esiteks, kui litsentsitasusid tõstetakse tarbijahinnaindeksi tõusu põhjal, teiseks, kui litsentsitasude tõus lepitakse kokku kasutajaid esindavate organisatsioonidega, ning kolmandaks, kui litsentsitasusid tõstetakse õiguste objektide kasutamise mahu kasvu tõttu.³¹¹ Kollektiivse esindamise organisatsioon peab seega litsentsitasu tõstmiseks põhjendama, et kehtiv litsentsitasu on liiga madal. K. Koelmani hinnangul on põhjendamine, et litsentsitasu on liiga madal, keeruline, kui mitte võimatu, ning seetõttu on võimalik, et selle nõude kehtestamine „külmutab“ litsentsitasud pikaks ajaks.³¹²

---

³⁰⁷ EKo C-395/87, *Tournier*.

³⁰⁸ K. Koelman, pp 492–497. Vt ka: A. Schild, p 6.

³⁰⁹ K. Koelman, pp 497–500; Government of the Netherlands. Greater supervision on collecting societies as from 1 July 2013.

³¹⁰ *Wet toezicht* Art 7(1), 13(2).

³¹¹ *Wet toezicht* Art 3(1)(c); Besluit van 25 juni 2013, houdende uitvoering van de *Wet toezicht en geschillenbeslechting* collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten. – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033622/2015-11-01> (23.04.2016), Art 2.

³¹² K. Koelman, pp 497–500; Government of the Netherlands. Greater supervision on collecting societies as from 1 July 2013.

Järelevalvekomisjoni luba on vajalik ka kasutajatega sõlmitud tüüplepingute muutmiseks.³¹³ Järelevalvekomisjonil on õigus osaleda nt kollektiivse esindamise organisatsiooni üldkoosolekul ja juhatuse koosolekutel ning õigus järelevalve teostamiseks ligi pääseda kollektiivse esindamise organisatsiooni dokumentidele.³¹⁴ Järelevalvekomisjonil on õigus teha kollektiivse esindamise organisatsioonidele ettekirjutusi ning nende mittetäitmisel määrata trahv, mille suuruseks on kuni 225 000 eurot või kuni 5% organisatsiooni poolt eelneval aastal kogutud tasudest olenevalt sellest, kumb on kõrgem.³¹⁵

2013. aasta *Wet toezicht* muudatustega nähti ette ka spetsialiseerunud vaidluste lahendamise komisjoni loomine, mis on kohustuslikuks esimeseks astmeks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid puudutavate vaidluste puhul.³¹⁶ Vaidluste lahendamise komisjon lahendab kollektiivse esindamise organisatsioonide ja kasutajate vahelisi vaidlusi litsentsitasude õiglase suuruse ja litsentsitasude rakendamise küsimustes.³¹⁷ Komisjoni loomise eesmärgiks oli luua kasutajate jaoks lihtne ja odav menetlus, kus kasutajad saaksid osaleda ilma juristi abita.³¹⁸ Näiteks on vaidluste lahendamise komisjoni poole pöördumiseks loodud ankeet³¹⁹ ning riigilõivude suuruseks on 50 kuni 750 eurot³²⁰. Komisjon koosneb kolmest liikmest, kellest ühe määravad ühiselt kaks seaduses nimetatud kasutajaid esindavat ühendust, ühe määrab kollektiivse esindamise organisatsioon ühendav organisatsioon VOI©E ja komisjoni esimehe määrab riigiasutus, mille juures komisjon tegutseb.³²¹

---

³¹³ Wet toezicht Art 3(1)(b); Vt näiteid kinnitatud kokkulepete kohta: College van Toezicht Collectieve Beheersorganisaties Auteurs- en naburige rechten. CvTA Toezicht op Collectief Beheer Auteurs- en naburige rechten 2014. 2015. – http://www.cvta.nl/site/wp-content/uploads/2013/10/CVTA_Toezicht-Rapport_2014.pdf (23.04.2016), p VI.

³¹⁴ Wet toezicht Art 5(1)–(2).

³¹⁵ Wet toezicht Art 18(1)(a).

³¹⁶ Wet toezicht Art 22, Art 24. Vaidluste lahendamise komisjoni veebileht: De Geschillencommissie. Over ons. De commissies. Auteursrechten zakelijk. – <https://www.degeschillencommissie.nl/over-ons/commissies/auteursrechten-zakelijk/> (23.04.2016).

³¹⁷ Regeling van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 20 juni 2013, nr. 398467, houdende aanwijzing van de geschillencommissie zoals bedoeld in artikel 22 van de Wet toezicht en geschillenbeslechting collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten (Regeling aanwijzing geschillencommissie ex artikel 22 Wet toezicht en geschillenbeslechting [...] beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033591/2013-07-01> (23.04.2016), Art 22(1).

³¹⁸ De Geschillencommissie. Hoe werkt de Geschillencommissie Auteursrechten Zakelijk? 04.11.2014. – <https://www.degeschillencommissie.nl/media/1772/atrz-brochure.pdf> (23.04.2014), p 1.

³¹⁹ De Geschillencommissie. Vragenformulier Geschillencommissie Auteursrechten. – <https://www.degeschillencommissie.nl/media/1839/atrz-vragenformulier.pdf> (23.04.2016).

³²⁰ Regeling aanwijzing geschillencommissie Bijlage 2.

³²¹ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 2.

Komisjoni poole ei saa pöörduda vaidlustega, mille väärtus on üle 100 000 euro.³²² Samuti ei saa komisjoni poole pöörduda vaidlustega, mis puudutavad ainult litsentsitasu mittemaksmist, kus puudub sisuline vaidlus litsentsitasu õigsuse üle.³²³ Kui vaidlusalune litsentsitasu ületab 50 000 eurot, peab kasutaja maksmata litsentsitasu hoiustama.³²⁴ Vaidluste lahendamise komisjon peab litsentsitasude hindamisel mh arvesse võtma põhimõtet, et sarnaseid juhtumeid tuleb käsitleda võrdselt, teose kasutamise majanduslikku väärtust ja kasutamise laadi ja ulatust³²⁵ ehk kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-s 2 sätestatud asjaolusid.

Menetluskulud kannab üldreeglina iga pool ise, kuid vaidluste lahendamise komisjonil on õigus ka menetluskulud teiselt poolelt välja mõista.³²⁶ Kui kumbki pooltest ei pöördu vaidlusega kolme kuu jooksul pärast vaidluste komisjoni otsuse saamist kohtusse, muutub komisjoni otsus pooltele siduvaks.³²⁷ Komisjoni otsust ei kaevata kohtusse edasi, vaid kohtumenetlus toimub komisjoni menetlusest eraldi.³²⁸ Omapäraseks aspektiks on see, et vaidluste lahendamise komisjonil on vaidluste osas konfidentsiaalsuskohustus³²⁹, st vaidluste toimumine ega otsused ei ole avalikud. Komisjon võib siiski ilma poolte nimesid mainimata otsuseid avaldada.³³⁰ Ka kollektiivse esindamise organisatsioonid ise ja neid ühendav organisatsioon VOI©E on kehtestanud kasutajate esitatud kaebuste lahendamise korrad.³³¹

Kokkuvõttes iseloomustab Madalmaade süsteemi erinevate järelevalveorganite paljusus. Kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle teostavad järelevalvet nii konkurentsiamet, vaidluste lahendamise komisjon kui ka järelevalvekomisjon. Järelevalvekomisjonil on kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle tugev kontroll, kuna üldjuhul peab litsentsitasude tõstmise järelevalvekomisjoniga kooskõlastama ning samuti on järelevalvekomisjonil õigus määrata kõrgeid trahve. Vaidluste lahendamise komisjon on erinevalt nt Suurbritannia autoriõiguse komisjonist keskendunud pigem väiksemate vaidluste lahendamisele lihtsa ja odava menetluse käigus. Samuti on omapärane, et vaidluste lahendamise komisjoni menetlus ja otsused ei ole avalikud.

---

³²² Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 5(b).

³²³ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 5(a).

³²⁴ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 9.

³²⁵ Wet toezicht Art 25.

³²⁶ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 20.

³²⁷ Wet toezicht Art 23(1); Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 22.

³²⁸ De Geschillencommissie. Hoe werkt de Geschillencommissie Auteursrechten Zakelijk, p 4.

³²⁹ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 23.

³³⁰ Regeling aanwijzing geschillencommissie Art 27.

³³¹ VOI©E – Vereniging van Organisaties die Intellectueel eigendom Collectief Exploiteren. Klachten en geschillen. – <http://voice-info.nl/voice/148616/> (23.04.2016).

V HINNANG KEHTIVALE ÕIGUSELE JA MUUDATUSETTEPANEKUD

5.1. Hinnang kehtivale õigusele

Järgnevalt on võrdlevalt analüüsitud Eesti ja välisriikide õigust, otsides vastust küsimusele, milline on kõige sobivam mudel Eestis kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks, et tagada tasakaal kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Esimeses alapeatükis on analüüsitud kehtiva õigusliku raamistiku sobivust nimetatud eesmärgi saavutamiseks. Teises alapeatükis on tehtud ettepanekud kehtiva õiguse muutmiseks.

Seadusandja on Eestis kollektiivse esindamise organisatsioonide tegevusse võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega vähe sekkunud. Seda demonstreerib selgelt asjaolu, et enne kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmist olid Eesti ja Luksemburg ainsad Euroopa Liidu liikmesriigid, kus puudus kollektiivse esindamise organisatsioonide üle riiklikku järelevalvet teostav organ.³³² Ka pärast kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmist on Eestis kollektiivse esindamise organisatsioonide üle teostatav järelevalve minimaalne, kuna seadusandja ei sätestanud kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve osas direktiivis nõutust kaugemale minevaid sätteid. Kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks ei ole Eestis erimenetlust ette nähtud. Kuigi Justiitsministeeriumil on AutÕS § 79²⁶ ja § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 alusel õigus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostada, ei ole nimetatud järelevalvet täpsemalt reguleeritud ning töö autor peab ebatõenäoliseks, et Justiitsministeerium hakkab praktikas litsentsitasude üle järelevalvet teostama. Töö autori arvates tuleb AutÕS § 79¹¹ lg-te 1 ja 2 üle järelevalve teostamise pädevus anda Justiitsministeeriumilt üle Konkurentsiametile, kuna vastasel juhul toimub ülesannete dubleerimine. Seda küsimust on täpsemalt analüüsitud alapeatükis 3.4.2.

Eesti õiguses ei ole sätestatud detailseid kriteeriume kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele ning on piiratud kollektiivse esindamise direktiivis sätestatud üldiste nõuete ülevõtmisega AutÕS § 79¹¹ lg-tesse 1 ja 2. Samas ei ole ka üheski analüüsitud välisriigis kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude osas seaduses täpseid kriteeriume sätestatud. Pigem jäävad nõuded mõistlikkuse nõude tasandile. Kollektiivse esindamise

---

³³² A. Schierholz, p 1167. Vt ka: Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri, lk 38; K. Nemvalts, A. Kelli, p 40.

organisatsioonide tegevust majanduslikust vaatepunktist uurinud C. Handke ja R. Towse on välja toonud, et ka kollektiivse esindamise organisatsioonid ise ei lähtu litsentsitasude seadmisel selgetest põhjendustest.³³³ Töö autori hinnangul ei ole seega litsentsitasude täpsete kriteeriumite puudumine Eesti õiguses probleemiks, kuna õiglase litsentsitasu määramine on alati hinnangutel põhinev otsus. See tähendab aga, et kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemi loomisel ei ole põhiküsimuseks mitte litsentsitasude kriteeriumite sätestamine, vaid sobiva menetlusliku lahenduse leidmine.

Konkurentsiamet on põhiline haldusorgan, kes kehtiva õiguse kohaselt kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostab, tuginedes sealjuures turgu valitseva seisundi kuritarvitamist käsitlevatele sätetele. Töö autori hinnangul ei sobi Konkurentsiameti järelevalve kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamise põhiliseks meetodiks. Esiteks on Konkurentsiameti menetlus turgu valitseva seisundi kuritarvitamise asjades suunatud juba toimunud rikkumiste tuvastamisele. Töö autori hinnangul peaks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostav organ aga keskenduma kiire kompromissi leidmisele kollektiivse esindamise organisatsiooni ja kasutajate vahel. Kompromissi saavutamine on eriti oluline, võttes arvesse, et tihti puuduvad litsentsitasude kindlaksmääramiseks täpsed kriteeriumid ning mõistliku litsentsitasu suuruse ja arvestamise meetodi kindlaksmääramine on hinnangutel ja õiglustundel põhinev otsus. Konkurentsiametil on aga piiratud võimalused pakkuda välja mõlemale poolele sobivaid litsentsilepingu tingimusi, kuna see ei sobi kokku Konkurentsiameti teostatava menetluse eesmärgiga ehk kollektiivse esindamise organisatsiooni ühepoolse seaduserikkumise tuvastamisega. Samuti puudub Konkurentsiametil üldjuhul õigus kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasusid kindlaks määrata, vaid Konkurentsiamet saab piirduda ainult rikkumise kõrvaldamiseks ettekirjutuse tegemisega või väärteokaristuse määramisega.

Teiseks, lisaks mittesobivale menetlusele on turgu valitseva seisundi kuritarvitamise sätete sisuline rakendamine kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele problemaatiline. Seda küsimust on täpsemalt käsitletud alapeatükis 2.1.5.

Kolmandaks on ka Konkurentsiamet ise möönnud, et „kui eksisteerib avalik huvi EAÜ, EFÜ ja EEL tasude riikliku kontrolli järele, siis on seda võimalik teha neid tasusid riiklikult

---

³³³ C. Handke, R. Towse, p 946.

reguleerides, kuid seda ei ole võimalik teha konkurentsiseaduse rikkumisi tuvastades.“ Seega ei pea Konkurentsiamet ka ise konkurentsiseaduse alusel läbiviidavat menetlust sobivaks viisiks litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks. Sarnast arvamust on väljendanud ka teiste riikide konkurentsiametid. Näiteks Madalmaade konkurentsiamet on mitmel korral möönnud, et ametil puuduvad sobivad võimalused kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamiseks ning teinud ettepaneku, et kollektiivse esindamise organisatsioonide üle peaks järelevalvet teostama spetsialiseerunud organ.³³⁴ Hispaania konkurentsiamet on samuti asunud seisukohale, et kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamiseks tuleb määrata iseseisev organ, millel on tugev järelevalve- ning vaidluste lahendamise pädevus.³³⁵ Eriregulatsioon kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks on kasutusel paljudes riikides, sh kõigis riikides, mille õigust on töös täpsemalt analüüsitud.³³⁶ Ka J. Drexl on seisukohal, et kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalvet ei tuleks jätta ainult konkurentsioiguse „hooleks“, kuna eriregulatsioon võib viia kiiremate ja sobivamate lahendusteni.³³⁷ Eeltoodud põhjustel ei sobi Konkurentsiameti järelevalve kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamise põhiliseks meetodiks.

Konkurentsiameti menetlus ei ole siiski kehtiva õiguse kohaselt ainus võimalus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet teostada. Litsentsitasusid on võimalik vaidlustada ka tsiviilkohtumenetluses nagu on analüüsitud alapeatükis 3.4.3. Tsiviilkohtumenetlus on töö autori hinnangul menetluslikust vaatepunktist litsentsitasude järelevalveks sobivam kui Konkurentsiameti menetlus, kuna tsiviilkohtumenetlus on suunatud poolte vahel võimalusel kompromissi saavutamisele nagu sätestab tsiviilkohtumenetluse seadustiku³³⁸ § 4 lg 4. Samas on kehtiva õiguse põhjal tsiviilkohtumenetluses litsentsitasude vaidlustamisel ka selged puudused. Peamiseks puuduseks on see, et ei sisulisest ega ka menetluslikust poolest ei ole litsentsitasude vaidlustamiseks ette nähtud erinorme, mis toob nii kohtu kui ka menetlusosaliste jaoks kaasa ebaselge ja ettearvamatu olukorra.

Alapeatükkides 3.3. ja 3.4.3. sai analüüsitud, et kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasude vaidlustamiseks peab kasutaja näitama, et litsentsitasu on vastuolus üldiste

---

³³⁴ K. Koelman, p 497.

³³⁵ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 272; A. Blanco.

³³⁶ Siinkohal tuleb möönda, et töö autor valiski võrdlusriigid seetõttu, et nendes riikides kehtib eriregulatsioon kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks.

³³⁷ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 274.

³³⁸ Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 10.03.2016, 10.

eraõiguse põhimõtetega, eelkõige hea usu põhimõttega, või näitama, et organisatsioon on litsentsitasusid kehtestades kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit.

Töö autori hinnangul on tõenäoline, et tsiviilasja lahendavad kohtud lähenevad hagidele, kus kasutaja vaidlustab kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasusid hea usu põhimõttele tuginedes, konservatiivselt, st kaldudes pigem seisukoha poole, et litsentsitasude vaidlustamiseks puudub alus. Seda hinnangut kinnitab alapeatükis 3.4.3. analüüsitud Tallinna Ringkonnakohtu 22.12.2009 otsus, kus kohus jättis pikema analüüsita kõrvale kasutaja väite, et litsentsitasud on ebamõistlikult kõrged.³³⁹ Kohtute konservatiivset lähenemist saab töö autori hinnangul kehtivate õigusnormide põhjal pidada õigustatuks, sest Eesti õiguses ei ole ühtegi sätet, mis annaks tsiviilasja lahendavale kohtule selgelt pädevuse kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid kontrollida. Võib isegi väita, et ainult hea usu põhimõttele tuginedes ettevõtja hinnakujundusse sekkumine on liigne kohtulik aktivism.

Tsiviilasjas turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõendamine on kasutaja jaoks samuti äärmiselt keeruline. Ka selles osas peab töö autor tõenäoliseks, et kohtud lähenevad küsimusele konservatiivselt, st pigem eelistades seisukohta, et kuritarvitust ei ole esinenud. Konkurentsiseaduse rikkumiste tuvastamine ei ole tsiviilkohtute jaoks igapäevane ülesanne, mistõttu võib eeldada ettevaatliku lähenemist. Selline hagi võiks töö autori hinnangul edukas olla siis, kui Konkurentsiamet on eelnevalt juba kollektiivse esindamise organisatsiooni turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tuvastanud. Konkurentsiamet ei ole aga siiani kordagi tuvastanud, et kollektiivse esindamise organisatsioon oleks turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud, mis näitab, et turgu valitseva seisundi kuritarvitamise sätete alusel litsentsitasude vaidlustamine tsiviilkohtus on pigem teoreetiline võimalus. Samuti tuleb viidata analüüsile alapeatükis 2.1.5., kus jõuti järeldusele, et Euroopa Kohtu konkurentsioiguse alane praktika ei paku selget lahendust liiga kõrgete litsentsitasude tuvastamiseks, mistõttu ei saa konkurentsioigust pidada sobivaks aluseks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks.

Ka menetluslikust küljest on tsiviilkohtumenetluses litsentsitasude vaidlustamise võimalused ebaselged. Kuigi Riigikohtu praktika kohaselt saab nõuda, et kohus asendaks majandustegevuses teoste kasutamiseks hädavajaliku litsentsilepingu sõlmimise tahteavalduse

---

³³⁹ TlnRnKo 22.12.2009, 2-07-51865.

ja määraks selle tingimused (mh tasu)³⁴⁰, on ebaselge nt see, kui pikaks ajaks kohtuotsusega litsentsilepingu tingimused kindlaks määrata saab. Samuti puudub lepingutingimuste kindlaksmääramist nõudval hagil selge õiguslik alus. Seega, kuna puuduvad nii sisulised kui ka menetluslikud erinormid kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude vaidlustamiseks, ei paku tsiviilkohtumenetlus hetkel sobivaid võimalusi kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks.

Eelneva analüüsi põhjal saab järeldada, et kehtiv õigus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas ei ole sobiv, et tagada tasakaal kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Konkurentsiameti menetlus on suunatud juba toimunud rikkumiste tuvastamisele, mitte kompromissi saavutamisele. Ka sisulisest küljest ei sobi konkurentsioigus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks, nagu sai analüüsitud alapeatükis 2.1.5. Kuigi tsiviilkohtumenetluses on võimalik litsentsitasusid vaidlustada, põhinevad vaidlustamisvõimalused üldistel eraõiguse põhimõtetel või turgu valitseva seisundi kuritarvitamise esinemisel. Võib eeldada, et kohtud lähenevad kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude kontrollimisele ettevaatlikult, mis on kehtiva õiguse põhjal ka õigustatud lähenemine. Kohtul puudub litsentsilepingu tingimuste kindlaksmääramiseks selge õiguslik alus. Kokkuvõttes on kasutajate jaoks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude vaidlustamise võimalused tsiviilkohtumenetluses äärmiselt piiratud. Seega on järgnevalt analüüsitud kehtiva õiguse muutmise võimalusi.

5.2. Muudatusettepanekud

Esiteks, kuigi tegemist pole käesoleva töö kontekstis keskse küsimusega, toetab töö autor kollektiivse esindamise organisatsioonidele tegevusloa kehtestamise nõuet. Tegevusloa nõue annaks võimaluse saada selge ülevaade, millised kollektiivse esindamise organisatsioonid Eestis tegutsevad. See, et hetkel pole selge, milliseid organisatsioone võib lugeda kollektiivse esindamise organisatsioonideks, väljendub nt autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas, kus on pikalt analüüsitud, millised organisatsioonid vastavad kollektiivse esindamise organisatsiooni mõistele. Sama probleemi näitab ka see, et K. Kaljuvee magistritöös on kollektiivse esindamise organisatsioonideks loetud ka organisatsioone, keda

---

³⁴⁰ RKTko 3-2-1-50-13, p 34.

seletuskirjas kollektiivse esindamise organisatsioonideks peetud ei ole.³⁴¹ Tegevusloa nõue annaks võimaluse kontrollida, et kõik tegevust alustavad kollektiivse esindamise organisatsioonid vastavad autoriõiguse seaduses sätestatud nõuetele. Kollektiivse esindamise organisatsioonide puhul ei kehti tavaline vastuargument tegevusloa nõudele, et see raskendab uutel teenusepakkujatel turule siseneda. Alapeatükis 1.3. sai analüüsitud, et kollektiivse esindamise organisatsioonidele iseloomulik monopoolne seisund, mistõttu uute organisatsioonide turule sisenemine on harv.³⁴²

Pöördudes kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve süsteemi juurde, siis selles osas võib välja tuua kaks põhilist mudelit: litsentsitasude eelkontroll ning litsentsitasude järelevalve kasutajate esitatud kaebuste põhjal. Samuti on võimalik rakendada mõlemat mudelit korraga nagu nt Madalmaades. Järgnevalt on analüüsitud eelkontrolli ja kaebustepõhise kontrolli toimimist ning võrreldud nende süsteemide eeliseid ja puuduseid.

Eelkontrolli süsteem kehtib Madalmaades, mille regulatsiooni on analüüsitud alapeatükis 4.3 ning samuti nt Šveitsis³⁴³. Madalmaades on kollektiivse esindamise organisatsioonidel kohustus saada litsentsitasude tõstmiseks järelevalveorgani luba, v.a. kolmel juhul: esiteks, kui litsentsitasusid tõstetakse tarbijahinnaindeksi tõusu põhjal, teiseks, kui litsentsitasude tõus lepitakse kokku kasutajaid esindavate organisatsioonidega ning kolmandaks, kui litsentsitasusid tõstetakse õiguste objektide kasutamise mahu kasvu tõttu. Samuti on järelevalveorgani loa saamise kohustus juhul, kui kollektiivse esindamise organisatsioon soovib muuta kasutajatega sõlmitavaid tüüplepinguid.

Kaebustepõhise kontrolli süsteem kehtib kõigis kolmes analüüsitud riigis ning ka paljudes teistes riikides, näiteks paljudes *common law* riikides (Uus-Meremaal, Austraalias, Singapuris³⁴⁴ ja Kanadas³⁴⁵). Kaebustepõhise kontrolli süsteem näib olevat rohkem levinud kui eelkontrolli süsteem. Kõigis kolmes töös analüüsitud riigis on loodud spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organ, mis on kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid puudutavates vaidlustes kohustuslikuks esimeseks instantsiks.

---

³⁴¹ K. Kaljuvee, lk 44–45.

³⁴² Näiteks on kõik Eesti kollektiivse esindamise organisatsioonid tegutsenud üle kümne aasta, vt: K. Nemvalts, A. Kelli, p 34.

³⁴³ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 246.

³⁴⁴ J. Drexl. Copyright, Competition and Development, p 246, pp 270–272.

³⁴⁵ M. Bouchard. Collective Management in Canada. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 277–285.

Eelkontrolli eeliseks on tugev kontroll litsentsitasude üle, kuna järelevalveorgan kontrollib kõiki litsentsitasude muudatusi, v.a. kui seadusandja otsustab osad muudatused kontrollist vabastada. See on kasulik eelkõige väiksematele kasutajatele, kes ei pruugi olla teadlikud litsentsitasude osas kaebuse esitamise võimalusest või kellel puuduvad kaebuse esitamiseks vajalikud teadmised või rahalised vahendid. Eelkontrolli puuduseks on kaebustepõhise süsteemiga võrreldes tõenäoliselt suurem halduskoormuse kasv. Põhilise vastuargumendina võib aga välja tuua, et litsentsitasude eelkontroll on liigne sekkumine kollektiivse esindamise organisatsioonide hinnakujuundusse ja seega ka ettevõtlusvabadusesse, kuna kontrollitakse ka neid litsentsitasusid, mida kasutajad ei vaidlusta. Kaebustepõhine süsteem keskendub ainult nendele litsentsitasudele, mis on kasutajate hinnangul ebaõiglasel.

Eelneva analüüsi põhjal võib töö autori hinnangul järeldada, et kaebustepõhise kontrolli süsteem on võrreldes eelkontrolli süsteemiga eelistatum lahendus, eelkõige kuna see sekkub vähem kollektiivse esindamise organisatsioonide ettevõtlusvabadusse. Samas on tegu vaieldava küsimusega. Ka õiguskirjanduses on asutud seisukohale, et kollektiivse esindamise organisatsioonide järelevalve süsteemi osas puudub selge rahvusvaheline „parim praktika“.³⁴⁶

Eelneva analüüsi põhjal toetab töö autor kaebustepõhise litsentsitasude järelevalve süsteemi kasutuselevõtmist Eestis, täpsemalt erimenetluse loomist kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks. Sellega seoses tõusetub kaks küsimust: milline peaks see erimenetlus olema ja kes peaks olema vaidlust lahendavaks organiks.

Erimenetluse ülesehituse osas saab eeskujuks võtta nt töös analüüsitud riikide õiguses sätestatud menetlused, mis on üldjoontes sarnased. Olulisteks tunnusteks, millele see menetlus vastama peaks, on töö autori hinnangul lai diskretsioon otsuse tegemisel, mh menetluskulude jaotuse kindlaksmääramisel. Samuti peaks vaidluste lahendamise organil töö autori hinnangul olema võimalus kontrollida planeeritavaid litsentsitasusid, et tagada, et vaidlus litsentsitasude üle ei takista liialt kasutajate tegutsemist.

Töö autor toetab sarnaselt Saksamaale vaidlusaluse litsentsitasu hoiustamise võimaluse loomist. Saksa õiguse kohaselt, kui kasutaja ja kollektiivse esindamise organisatsioon ei jõua

---

³⁴⁶ C. Handke, R. Towse, pp 954–955. Ka D. Gervais toob välja, et puudub ühtne lähenemine kollektiivse esindamise organisatsioonide üle järelevalve teostamisele, vt: D. Gervais, p 9.

kokkuleppele litsentsitasu suurus, loetakse litsents antuks alates hetkest, kui kasutaja on esiteks maksnud kollektiivse esindamise organisatsioonile litsentsitasu suurus, millega kasutaja nõustub ning on teiseks ülejäänud osa litsentsitasust, mida kollektiivse esindamise organisatsioon nõuab, tingimuslikult kollektiivse esindamise organisatsioonile maksnud või tema kasuks hoiustanud.³⁴⁷ Selline lahendus annab kasutajatele võimaluse vaidluse korral õiguste objektide kasutamist alustada, ilma kollektiivse esindamise organisatsioonile kogu nõutavat litsentsitasu maksmata ning samas tagab, et ka kollektiivse esindamise organisatsioon saab litsentsitasu vähemalt mingis osas kätte.³⁴⁸ Vaidlusaluse litsentsitasu hoiustamise võimalust on toetanud ka Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit.³⁴⁹

Vaidlusi lahendavaks organiks tuleks töö autori hinnangul valida tsiviilasju lahendavad kohtud või luua eraldiseisev organ kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudega seotud vaidluste lahendamiseks. Kohtute kasuks räägib see, et selle lahendusega kaasneks oluliselt väiksem halduskoormuse kasv. Samuti toetab kohtute valimist see, et Eestis ei ole üldiselt palju spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organeid. Plaan luua kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid puudutavate vaidluste jaoks eraldi organ, tõstataks kindlasti küsimuse, et kas ei ole olulisemaid vaidluste liike, mille jaoks sarnane organ vajalik oleks, nt maksuvaidlused või vanglatega seonduvad vaidlused.

Samas räägib ka spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomise kasuks mitu argumenti. Näiteks on kõigis töös analüüsitud riikides otsustatud spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomise kasuks. Samas on tegemist ka Eestist suuremate riikidega. Spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomist on toetanud ka Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, kes on välja toonud, et „nii [kollektiivse esindamise organisatsioonid] kui ka teoste kasutajad tunnevad puudust päris eraldiseisvast organist, kes nendevahelisi õiguslikke vaidlusi asjatundlikult lahendab ning probleemile oma õigusliku hinnangu annab“.³⁵⁰ J. Reinbothe sõnul oli Saksamaal spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomise põhjuseks see, et kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid puudutavate vaidluste lahendamine nõuab suuri teadmisi kollektiivse esindamise süsteemist, litsentsitasude majandusliku mõju hindamist ning laia diskretsiooni

---

³⁴⁷ UrhWahrnG § 11(2).

³⁴⁸ Vt ka: J. Reinbothe, p 222.

³⁴⁹ Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamus Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta, lk 2.

³⁵⁰ Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamus Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta, lk 2.

rakendamist, mistõttu on tavakohtute jaoks selliste vaidluste lahendamine liiga keeruline.³⁵¹ Töö autor nõustub J. Reinbothega, et põhiline argument spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomise toetuseks on võimalus tagada, et otsuse teevad isikud, kes on keerulise kollektiivse esindamise süsteemiga hästi kursis. Litsentsitasude kindlaksmääramine võib hõlmata nt keerulist analüüsi selle kohta, kui suure protsendi kasutaja tuludest peaks litsentsitasuks maksma. Kokkuvõttes on töö autor seisukohal, et põhimõtteliselt on eelistatav spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomine, mille kasuks räägib palju argumente, sh välisriikide praktika. Samas ei ole selle lahenduse kasutuselevõtmine Eestis ilmselt kõrgete kulude tõttu realistlik.

Lisaks toetab töö autor sarnaselt Saksa õigusega sätete kehtestamist, mille kohaselt on kollektiivse esindamise organisatsioonidel reeglina kohustus kasutajaid esindavate organisatsioonidega litsentsilepingu osas sõlmida raamleping.³⁵² Selline lahendus tagab, et kui kasutajaid esindav organisatsioon seda soovib, on tal võimalus kollektiivse esindamise organisatsiooniga läbirääkimisi pidada ning kollektiivse esindamise organisatsioon ei saa kasutajatega konsulteerimata litsentsilepingute tüüptingimusi ja litsentsitasusid kehtestada. Samuti näeb Saksa õigus ette, et juhul kui vaidluste lahendamise organ menetleb samal ajal raamlepingut puudutavat vaidlust ning samateemalist vaidlust üksiku kasutajaga, on organil õigus peatada menetlus üksiku kasutajaga peetavas vaidluses kuni raamlepingut puudutavas vaidluses otsuse tegemiseni.³⁵³ See lahendus aitab eelduslikult vähendada vaidluste arvu ja seeläbi halduskoormust.

Kokkuvõttes toetab töö autor erimenetluse loomist kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude vaidlustamiseks. Menetlusreeglite väljatöötamisel saab lähtuda analüüsitud riikide eeskujust. Sobivaks vaidluste lahendamise organiks oleks kas tsiviilasju lahendavad kohtud või spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organ. Eraldi organi loomine pole kõrgete kulude tõttu siiski tõenäoliselt realistlik. Samuti toetab töö autor Saksamaa eeskujul kasutajaid esindavate organisatsioonidega raamlepingute sõlmimise kohustuse sätestamist ning vaidlusaluse litsentsitasu hoiustamise võimaluse loomist. Lisaks toetab töö autor kollektiivse esindamise organisatsioonidele tegevusloa nõude kehtestamist, et luua selgus, milliseid organisatsioone saab lugeda kollektiivse esindamise organisatsioonideks.

---

³⁵¹ J. Reinbothe, p 229-230.

³⁵² UrhWahrnG § 12.

³⁵³ UrhWahrnG § 14e.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli analüüsida, kas Eestis kehtiv õiguslik raamistik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks on sobiv, et tagada tasakaal kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Eesmärgi saavutamiseks püstitas töö autor hüpoteesi, et Eestis kehtiv õiguslik raamistik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks on nii menetluslikust kui ka sisulisest aspektist ebasobiv kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide tasakaalustamiseks.

Esimeses peatükis jõuti järeldusele, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund on laialt levinud, kuid samas võib sellist olukorda pidada üldise huvi vaatepunktist ka eelistatavaks. Samuti jõuti järeldusele, et kollektiivse esindamise organisatsioonide monopoolne seisund toob kaasa järelevalve teostamise vajaduse, et vältida turupositsiooni kuritarvitamist.

Teises peatükis analüüsiti esiteks ELTL art-s 102 sätestatud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise koosseisu rakendamist kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasudele. Sealjuures eristati kolme kuritarvituse liiki – liiga kõrgete litsentsitasude kehtestamine, mida Euroopa Kohus on käsitlenud *Tournier* otsuses³⁵⁴ ning ebasobiva litsentsitasu arvestamise meetodi kasutamine ja võrdväärsetele kokkulepetele erinevate tingimuste rakendamine, mida Euroopa Kohus on käsitlenud *Kanal 5* otsuses³⁵⁵. Töö autor jõudis järeldusele, et Euroopa Liidu konkurentsioigus ei paku terviklikku ja piisavat mudelit kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks. Eelkõige puudub sobiv meetod, mille põhjal kindlaks teha, kas kollektiivse esindamise organisatsioon on rakendanud liiga kõrgeid litsentsitasusid. *Tournier* otsuses väljapakutud teiste riikidega võrdlemise meetod pakub selge lahenduse ainult kõige ekstreemsemateks juhtudeks, kus kollektiivse esindamise organisatsiooni rakendatavad litsentsitasud on mitu korda kõrgemad kui üheski teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Samas jõudis töö autor järeldusele, et konkurentsioiguselt ei saagi eeldada litsentsitasude lubatava suuruse osas selgete kriteeriumite kehtestamist, kuna sellised kriteeriumeid pole kehtestatud ka ühegi analüüsitava riigi õiguses. Töö autor nõustus seega J. Drexli hinnanguga, et konkurentsioiguse roll on olla pigem nõ

---

³⁵⁴ EKo C-395/87, *Tournier*.

³⁵⁵ EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*.

varuvariandiks üksikjuhtude jaoks, kus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalvet käsitlev eriregulatsioon mingil põhjusel sobivat lahendust pakkuda ei suuda. Vaatamata konkurentsioiguse puudustele on mitmed Euroopa Liidu riikide konkurensiametid siiski tuvastanud, et kollektiivse esindamise organisatsioon on litsentsitasusid seades turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud.

Kollektiivse esindamise direktiivi analüüsimisel jõuti järeldusele et, kuigi kollektiivse esindamise direktiiv on esimene Euroopa Liidu õigusakt, mis sätestab nõuded kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasudele, ei ole tegemist täpsete nõuetega, vaid pigem üldiste põhimõtetega, mis põhinevad varasemal Euroopa Kohtu konkurentsioiguse alasel praktilal. Töö autori hinnangul ei tuleks litsentsitasusid käsitlevat kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg-t 2 käsitleda eraldiseisva regulatsioonina litsentsilepingute tingimuste osas, vaid pigem ELTL art-t 102 täpsustava sättena, et tagada õigusselgus.

Kolmandas peatükis analüüsiti Eesti siseriikliku õigust, analüüsides esmalt sisulisi nõudeid litsentsitasudele ning teiseks menetluslikke võimalusi litsentsitasude järelevalveks.

Konkurentsioiguse osas jõuti järeldusele, et kuna Eestis on kollektiivse esindamise organisatsioonide turgu valitseva seisundi kuritarvitamise osas vähe praktikat, tuleks selles osas tugineda Euroopa Kohtu praktikale, et tagada turuosaliste jaoks ettenähtavus. Samuti jõuti seisukohale, et kuigi konkurentsiseaduse sätetest tuleneb üldjuhul kollektiivse esindamise organisatsioonile kohustus sõlmida kasutajaga litsentsileping, tuleks litsentsilepingu sõlmimise kohustus otsesõnu seaduses sätestada.

Autoriõiguse seaduse analüüsimisel jõuti järeldusele, et kollektiivse esindamise direktiivi ülevõtmisel Eesti õigusesse oli kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve vaatepunktist eelkõige vaid turuosaliste teadlikkust tõstev roll. AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 tuleb töö autori hinnangul käsitleda konkurentsioigust täpsustavate sätetena, mitte iseseisva eriregulatsioonina, kuna need põhinevad Euroopa Kohtu konkurentsioiguse alasel praktilal. Samuti jõuti järeldusele, et AutÕS § 79¹¹ lg 1 teine lause internetipõhiste teenuste kohta ei ole kooskõlas kollektiivse esindamise direktiiviga, mistõttu tuleb sätet muuta. AutÕS § 87¹ lg 1 heas usus läbirääkimiste pidamise kohta tuleb seaduse süsteemsuse säilitamiseks kehtetuks tunnistada või laiendada kohustust kõigile kasutajatega peetavatele läbirääkimistele. Eesti õigusesse tuleks üle võtta ka kollektiivse esindamise direktiivi art 16 lg 2 viimane lause, mis sätestab kohustuse teavitada kasutajat litsentsitasude seadmisel kasutatud kriteeriumidest,

et tagada selle kohustuse täitmine ja kasutajate teadlikkus õigusest teavet nõuda.

Võlaõigusseaduse analüüsimisel jõuti järeldusele, et kasutajate võimalust tugineda lepinguvabaduse põhimõttele ning litsentsitasude osas läbirääkimisi pidada piiravad ühelt poolt kollektiivse esindamise organisatsiooni tugev läbirääkimispositsioon ning teisalt see, et kollektiivse esindamise organisatsioonil on konkurentsioiguse kohaselt keelatud üksikuid kasutajaid eelistada neile soodustusi pakkudes. Riigikohtu praktika põhjal saab järeldada, et kui kasutaja majandustegevuse jaoks on kollektiivse esindamise organisatsiooni esindatavate õiguste kasutamine hädavajalik, on kasutajal õigus nõuda, et kollektiivse esindamise organisatsioon sõlmiks temaga mõistlikel tingimustel litsentsilepingu. Mõistlike tingimuste kindlakstegemiseks puuduvad aga selged kriteeriumid.

Litsentsitasude järelevalve menetluslikke võimalusi analüüsid käsitleti Konkurentsiameti ja Justiitsministeeriumi teostatavat järelevalvet ning tsiviilkohtumenetluses litsentsitasude vaidlustamise võimalusi, sh kasutajate võimalusi menetluses osaleda.

Konkurentsiamet teostab kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalvet väärteo- ja haldusmenetluses. Konkurentsiamet teostab järelkontrolli litsentsitasude üle, mida kollektiivse esindamise organisatsioon on juba rakendanud ning mitte planeeritavate litsentsitasude üle. Konkurentsiametil puudub õigus kollektiivse esindamise organisatsiooni litsentsitasusid kindlaks määrata, v.a. kohustuste võtmise taotluse esitamise puhul. Kasutajatel on võimalus osaleda haldusmenetluses, halduskohtumenetluses ja väärteo kohtuvälises menetluses.

Justiitsministeeriumi järelevalve osas asuti seisukohale, et kuna AutÕS § 79¹¹ lg-d 1 ja 2 tuleb käsitleda konkurentsioigust täpsustavate sätetena, on Justiitsministeeriumi teostatav järelevalve nende sätete täitmise üle Konkurentsiameti ülesande dubleerimine. Seega tuleb nimetatud sätete täitmise üle riikliku järelevalve teostamine üle anda Konkurentsiametile.

Kasutajatel on tsiviilkohtumenetluses võimalik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasusid vaidlustada erinevate hagide esitamise teel. Riigikohus on eraldi välja toonud, et kasutajal on õigus nõuda, et kohus asendaks majandustegevuses teoste kasutamiseks hädavajaliku kokkuleppe sõlmimise tahteavalduse ja määraks selle tingimused (mh tasu). Riigikohtu seisukohti edasi arendades võib järeldada, et kui kasutaja, kelle jaoks litsentsilepingu sõlmimine on hädavajalik, on kollektiivse esindamise organisatsiooniga

litsentsilepingu juba sõlminud, võib kasutajal olla ebamõistlike litsentsilepingu tingimuste korral õigus esitada kahju hüvitamise hagi VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 8 alusel ning samuti nõuda litsentsilepingu muutmist. Töö autor asus seisukohale, et kuna kollektiivse esindamise organisatsioonil on üldjuhul KonkS § 16 p 3 või 6 kohaselt kohustus sõlmida kasutajaga litsentsileping, on ka kasutajatel, kelle jaoks litsentsilepingu sõlmimine ei ole hädavajalik, üldjuhul õigus nõuda litsentsilepingu sõlmimist tingimustel, mis vastavad KonkS § 16 ja ELTL art 102 tingimustele. Kui kollektiivse esindamise organisatsioon on litsentsitasusid seades kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit, võib kasutajal lisaks olla õigus esitada hagi VÕS § 1043 ja § 1045 lg 1 p 7 alusel. Samuti tõusetub turgu valitseva seisundi kuritarvitamise puhul küsimus litsentsilepingu võimaliku tühisuse kohta TsÜS § 87 alusel.

Neljandas peatükis käsitleti Saksamaa, Suurbritannia ja Madalmaade õigust litsentsitasude järelevalve osas.

Saksamaal on kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks ette nähtud eriregulatsioon, mille keskseks elemendiks on spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi *Schiedsstelle* tegevus. *Schiedsstelle* eripäraks on, et tehtud otsused ei ole pooltele siduvad, vaid muutuvad siduvaks alles juhul, kui kumbki pool otsusele vastu ei vaidle. Samuti on Saksamaale iseloomulik kasutajate ühendustega sõlmitud raamlepingute sõlmimise soosimine. Eriliseks võib välja tuua ka kohtupraktikas välja kujunenud tavapärase litsentsitasu suuruse, 10 % kasutaja tuludest.

Suurbritannia süsteem kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks on äärmiselt arenenud. Suurbritannias tegutseb samuti spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organ, milleks on autoriõiguse tribunal (*Copyright Tribunal*). Autoriõiguse tribunaliga pika praktika põhjal on välja kujunenud selged põhimõtted litsentsitasude kindlaks määramiseks. Eriline on see, et kohtud eeldavad, et spetsialiseerunud autoriõiguse tribunal on asja õigesti lahendanud. Võrreldes Saksamaaga on Suurbritannias rangemad nõuded litsentsitasude sidumisele kasutaja teenitava tuluga, kuna nõutakse piisava põhjusliku seose tõendamist õiguste objektide kasutamise ja kasutaja tulu vahel ning ei eeldata tulupõhise litsentsitasu arvestamise meetodi lubatavust.

Madalmaade süsteemi iseloomustab erinevate järelevalveorganite paljusus. Kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle teostavad järelevalvet nii konkurentsiamet, vaidluste lahendamise komisjon kui ka järelevalvekomisjon. Järelevalvekomisjonil on

kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle tugev kontroll, kuna üldjuhul peab litsentsitasude tõstmise järelevalvekomisjoniga kooskõlastama ning samuti on järelevalvekomisjonil õigus määrata kõrgeid trahve. Vaidluste lahendamise komisjon on erinevalt nt Suurbritannia autoriõiguse komisjonist keskendunud pigem väiksemate vaidluste lahendamisele lihtsa ja odava menetluse käigus.

Viiendas peatükis anti esiteks hinnang kehtivale Eesti õigusele ning jõuti seisukohale, et kehtiv õigus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalve osas ei ole sobiv, et tagada tasakaal kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide vahel. Konkurentsiameti menetlus on suunatud juba toimunud rikkumiste tuvastamisele, mitte kompromissi saavutamisele. Ka sisulisest küljest ei sobi konkurentsioigus kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle järelevalve teostamiseks. Kuigi tsiviilkohtumenetluses on võimalik litsentsitasusid vaidlustada, põhinevad vaidlustamisvõimalused üldistel eraõiguse põhimõtetel või turgu valitseva seisundi kuritarvitamise esinemisel. Seega võib eeldada, et kohtud lähenevad kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude kontrollimisele ettevaatlikult. See on kehtiva õiguse põhjal ka õigustatud lähenemine. Kohtul puudub litsentsilepingu tingimuste kindlaksmääramiseks ka selge õiguslik alus. Kokkuvõttes on kasutajate jaoks kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude vaidlustamise võimalused tsiviilkohtumenetluses äärmiselt piiratud.

Viiendas peatükis tehti ettepanekud kehtiva õiguse muutmiseks. Töö autor toetab erimenetluse loomist kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude vaidlustamiseks. Menetlusreeglite väljatöötamisel saab lähtuda analüüsitud riikide eeskujust. Sobivaks vaidluste lahendamise organiks oleks tsiviilasju lahendavad kohtud või spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organ. Spetsialiseerunud vaidluste lahendamise organi loomine pole kõrgete kulude tõttu siiski tõenäoliselt realistlik. Samuti toetab töö autor Saksamaa eeskujul kasutajaid esindavate organisatsioonidega raamlepingute sõlmimise kohustuse sätestamist ning vaidlusaluse litsentsitasu hoiustamise võimaluse loomist. Töö autor toetab ka kollektiivse esindamise organisatsioonidele tegevusloa nõude kehtestamist, et luua selgus, milliseid organisatsioone lugeda kollektiivse esindamise organisatsioonideks

Viimases alapeatükis viidi seega lõpule töö aluses püstitatud hüpoteesi kontroll. Hüpotees, et Eestis kehtiv õiguslik raamistik kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude järelevalveks on nii menetluslikust kui ka sisulisest aspektist kasutajate ja kollektiivse esindamise organisatsioonide huvide tasakaalustamiseks mitesobiv, leidis kinnitust.

Supervision of Licence Fees Set by Collective Management Organisations (Abstract)

The purpose of the thesis was to analyse, whether the existing legal framework in Estonia for exercising supervision over licence fees set by collective management organisations is adequate to ensure balance between the interests of users and collective management organisations. The author analysed possible legal options for contesting licence fees set by collective management organisations, including proceedings initiated by users such as civil proceedings.

In the first chapter, the author gave an overview of the functioning of the collective management system and of the reasons why collective management organisations tend to be monopolies. The author also analysed, why it is necessary to exercise supervision over licence fees set by collective management organisation. The author came to the conclusion that the monopolistic status of collective management organisations is widespread. However, such monopolistic status can be considered to be in the public interest. The author also reached the conclusion that according to the prevailing opinion in legal literature, it is necessary to exercise supervision over the licence fees set by collective management organisations in order to ensure that the organisations do not abuse their monopolistic status.

In the second chapter the author analysed, which requirements European Union law establishes for licence fees set by collective management organisations. First, the author analysed the application of European Union competition law to licence fees set by collective management organisations, specifically the prohibition of abuse of dominant position provided in Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union (hereinafter TFEU). The author distinguished between three types of abuses: setting too high licence fees, using an inadequate method for calculating licence fees and applying dissimilar conditions to equal transactions. The European Court of Justice has analysed the first type of abuse in case C-395/87 (*Tournier*) and the second and third types of abuses in case C-52/07 (*Kanal 5*). The author came to the conclusion that European Union competition law does not provide a complete and sufficient framework for exercising supervision over licence fees set by collective management organisations, mainly because it does not offer a suitable method to identify excessive licence fees. According to the *Tournier* case, to identify excessive licence fees, the fees must be compared to similar licence fees used in other European Union Member States. However, in the *Tournier* case, the licence fees in question were many times higher than all of the comparable licence fees in other Member States. Therefore the test used in the

Tournier case does not offer a solution for less extreme cases. The author came to the conclusion that the role of competition law is to be a last resort for exercising supervision over licence fees in situations where more specific regulation has failed for some reason. The author also analysed the practice of competition authorities in European countries and found that in several cases authorities had established that a collective management organisation had abused its dominant position when setting licence fees.

Secondly, the author analysed the Collective Management Directive (Directive 2014/26/EU). The author came to the conclusion that although Article 16(2) of the Collective Management Directive provides requirements for licence fees set by collective management organisations, the provision mainly codifies the European Court of Justice judgement in the *Kanal 5* case. Therefore, as the provision is based on previous case law in the field of competition law, it should be considered as a provision that specifies Article 102 TFEU, not as establishing a new framework of requirements for licence fees set by collective management organisations. This is necessary in the interest of ensuring legal clarity.

In the third chapter, the author analysed Estonian national law. First, the author analysed Estonian competition law. The author established that there is a small amount of case law and administrative practice in applying the prohibition of abuse of dominance to collective management organisations. The Estonian Competition Authority has made one decision in that field, where it found that it was not possible to establish that collective management organisations had abused dominant position. In the decision, the Competition Authority also expressed an opinion that competition law is not suitable for exercising supervision over licence fees set by collective management organisations. The author concluded that in future cases, it would be preferable if Estonian courts and administrative bodies followed the case law of the European Court of Justice when investigating possible abuse of dominance cases concerning collective management organisations. This would help to ensure that the result of the investigations would be foreseeable for concerned parties.

Second, the author analysed the transposition of the Collective Management Directive into Estonian law. The author concluded that regarding licence fees, the effect of the transposition is mainly increased awareness of users and collective management organisations. This conclusion was related to the previous conclusion that Article 16(2) of the Collective Management Directive mainly codifies previous European Court of Justice case law in the field of competition law. The author also established that Estonia has failed to transpose some

important provisions of the Directive (e.g. the last sentence of Article 16(2)) and has transposed some provisions incorrectly (the second sentence of Article 16(2)).

Third, the author analysed requirements of the Law of Obligations Act and the General Part of the Civil Code Act that may be applied to licence fees set by collective management organisations. The author concluded that although in principle, users have the right to negotiate licence fees, this right is limited. On the one hand, collective management organisations are monopolies and therefore have strong bargaining power, which limits the users' ability to negotiate licence fees. On the other hand, competition law prohibits collective management organisations from treating similar users differently by providing discounts for some users. However, negotiating licence fees through associations of businesses is still possible. The author also analysed the case law of the Supreme Court of Estonia. The Supreme Court is of the position that if the use of rights managed by a collective management organisations is essential for a user's activities, the user has the right to demand that the collective management organisations enters into a licence agreement under reasonable terms. However, there are no clear criteria for establishing these reasonable terms.

Fourth, the author analysed procedural aspects of exercising supervision over licence fees.

The Competition Authority exercises supervision over licence fees set by collective management organisations in administrative and misdemeanour proceedings. The focus of these proceedings is to establish instances of abuse of dominance which have already taken place. The Competition Authority does not have authority to investigate planned licence fees. The Competition Authority also does not generally have authority to propose and set licence fees itself.

Under the Copyright Act, the Ministry of Justice exercises state supervision over compliance with s. 79¹¹ of the Copyright Act which transposes Article 16(2) of the Collective Management Directive. The author came to the conclusion that the Competition Authority would be a more suitable authority for exercising supervision over compliance with s. 79¹¹ of the Copyright Act, as the provision clarifies competition law provisions on abuse of dominance.

There are several ways in which it may be possible to contest licence fees set by collective management organisations in civil proceedings. The Supreme Court has established that if the

use of rights managed by a collective management organisation is essential for a user's activities, the user can file a claim to ask the court to replace the necessary declaration of intention for entering into a licence agreement and also to establish the terms of the licence agreement, including the licence fee. Abuse of dominance by a collective management organisation also provides a basis for several other types of claims, for example a claim for damages under s. 1043 and s. 1045 ss. 1 p. 7 of the Law of Obligations Act.

In the fourth chapter, the author analysed the laws of Germany, the United Kingdom and the Netherlands regarding supervision of licence fees.

Under German law, the main supervisory body is the *Schiedsstelle*, which is a specialised dispute resolution body that resolves disputes related to collective management organisations. Decisions made by the *Schiedsstelle* are not initially binding for the parties and also do not become binding if one of the parties informs the *Schiedsstelle* that they do not agree with the decision. According to German case law, a standard licence fee is 10% of the user's revenue.

In the United Kingdom, the framework for exercising supervision over collective management organisations has a long history. The main supervisory body is the Copyright Tribunal, which is a specialised dispute resolution body that resolves disputes related to collective management organisations. In their case law, courts in the United Kingdom have expressed an opinion that it is presumed that the Copyright Tribunal, as a specialised body, has settled the dispute correctly and therefore the courts approach appealed Copyright Tribunal decisions with caution. Compared to Germany, the requirements for setting a licence fee as a percentage of the user's revenue are stricter. According to the case law of the Copyright Tribunal, to set a licence fee which is calculated as a percentage of the user's revenue, it is necessary to prove that a sufficient causal relationship exists between the use of works and the revenue of the user.

In the Netherlands, there are several bodies which exercise supervision over licence fees set by collective management organisations. A supervisory commission exercises strong control over licence fees, as generally increases in licence fees must be approved by the supervisory commission. In addition, a specialised committee for resolving disputes related to collective management organisations has been established in the Netherlands. The aim of establishing the committee was to provide a cheap and simple dispute resolution mechanism for users. The committee is only authorised to solve disputes of up to 100 000 euros.

In the fifth chapter, the author provided an assessment of the current legal framework for exercising supervision over licence fees set by collective management organisations in Estonia. The author concluded that the current legal framework is not suitable for ensuring a balance between the interest of users and collective management organisations. Proceedings conducted by the Competition Authority are focused on establishing infringements and not on finding a compromise between users and collective management organisations. Also from a substantive point of view, competition law is not suitable for exercising supervision over licence fees set by collective management organisations. Although it is possible to contest licence fees in civil proceedings, the claims can only be based on general principles of civil law or on establishing that the collective management organisation has abused its dominant position. According to the author's view, the courts are likely to approach such cases with caution. This is also a justified approach based on the current law, which provides no clear legal basis for civil courts to examine licence fees set by collective management organisations.

In the fifth chapter, the author also provided proposals to amend the current law. The author supported creating a special procedure for contesting licence fees set by collective management organisations. The laws of Germany, the United Kingdom and the Netherlands can be used as an example for creating the procedural provisions. According to the author's view, there are two main alternatives regarding the dispute resolution body: civil courts or establishing a new specialised dispute resolution body. The main argument for creating a specialised dispute resolution body is the opportunity to ensure that the persons resolving the disputes have a good knowledge of the collective management system. However, establishing a separate dispute resolution body is probably not realistic due to the high costs.

The author also proposed to establish an obligation for collective management organisations to enter into framework licence agreements with users' associations. In addition, the author proposed to establish an option for users to deposit the contested licence fee, which would give them the right to use the works while the dispute is ongoing. The aforementioned two proposals were based on similar provisions in German law.

KASUTATUD MATERJALID

Kasutatud kirjandus

1. H. Ahlberg, H. Götting (Hrsg.). Beck'scher Online-Kommentar Urheberrecht. 11. Edition. München: C.H.BECK 2016.
2. R. Allendesalazar, R. Vallina. Collecting Societies: The Usual Suspects. – C. Ehlermann, I. Atanasiu (eds). European Competition Law Annual 2005: The Interaction Between Competition, Law and Intellectual Property Rights. Oxford: Hart Publishing 2007, pp 371–397.
3. E. Arezzo. Competition and Intellectual Property Protection in the Market for the Provision of Multi-Territorial Licensing of Online Rights in Musical Works – Lights and Shadows of the New European Directive 2014/26/EU. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2015 Vol 46 No 5, pp 534–564.
4. L. Bently, B. Sherman. Intellectual Property Law. Fourth edition. Oxford: Oxford University Press 2014.
5. M. Bouchard. Collective Management in Canada. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 265–288.
6. I. Brinker, T. Holz Müller. Competition law and copyright - observations from the world of collecting societies. – European Intellectual Property Review 2010 Vol 32 No 11, p 553–559.
7. C. Davies, T. Cheng. Intellectual Property Law in the United Kingdom. Zuidpoolsingel: Kluwer Law International 2011.
8. J. Drexl (et al). Comments of the Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law on the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on Collective Management of Copyright and Related Rights and Multi-Territorial Licensing of Rights in Musical Works for Online Uses in the Internal Market COM (2012)372. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2013 Vol 44 No 3, pp 322-350.
9. V. Falce. Copyright Societies under Scrutiny: From the EU Approach to the Italian Solution. – World Competition Law and Economics Review 2014 Vol 37 No 1, pp 121–132.
10. M. Ficsor. Collective Management of Copyright and Related Rights. – Geneva: World Intellectual Property Organization 2002.

11. M. Ficsor. Collective Rights Management from the Viewpoint of International Treaties, with Special Attention to the EU 'Acquis'. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 31–80.
12. M. Ficsor, M. Chatalbashev. Collective Management in Central and Eastern Europe. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 111–138.
13. K. Garnett, G. Davies, G. Harbottle. Copinger & Skone James on Copyright. Sixteenth edition. London: Sweet & Maxwell 2005.
14. D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015.
15. D. Gervais. Collective Management of Copyright: Theory and Practice in the Digital Age. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 3–30.
16. P. Gilliéron. Collecting Societies and the Digital Environment. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2006 Vol 37 No 8, pp 939–969.
17. C. Graber. Collective Rights Management, Competition Policy and Cultural Diversity: EU Lawmaking at a Crossroads. Lucerne: i-call, The Research Centre for International Communications and Art Law at the University of Lucerne 2012.
18. L. Guibault, S. van Gompel. Collective Management in the European Union. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 139–174.
19. C. Handke, R. Towse. Economics of Copyright Collecting Societies. – International Review of Intellectual Property and Competition Law 2007 Vol 8 No 38, pp 937–957.
20. P. Kala. Laiendatud kollektiivne litsents autoriõiguslikes ja autoriõigusega kaasnevates suhetes. Tartu: Tartu Ülikool 2013.
21. K. Kaljuvee. Õiguslikud väljakutsed audiovisuaalsete teoste kasutamisel kaabelvõrgus. Magistritöö. Tallinn: Tartu Ülikool 2013.
22. A. Katz. The Potential Demise of Another Natural Monopoly: Rethinking the Collective Administration of Performing Rights – Journal of Competition Law & Economics 2005 Vol 1 No 3, pp 541–593.
23. A. Katz. The Potential Demise of Another Natural Monopoly: New Technologies and the Administration of Performing Rights. – Journal of Competition Law & Economics Vol 2 No 2, pp 245–284.
24. K. Koelman. Regulation of Collecting Societies. – B. Hugenholtz, A. Quaedvlieg, D.

- Visser (eds). A century of Dutch copyright law: Auteurswet 1912-2012. Amsterdam: DeLex 2012, pp 477–504.
25. G. Lunney. Copyright Collectives and Collecting Societies: The United States Experience. – D. Gervais (ed). Collective Management of Copyright and Related Rights. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 319–366.
  26. T. Melk. Legaalne muusikateoste failijagamine kollektiivse esindamise organisatsiooni kaudu. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool 2013.
  27. K. Nemvalts, A. Kelli. The Estonian Perspective on the Transposition of the Directive on Collective Management of Copyright and Related Rights. – *Juridica International* 2015 Vol 23, pp 33-42.
  28. S. Nérisson. Last year at Marienbad: the ECJ "OSA" decision - milestones on the way to a European law of copyright and of its management. – *European Intellectual Property Review* 2015 Vol 37 No 6, pp 388-394.
  29. H. Pisuke. Estonian Authors' Society Operating. – *Teostory: Teoston asiakaslehti* 1991 No 2, pp 3–4.
  30. J. Reinbothe. Collective Rights Management in Germany. – D. Gervais (ed). *Collective Management of Copyright and Related Rights*. Third edition. Alphen aan de Rijn: Kluwer Law International 2015, pp 205–242.
  31. A. Schierholz. Collective rights management in Europe – Practice and legal framework. – M. Walter, S. von Lewinski (eds). *European Copyright Law: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press 2010, pp 1145–1190.
  32. G. Tritton (et al). *Intellectual property in Europe*. Second Edition. London: Sweet & Maxwell 2002.
  33. U. Uchtenhagen. *Copyright Collective Management in Music*. Geneva: World Intellectual Property Organization 2005.
  34. E. Vasamäe. Autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik kollektiivne teostamine. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2014.
  35. E. Vasamäe. Kollektiivse esindamise organisatsioonide esindusõiguse ulatus. – *Juridica* 2012 VII, lk 529-534.
  36. E. Vasamäe. Milline on autoriõiguste ja autoriõigusega kaasnevate õiguste jätkusuutlik teostamine? – *Juridica* 2014 III, lk 189-197.
  37. R. Whish. *Competition Law*. Sixth Edition. Oxford: Oxford University Press 2009.

Kasutatud õigusaktid

Rahvusvahelised lepingud

38. Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsioon. – RT II 1994, 16, 49.
39. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326, lk 47-200.

Euroopa Liidu teisene õigus

40. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2006/123/EÜ, 12. detsember 2006, teenuste kohta siseturul. – ELT L 376, 27.12.2006, lk 36–68.
41. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/26/EL, 26. veebruar 2014, autoriõiguse ja autoriõigusega kaasnevate õiguste kollektiivse teostamise ning muusikateose internetis kasutamise õiguse multiterritoriaalse litsentsimise kohta siseturul. – ELT L 84, 20.3.2014, lk 72–98.
42. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, 26. november 2014, teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral. – ELT L 349, 5.12.2014, lk 1–19.
43. Nõukogu direktiiv 93/83/EMÜ, 27. september 1993, teatavate satelliitlevile ja kaabli kaudu taasedastamisele kohaldatavaid autoriõigusi ja sellega kaasnevaid õigusi käsitlevate eeskirjade kooskõlastamise kohta. – EÜT L 248, 6.10.1993, lk 15–21 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 17 kd 1 lk 134–140).
44. Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta. – EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1–25 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8 kd 2 lk 205–229).

Eesti Vabariigi riigisisised õigusaktid

45. Asendustäitmise ja sunniraha seadus. – RT I, 12.07.2014, 29.
46. Autoriõiguse seadus. – RT I, 01.04.2016, 4.
47. Autoriõiguse seaduse muutmise seadus. – RT I, 01.04.2016, 2.
48. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
49. Halduskohtumenetluse seadustik. – RT I, 13.04.2016, 3.
50. Haldusmenetluse seadus. – RT I, 23.02.2011, 8.
51. Konkurentsiseadus. – RT I, 30.12.2014, 15.
52. Korrakaitse seadus. – RT I, 23.03.2015, 207.
53. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. – RT I, 10.03.2016, 10.

54. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 12.03.2015, 106.
55. Võlaõigusseadus. – RT I, 11.03.2016, 2.
56. Väärteomenetluse seadustik. – RT I, 19.03.2015, 37.

Välisriikide õigusaktid

57. Besluit van 25 juni 2013, houdende uitvoering van de Wet toezicht en geschillenbeslechting collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten. – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033622/2015-11-01> (23.04.2016).
58. Copyright, Designs and Patents Act 1988 of 15th November 1988. – <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (23.04.2016).
59. Gesetz über die Wahrnehmung von Urheberrechten und verwandten Schutzrechten (Urheberrechtswahrnehmungsgesetz – UrhWahrnG) vom 9. September 1965 (BGBl. I S. 1294), das zuletzt durch Artikel 218 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist. – <http://www.gesetze-im-internet.de/urhwahrng/BJNR012940965.html> (22.04.2016).
60. Regeling van de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie van 20 juni 2013, nr. 398467, houdende aanwijzing van de geschillencommissie zoals bedoeld in artikel 22 van de Wet toezicht en geschillenbeslechting collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten (Regeling aanwijzing geschillencommissie ex artikel 22 Wet toezicht en geschillenbeslechting [...] beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0033591/2013-07-01> (23.04.2016).
61. The Copyright Tribunal Rules 2010 of 15th March 2010. – <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/791/made> (23.04.2016).
62. Verordnung über die Schiedsstelle für Urheberrechtsstreitfälle (Urheberrechtsschiedsstellenverordnung – UrhSchiedsv) vom 20. Dezember 1985 (BGBl. I S. 2543), die zuletzt durch Artikel 219 der Verordnung vom 31. August 2015 (BGBl. I S. 1474) geändert worden ist. – https://www.gesetze-im-internet.de/urhschiedsv_1985/BJNR025430985.html (22.04.2016).
63. Wet van 23 september 1912, houdende nieuwe regeling van het auteursrecht (Auteurswet). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2015-07-01> (23.04.2016).
64. Wet van 6 maart 2003, houdende bepalingen met betrekking tot het toezicht op collectieve beheersorganisaties voor auteurs- en naburige rechten (Wet toezicht collectieve beheersorganisaties auteurs- en naburige rechten). – <http://wetten.overheid.nl/BWBR0014779/2015-11-01> (23.04.2016).

Kasutatud kohtulahendid

Euroopa Kohtu lahendid

65. EKo C-27/76, *United Brands vs. komisjon*.
66. EKo C-402/85, *Basset vs. SACEM*.
67. EKo C-62/86, *AKZO vs. komisjon*.
68. EKo C-395/87, *Tournier*.
69. EKo C-395/87, *Tournier*, kohtujurist F. Jacobsi ettepanek.
70. EKo C-110/88, *Lucazeau jt vs. SACEM jt*.
71. EKo C-7/97, *Bronner*.
72. EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*.
73. EKo C-52/07, *Kanal 5 ja TV 4*, kohtujurist V. Trstenjaki ettepanek.
74. EKo C-351/12, *OSA*.

Eesti kohtulahendid

75. RKKKm 3-1-1-81-13.
76. RKHKo 3-3-1-66-02.
77. RKHKo 3-3-1-26-12
78. RKHKo 3-3-1-42-14.
79. RKTko 3-2-1-164-09.
80. RKTko 3-2-1-50-13.
81. TlnRnKo 22.12.2009, 2-07-51865.

Välisriikide kohtulahendid

82. *AEI Rediffusion Music Ltd v Phonographic Performance Ltd*. Copyright Tribunal. 11.11.1997, E.M.L.R. 240, R.P.C. 335.
83. *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 01.11.1991, E.M.L.R. 86.
84. *British Phonographic Industry Ltd v Mechanical-Copyright Protection Society Ltd*. Copyright Tribunal. 19.07.2007, E.M.L.R. 5, 30(9) I.P.D. 30059.
85. *British Sky Broadcasting Ltd v Performing Right Society Ltd*. Copyright Tribunal. 03.12.1997, E.M.L.R. 193, R.P.C. 467.
86. *Phonographic Performance Ltd v The British Hospitality Association*. Chancery Division. 12.02.2010, EWHC 209 (Ch), L.L.R. 424.

Kasutatud muud allikad

87. Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. 163 SE. Seletuskiri. – <http://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/06e25010-710b-4eb9-b5e5-e627d22fccae/Autori%C3%B5iguse%20seaduse%20muutmise%20seadus/> (19.04.2016).
88. A. Blanco. The Spanish Competition Commission issues a report on the management of IP rights by collecting societies and concludes that their monopolistic position facilitates the distortion of effective competition. e-Competitions. Competition Laws Bulletin. – <http://www.concurrences.com/Bulletin/News-Issues/January-2010/The-Spanish-Competition-Commission-30631> (24.04.2016).
89. CISAC. International Confederation of Societies of Authors and Composers. Home. Our Members. Members Directory. – <http://www.cisac.org/Our-Members/Members-Directory> (25.04.2016).
90. College van Toezicht Collectieve Beheersorganisaties Auteurs- en naburige rechten. CvTA Toezicht op Collectief Beheer Auteurs- en naburige rechten 2014. 2015. – http://www.cvta.nl/site/wp-content/uploads/2013/10/CVTA_Toezicht-Rapport_2014.pdf (23.04.2016).
91. Comisión Nacional de la Competencia. Informe sobre la gestion colectiva de derechos de propiedad intelectual. 2009. – <http://www.upv.es/entidades/SJ/info/U0488754.pdf> (19.04.2016).
92. Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia. Expte. S/0500/13 AGEDI/AIE RADIO. Resolución. 26.11.2015. – <http://www.cnmc.es/desktopmodules/buscadorexpedientes/mostrarfichero.aspx?dueno=1&codigoMetadato=763> (18.04.2016).
93. Commission of the European Communities. The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee. 16.04.2004. – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0261&from=EN> (19.04.2016).
94. De Geschillencommissie. Hoe werkt de Geschillencommissie Auteursrechten Zakelijk? 04.11.2014. – <https://www.degeschillencommissie.nl/media/1772/atrz-brochure.pdf> (23.04.2014).
95. De Geschillencommissie. Over ons. De commissies. Auteursrechten zakelijk. – <https://www.degeschillencommissie.nl/over-ons/commissies/auteursrechten-zakelijk/>

- (23.04.2016).
96. De Geschillencommissie. Vragenformulier Geschillencommissie Auteursrechten. – <https://www.degeschillencommissie.nl/media/1839/atrz-vragenformulier.pdf> (23.04.2016).
97. J. Drexl. Copyright, Competition and Development. Report. Munich: Max Planck Institute for Intellectual Property and Competition Law 2013. – http://www.wipo.int/export/sites/www/ip-competition/en/studies/copyright_competition_development.pdf (17.04.2016).
98. Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Kaubandus- ja teenindustevõtted. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/kauplused/> (19.04.2016).
99. Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Kontserdid või muud muusikaga seotud üritused. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/kontserdid/> (19.04.2016).
100. Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Toitlustus- või majutustevõtted. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/toitlustus-voi-majutustevotted/> (19.04.2016).
101. Eesti Autorite Ühing. Avaliku esituse load ja tariifid. Ööklubi, diskoteek vms. – <http://www.eau.org/teoste-kasutajale/muusikateoste-avalik-esitus/12555-2/> (19.04.2016).
102. Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit. Arvamus Autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta. 16.09.2015. – <https://eelvoud.valitsus.ee/main/mount/docList/e4405a17-e1a4-41d6-baf0-2296b14938d8> (17.04.2016).
103. Finnish Competition and Consumer Authority. Finnish Competition and Consumer Authority: Numerous problems on the copyright market. Press release. 30.06.2014. – <http://www.kkv.fi/en/current-issues/press-releases/2014/finnish-competition-and-consumer-authority-numerous-problems-on-the-copyright-market/> (24.04.2016).
104. Government of the Netherlands. Greater supervision on collecting societies as from 1 July 2013. News item. 06.03.2013. – <https://www.government.nl/latest/news/2013/03/06/greater-supervision-on-collecting-societies-as-from-1-july-2013> (23.04.2016).
105. Komisjoni soovitus, 18. mai 2005, mis käsitleb seaduslike sidusmuusikateenuste autoriõiguse ja sellega seotud õiguste ühist piiriülest haldamist. – ELT L 276, 21.10.2005, lk 54–57.

106. Komisjoni teatis asjaomase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsidiiguses. EÜT C 372, 9.12.1997, lk 5–13 (eestikeelne eriväljaanne: ptk 8, kd 1, lk 155–163).
107. Komisjoni teatis — Suunised komisjoni täitetegevuse prioriteetide kohta EÜ asutamislepingu artikli 82 kohaldamisel turgu valitsevate ettevõtjate kuritahtliku konkurente tõrjuva tegevuse suhtes. ELT C 45, 24.2.2009, lk 7—20.
108. Konkurences padome. Par pārkāpuma konstatēšanu un naudas soda uzlikšanu. Lēmums. 02.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/files/pdf/6yk7VyWKc2.pdf> (18.04.2016).
109. Konkurences padome. The CC fines collective copyright management association for excessive pricing. 12.04.2013. – <http://www.kp.gov.lv/en/aktualitates-en/154-the-cc-fines-collective-copyright-management-association-for-excessive-pricing> (18.04.2016).
110. Konkurentsiamet. Ettekirjutus Eesti Keskkonnateenused AS-le nõudmises viia vārava avamise teenuse tasu kooskõlla konkurentsiseadusega. 30.06.2014. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2014/Ettekirjutus_Eesti_Keskkonnateenused_ASle_30_2_06_2014_avalik.pdf (22.04.2016).
111. Konkurentsiamet. Ettekirjutus Mittetulundusühingule Eesti Hobusekasvatajate Selts turgu valitseva seisundi kuritarvitamise lõpetamiseks. 24.08.2015. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2015/Ettekirjutus_Eesti_Hobusekasvatajate_Seltsile_24_08_2015.pdf (22.04.2016).
112. Konkurentsiamet. Haldusmenetluse lõpetamine avatud kaardimakse süsteemis Eestis siseste kaardimaksete pankadevaheliste vahendustasude osas. Otsus. 20.02.2012. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/OTSUS_20_02_2012_Valjavote.pdf (19.04.2016).
113. Konkurentsiamet. Logowest OÜ 15.08.2014 vaide Konkurentsiameti 16.07.2014 otsusele nr 5.1-5/14-020 rahuldamata jätmine. Vaideotsus. 24.09.2014. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2014/Vaideotsus_Logowest_vs_Wien_erberger_24_09_2014_arisaladused_margitud.pdf (22.04.2016).
114. Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Interneti Kogukond avalduse alusel Eesti Interneti Sihtasutuse tegevuse suhtes alustatud haldusmenetluse lõpetamine. Otsus. 11.07.2013. – http://www.konkurentsiamet.ee/public/Otsused/2013/KA_otsus_Eesti_Interneti_Sihtasutus_domeenide_registreerimine.pdf (19.04.2016).
115. Konkurentsiamet. MTÜ Eesti Ööklubide Liit 03.10.08 taotluse alusel alanud haldusmenetluse lõpetamine. Otsus. 28.10.2009. –

- http://www.konkurentsiamet.ee/public/MT_Eesti_klubide_Liit_Eesti_Fonogrammitootjate_hing_Eesti_Autorite_hing_Eesti_Esitajate_Liit_otsus_28_10_2009.pdf
(17.04.2016).
116. Konkurentsiamet. Vastus märgukirjale seoses kollektiivse esindamise organisatsioonide poolt seatud litsentsitasudega. 26.02.2016. (Töö autori valduses.)
117. N. Kroes. Preliminary Thoughts on Policy Review of Article 82. Speech at the Fordham Corporate Law Institute. 23.09.2005. – http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-05-537_en.htm?locale=en (17.04.2016).
118. M. Kuhlberg. M. Castrén. Tekijänoikeusjärjestöt ja teosmarkkinoiden toimivuus. Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. – <http://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/selvitykset/2014/kkv-selvityksia-2-2014.pdf> (19.04.2016).
119. Nederlandse Mededingingsautoriteit. De NMa en het toezicht op collectieve beheersorganisaties. 2007. – <https://www.acm.nl/nl/download/bijlage/?id=2315> (19.04.2016).
120. A. Schild. Collecting Societies and competition law: An overview of EU and national case law. e-Competitions. Competition Laws Bulletin. – <http://www.concurrences.com/Bulletin/Special-Issues/Collecting-societies/Collecting-Societies-and?lang=en> (18.04.2016).
121. Seletuskiri autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu juurde. – <http://www.riigikogu.ee/download/1b6ca6e6-b8c8-40ee-ad71-211131f2bc65/old>
(17.04.2016).
122. VOI©E – Vereniging van Organisaties die Intellectueel eigendom Collectief Exploiteren. Klachten en geschillen. – <http://voice-info.nl/voice/148616/> (23.04.2016).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Mari Haamer**,

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 17.07.1993)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Järelevalve kollektiivse esindamise organisatsioonide litsentsitasude üle,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on **dr iur Villu Kõve**,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **02.05.2016** *(kuupäev)*